

Іван Мозговий

АГОНІЯ ЕПІГОНІВ

Суми
Видавництво "МакДен"
2010

*Світлій пам'яті моїх батьків –
Павла Сергійовича та Ольги Василівни –
присвячується...*

Автор
Іван МОЗГОВИЙ,
доктор філософських наук, професор,

завжди обирає СВОБОДУ,
навіть якщо **НЕВОЛЮ** пропонують
у найпривабливішій обгортці!..

УДК (321.12+324):(172.1+241.4)
ББК 66.01+87.7
М74

Рецензенти:

доктор філософських наук, професор *Вандишев В. М.*;
доктор історичних наук, професор *Надтока Г. М.*;
доктор історичних наук, професор *Щербак М. Г.*

Мозговий І.П.

М74 Агонія епігонів. – Суми : МакДен, 2010. – 147 с.
ISBN

Автор монографії продовжує бесіду, започатковану в його творі “Аномалії духу” (2001). У книзі в доступній формі, на основі практичного досвіду, осмисленого під час викладання курсів політології та релігієзнавства, аналізується сутність “політиканства” як суспільного явища. Розвінчуються внутрішня бездуховність, поєднана з аморальним богоборством і антигромадською позицією вихідців із числа компартноменклатури (прихованих спадкоємців марксизмо-ленінізمو-сталінізму) та олігархічних кіл, діяльність яких, з одного боку, гальмує духовний, соціально-політичний і економічний розвиток нації, а, з другого, обумовлює соціальну приреченість самих цих політичних сил.

Книга розрахована на студентів, викладачів, учителів, усіх, кому не байдужа доля рідної України.

УДК (321.12+324):(172.1+241.4)
ББК 66.01+87.7

ISBN

© Мозговий І. П., 2010
© “МакДен”, 2010

*“Є ще зло, що я бачив під сонцем,
і багато його між людьми...”*

(Екл. 6, 1)

ПРОЛОГ¹

У безмежному морозі Всесвіту, загублена серед незчисленних зірок і туманностей, здійснює свій таємничий космічний політ, спрямований назустріч незвіданій долі, маленька, але неймовірно прекрасна планета Земля. Невпинний час веде щодо неї свій відлік років і століть, ритм яких, як стукіт сердець, відбивається в душах землян, хоча самі роки, ніби метеорити, поринають у небуття...

Земляни з особливою надією – передусім на початку третього тисячоліття ери, започаткованої від народження Спасителя – дивляться в своє майбуття. Адже довго час був невблаганним щодо тих земних народів, котрі, хай навіть волею зловмисних поводитирів, але все ж таки колись збилися зі шляху праведного чи заблукали в тенетах перехідних періодів. Саме таким виявився й український народ – багатотраждальна спільнота, яка настільки зосереджено простувала до щастя, що навіть прогаяла той час, коли носії старих порядків захотіли повернути колесо історії, щоб реанімувати відмираючу ідею, на спекулюванні якої до сьогодні заробляють на свій “хліб насущний” різного роду пройдисвіти...

Багато хвороб пережило українське суспільство, але чи не найтяжчою з них стала хвороба, пов’язана зі споживацькою “ментальністю”, з позицій котрої “плотські” блага часом сприймаються як “усе”, а духовні – як “ніщо”. Породженням замішаної на богоборстві міщанської бездуховності постали все більш поширювані наркоманія і пияцтво, проституція й хуліганство тощо. Ігнорування духовності зумовило забуття моральності і плекання божевільної волі до влади,

обіймання якої обіцяє надмірне накопичення матеріальних благ. Але якщо для верхів “проблемою” є можливість спожити надлишок, для основної маси люду реальною стала загроза відчуження від елементарних благ, необхідних для відтворення життєвих сил. Суспільство поринуло в гостру кризу, що розтягнулася на десятиліття, і кінця якій, здається не видно...

Причини цієї кризи, *по-перше*, були закладені в самих підвалинах системи, яка дісталася нам у спадок від комуно-совіцького минулого. *По-друге*, ця система, побудована на невластивих людській природі засадах, відкриває широкі можливості для зловживання владою, корупції політичних динозаврів, чиновників та інших службових осіб. *По-третє*, перша стадія національної революції в Україні виявилася поверховою, оскільки не спричинила до зміни економічних відносин, політичної системи. Воно й не дивно, бо здійснення цієї революції було доручене **епізонам** – нащадкам більшовизму, мобілізованим на “підсилення” відретушованого старого державного апарату.

В результаті склався блок парт-госп-радянської номенклатури та нових прагматиків, що “злилися” в обіймах, як сіамські брати. Вже за 74 роки “комуни” Україна перетворилася на країну суцільної бідності, “опущеної” з 6-го місця за рівнем споживання в 1913 році до 77-го в 1988. До сьогодні ми бачимо дикий економічний занепад і злиденність народу на одному полюсі, та “шабаш на кістках” і неймовірну розкіш легалізованих кланів – на другому. Ось коли відкрилися широкі можливості для мафії та іншого кримінального істеблішменту!

При цьому неймовірно зріс державний та чиновницький бюрократичний апарат, посередницькі структури в економіці. Місцеве самоврядування виявилось переважно задушеним, а місцеві бюджети зведені до мінімуму, відданого на дограбовування хапугам. Армія zdeградувала, державна безпека підірвана, а правоохоронні органи переживають процес внутрішнього загнивання. Незаконна імміграція в Україну, з одного боку, і трудова еміграція з України, з другого боку, загрожують за умов посилюваної глобалізації перетворенню нашої землі на афро-азіатський анклав у центрі Європи. При цьому український народ став жертвою екологічної кризи, йому пропонують неякісний імпорт, хоча навіть цей імпорт недоступний для багатьох. Правда, людям, позбавленим майбутнього, часом кидають жалюгідні подачки, але – лише в оплату за голос, поданий на виборах!

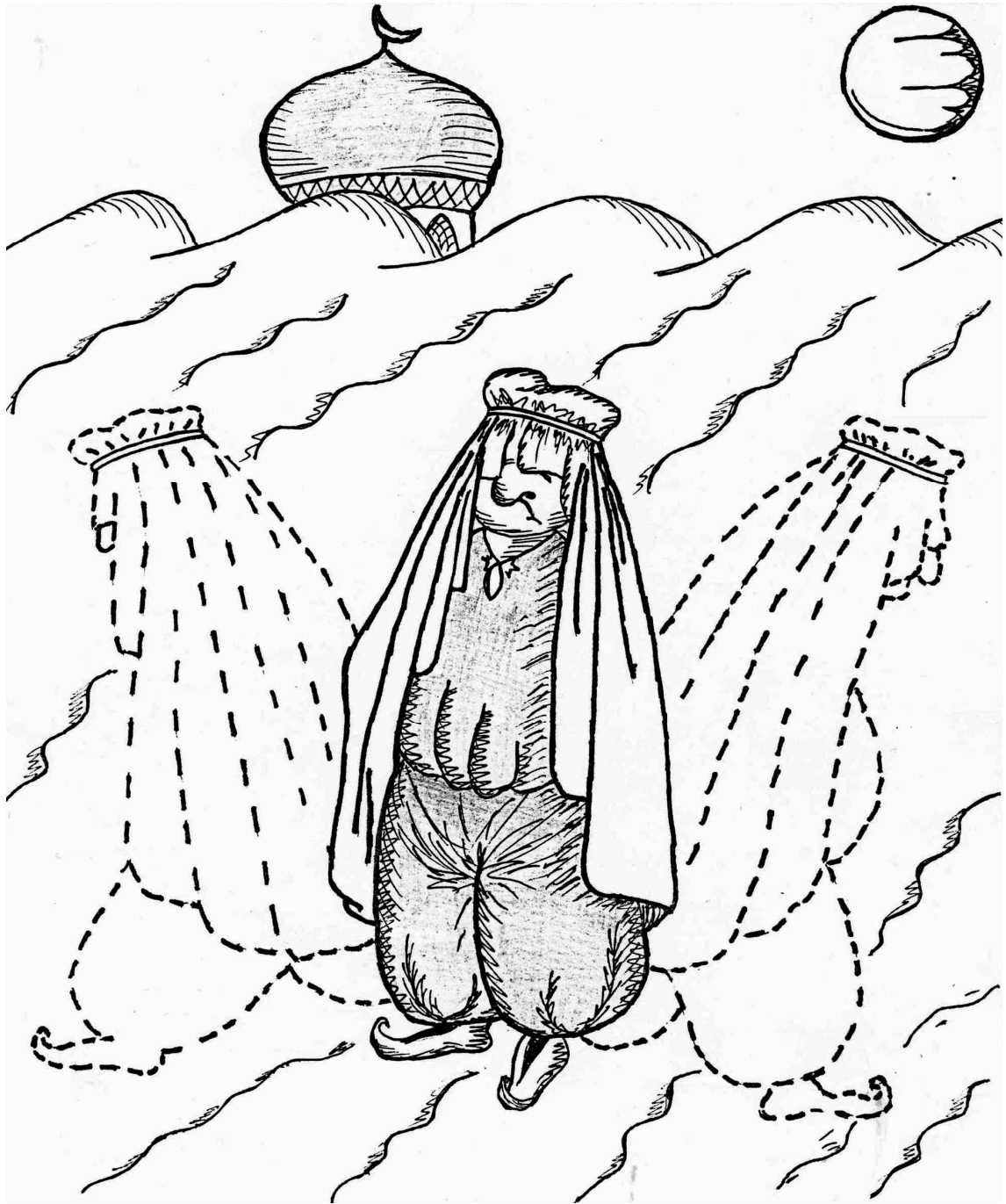
І це не результат незалежності, як твердять шовіністи, а наслідки діяльності ворогів незалежності, епігонів загниваючого режиму, мундири яких назавжди заплямовані брудом негідних вчинків. Вже кучмівська влада взяла з минулого не лише кадри (яким переважно були невідомі чесність і порядність), але й спосіб мислення, методи діяльності, принципи моралі. Тож якщо сьогодні й простежується зрушення на краще, це досягнуте всупереч епігонам, а не завдяки їм.

Але й сатрапи, агонізуючи, доживають свій вік. *Агонія епігонів – це передостанні корчі запопадливих послідовників сумнівного вчення.* Свідченням цієї агонії стали нахабні спроби можновладців познущатися над народом на виборах 2002, 2004 й 2006 років, хоча насправді цим вони довели власне безсилля, а водночас – і пожали плоди народного презирства. Так, класичний комунізм по-суті помер, проте донині живі олігархи, мафіозі, корупціонери та інше сміття “лівацького” походження, але різної політичної орієнтації, що забруднює все довкола. Саме воно перешкоджає Україні йти в цивілізований світ.

Зрештою, вибори останніх років ще раз показали потворне обличчя компартії в її різних іпостасях. Це свідчить про те, що слід докласти всіх зусиль, аби наступні вибори стали політичною смертю цього епігонства. Адже ми – носії космічного розуму, і ми причетні до розумного влаштування Всесвіту. А шлях до нового лежить через заперечення старого – абсурдного, потворного, віджилого! Тому й червона чума ХХ століття не повинна більше підривати духовне здоров'я нації.

У книзі, яка є продовженням бесіди, започаткованої в “*Аномаліях духу*” (2001), автор відобразив своє бачення нашої мети. Книгу склали матеріали, частково друковані в пресі, але тепер розширені, перероблені і доповнені новими даними. Неодноразово беручи участь у виборах як безпосередньо, так і опосередковано, автор хотів би вірити, що читач не надто упереджено сприйме його роздуми, оскільки там, де є біль душі, там личить бути й розумінню!..

*Грудень 2008 – січень 2009,
Суми-Київ*

Розділ 1

МОРАЛЬ І ПОЛІТИКА

1.1. СТАРА БАЙКА...²

Все починалося зі Слова, стверджує Святе Письмо (Іоан. 1, 1). Слово, справді, всемогутнє, бо воно є засобом вираження волі Творця, носієм нашої думки, відображенням духовного світу і моральних якостей людини. Тому величні й порядні особистості несли в світ слова, що запалювали душу. Нікчемну ж істоту можна “вирахувати” за потоком пустих слів. Бо одні слова невмирущі, а другі – живуть недовго, як туман. Відповідно шануються й їх носії. Ось чому ми знаємо імена В. Шекспіра і М. Сервантеса, Ф. Петрарки і Ж. Мольєра, Д. Байрона і П. Шеллі, Т. Шевченка й І. Франка, проте рідко хто згадає, за часів яких правителів жили й творили ці видатні митці слова.

Важливо і те, яким змістом наповнені слова. Талант – велика рідкість, тоді як бур’ян бездарності проростає скрізь. Тож і в політику, де цінується нахабство, а не мудрість, часто рвуться люди нікчемні, підступні й честолюбиві. У зв’язку з цим великі літератори завжди намагалися використати слово й “стиль”, щоб відобразити, хоча б алегорично, істинне обличчя політиканів-пустодзвонів. Про це свідчать твори Езопа і М. Салтикова-Щедріна, Є. Гребінки і Л. Глібова та інших. Багатий і повчальний матеріал у цьому плані дає, наприклад, спадщина І. Крилова. Хто не пам’ятає його байки “Слон і Моська”! Ще в дитинстві нас тішила самовпевненість маленької Моськи, яка сподівалася, що, гавкаючи на Слона, напевне самоутвердиться, як великий розбишака. І тим стане відомою.

... У наш складний, насичений нервозністю і песимістичними настроями час, могла видатися віддушиною поява нової газети з принадливою назвою “Відродження”. Та, переглянувши матеріали її чергового номера³, неупереджений читач побачить, що редколегія газети прагне відродити не традиції вікової духовності, а нориви, ще свіжі в пам’яті народній.

“Оригінальним” є й метод розв’язання цієї проблеми – спочатку огудити всіх, хто думає не так, як “отці” газети, а потім повчити, як “слід” думати. А тому вже з порога стверджується, що всі демократи занадто погані (при цьому демократові приписуються гріхи представника вчорашньої комуністичної номенклатури, який у новому кабінеті одягнув демократичну піжаму), що М. Горбачов і

Б. Єльцин удвох розвалили Союз (ото сила!), що в товаристві “Прогресивна” побутує “неправильне” розуміння української мови (правда, не сказано, який марксистський “підручник” слід взяти за взірєць), що такі надбання світової цивілізації, як “правова держава”, “плюралізм”, “приватна власність”, – нічого не варті. Новоявленим “митцям слова” дуже не подобається і ввічливо-національна форма звертання “пан” (куди вже пану до “товарища”!), незважаючи на те, що свого часу в Україні саме так зверталися навіть до простого козака чи інтелігента (наприклад, до Тараса Шевченка – “пане Тарасе!”).

Нарешті, “ворожими” інтересам трудящих оголошуються всі партії – окрім комуністичної і прокомуністичних. От тепер все знайоме і все зрозуміле! Підпис “орган Сумського комітету соціалістичної партії України” цілком відповідає змістові цього органу (бо ж за ним заховалися замасковані більшовики). А головне, як усе переконливо! Так, газета відкривається настійним твердженням, що “Ленін служив народу”. Будь-який сумнів має зникнути, оскільки стаття про творця “диктатури пролетаріату” подається у формі скороченого викладу досить “надійного джерела” – “Короткого курсу історії ВКП (б)”. Фотографія ж “добренького” вождя в кепочці має предстати як ще один “незаперечний” факт його “служіння”.

Та все ж засновники газети, мабуть, не були впевнені, що подібний спосіб реклами “великого” вождя та пропаганди “єдино істинної ідеології” буде переконливим. Тому, про всяк випадок, свої судження вони приправляють філіппіками, спрямованими знову ж таки проти демократів, які “забруднюють” образ Леніна, метанням “перунів” на адресу всіляких “націоналістів”, які чи то “рвуться до влади”, чи то вже “дорвалися” до неї, проте все рівно є “антиленінцями”, а, значить, “бьяка”. Якщо ж це так, то вони й не демократи взагалі, бо “справжні” демократи – це ті, хто “ліві”, а найлівіше крило ще більш лівого флангу старі й нові комуністи звикли резервувати виключно за собою!

На сторінках газети мерехтять прізвища досить дипломованих спеціалістів, правда, чомусь скромно не повідомляється про їхню спеціалізацію в галузі “найправильніших” наук – історії КПРС, “наукового” комунізму, політекономії соціалізму тощо. Шкода, це був би незаперечний “доказ” абсолютної “істинності” вчорашніх ідей, що їх зобов’язалася нести газета!

Але, стривайте! Читач, уже налаштований на вчорашній ритм, раптом бачить, що комуністи, виявляється, виступають “за ринок” (а як же ідеал планової економіки?), “підтримують” незалежну Україну (але ж саме за таку Україну боролись і віддавали життя такі-сякі

“націоналісти”!)... Коли ж шанувальник газети (якщо такі вже є) на решті помічає, що вона пропагує гасла, “запозичені” (за формою) в Руху чи в Українській Республіканській Партії, він зовсім обурюється. Що ж це таке? От учора були істинні лєнінці, які рішуче шматували оті “націоналістичні” (хоча тепер і державні) прапори, а нинішні, виявляється, – непослідовні, заграють з опонентами (бо надто сучасні в тих ідеї – І. М.)!..

Проте скоро “свій” читач заспокоюється, оскільки газета ясно дає зрозуміти, що гасла – це тактика, а взагалі вона – за відновлення діяльності “найробітничішої” компартії (діячі якої осіли в лавах соцпартії); що партійці будуть там, де “більшість народу” (звичайно, було б краще, якби навпаки, але на перших порах підійде і так!); що, нарешті, соцкомпартия, спить і бачить себе при владі.

Заспокоюється і “не свій” читач, бо ж бачить: оригінальності тут на дві копійки, зате лайки, “смажених” фактів та, м’яко кажучи, неправди – повний кіш. Тобто, класичний тип бульварної газетки, розрахованої на обивателя. Саме тому неокомуністичний читач цілком задоволений. Бо не усвідомлює, що люди нічого не забули. Ні злодійськи геніального вождя, ні його кепочки, заплямованої кров’ю юних київських студентів, ні безневинно загублених дітей останнього російського царя, ні багатьох тисяч священиків, розстріляних без суду й слідства згідно указів вождя... Народ, зрештою, не має права забути все це та багато чого іншого. Якщо він не хоче, щоб від нього відвернулася доля.

Сердиту газетку можна було б і не помітити, залишся комуносоціалісти в тих досерпневих днях, від згадки про які мислячу людину кидає в холодний піт. Коли ж після ностальгії за тими блаженними для марксистів часами новоспечені “друзі народу” переходять до дій, не приведи нас, Господи, накликати народний гнів на тих, хто несвідомо клянеться у відданості ідеям Леніна. Пам’ятаймо про те, що більшовизм завжди прагнув мати своїх “мучеників” (хоча й далеких від святості). Отже, не зробимо помилки і не допоможемо йому в цьому. Нехай свій вирок винесе історія.

Нам же потрібні не лайка та інсинуації “товарищай”, а виваженість і розсудливість у розбудові нєньки-України, яка завтра столицею компенсує своїм дітям їхні сьогоднішні страждання.

... І нехай “моська” не вгаває, нехай вона гавкає й метушиться, рветься і скавучить, доходючи до хрипоті. Ніхто її не боїться. Моську можна хіба що пожаліти, а отже, не чіпати. Тому й результат у цій, старій як світ, байці буде той, що й у східній приказці: “Собака гавкає, а караван іде”.

1.2. БІЛЯ ВИТОКІВ ФАЛЬСИФІКАЦІЙ (Кілька думок про те, ким і як “робиться” історія)⁴

Як би ми не ставились до “товарища” Леніна (*Бланка*), все ж слід відзначити, що свого часу він ніби в воду дивився, написавши таке: “Коли гине старе суспільство, труп його не можна забити в труну і покласти в могилу. Він розкладається в нашому середовищі, цей труп гниє і заражає нас самих”⁵. Наша дійсність блискуче підтвердила передбачення більшовицького ватажка: луснув комуносоціалістичний експеримент, його ідеологи подалися до бізнесу заробляти на свій “хліб насущний”, проте, агонізуючи, гниє й смердить комуністичний труп, отруюючи атмосферу й наші душі.

Одним із симптомів цього смердіння є брутальна лайка, котра супроводжує “хрестовий похід” проти націоналізму, здійснюваний соціалістами (чи жалюгідними залишками комуністів) у черговому номері (№ 7 за 1992) їхнього органу – газеті “Відродження”⁶.

Так, змішуючи “грішне з праведним”, газета звалює до однієї купи “націоналізм”, “шовінізм”, “Центральну Раду”, “бандерівців”, “Рух”, “УРП”, “демократів”, а потім на все це демонстративним комуністичним жестом вішає ярлик “фашизму”. Тобто, повторюється єзуїтська практика: спочатку в уяві громадськості формується образ неіснуючого ворога, а потім обґрунтовується теза про необхідність боротьби з “відьмами”.

Чільне місце в номері посідає стаття кандидата історичних наук, колишнього секретаря обкому компартії Петра Козирєва “Обережно: фальсифікація”⁷, де рішуче “розвінчується” відомий журналіст-краєзнавець Григорій Хвостенко, якого одним розчерком пера автор відносить до “новоявлених і давніх (?) недругів Радянської влади”. Правда, не зрозуміло, при чому тут “влада” – на неї не посягає журналіст, про неї не печеться “товарищ” із компартії, який прагне лише підфарбувати не зовсім приємне обличчя цієї партії.

До того ж ототожнення компартії з “радами” не коректне, оскільки відомо, що “ради” можуть функціонувати і без комуністів. Більше того, “ради” навіть виграють, коли ними керують некомуністи – саме тому Універсалам Центральної Ради (які комуністичний ветеран, певне, не читав) ленінські декрети і в підметки не годяться.

Проте автор статті наполегливо стверджує, що в 1917 році “більшість робітників і селян” в Україні, мовляв, підтримала комуністів (за яких, нагадаємо, було подано лише 10 відсотків голосів на виборах до Установчих зборів), тоді як Центральна Рада і Директорія “не користувалися підтримкою трудового народу” (хоча це – підкреслимо – не завадило українським партіям, які входили до складу зазначених органів, щоразу збирати понад 70 відсотків голосів виборців).

Автор, на жаль, не згадує і про ще відчутніший “успіх” більшовиків на Всеукраїнському з’їзді рад (1917) у Києві, де їх, лєнінців, представляли лише 100 делегатів, тоді як українські партії – понад 2 тисячі. Автор не згадує про це, інакше йому потрібно було б розповісти, як розлючені члени невеличкої більшовицької фракції, покинувши з’їзд, переїхали до Харкова, під крило московсько-більшовицьких військ, орди яких тоді вже сунули з Росії в Україну.

Треба, справді, мати неабияку уяву, аби припустити можливість підтримки українськими робітниками й селянами саме іноземної партії більшовиків, у якій в Україні в 1917 році українці склали лише 3 відсотки членів, тоді як решту – євреї, росіяни та поляки. Втім, відносно компартійного ідеолога, котрий не мислить український народ поза Союзом чи СНД, і в своєму несприйнятті всього національного навіть шовіністів (наприклад, генерала А. Денікіна) у згадуваній статті поминає тільки “незлим, тихим”, а то й добрим словом, нічого дивного тут немає.

Не є несподіваним й інший “науковий шедевр”: виявляється, в довоєнні роки компартія “не могла” репресувати 2 млн. чоловік у Західній Україні, оскільки це становило аж четверту частину населення краю. Надто вже багато! Коли ж багато, то й не можливо. А якщо так, то і бандерівський рух опору, мовляв, нічим не був обумовлений. При цьому свідчення очевидців до уваги не беруться, оскільки ті також ... “вороже ставляться до Радянської влади”, а значить, їм немає віри! Але ж... Комуністичний автор забув про те, що для комуністів “немає неможливого”. Ось чому, наприклад, сталінський режим зумів знищити десятки мільйонів чоловік, які були громадянами тієї держави, де цей режим паразитував.

Подібними “фактами”, що шиті білими нитками і не варті виїденого яйця, П. Козирєв сипле як з рогу достатку. Про таких кажуть, що вони або з дуба впали, або лише вчора народилися. Проте не будемо зловживати терпінням читача, оскільки нашим тверезим розумом не досягнути “містичної мудрості” історика, котрий навіть

М. Грушевського відкидає лише за те, що той “буржуазний націоналіст”. Отже, вдихнувши свіжого повітря, щоб прогнати очманіння від задухи, навіюваної гниттям політичного трупу комунізму, подивимось на проблему з іншого боку: як стає можливою ситуація, за якої окремі дослідники кидають тінь на всю нашу науку? Тобто, як вони стають такими, якими вони є?

Забігаючи наперед, хотілося б порадити шановним читачам не поспішати знімати свого капелюха перед кожним, хто носить науковий ступінь “кандидата історичних наук”. Адже випадково можна звеличити того, хто є просто-напросто кандидатом “історико-компартійних наук”. А такого не можна беззаперечно віднести до об’єктивно налаштованих науковців (бо часом він розбирається в історії, як баран в аптеці), хоча його опуси й друкує комуністично-соціалістичний орган” а-ля “Відродження”. Так звана “соціалістична” партія навіть не приховує того факту, що більшість її членів – колишні діячі КПРС (у зв’язку з чим вона й сама виступає як вияв спроб реанімації цієї останньої). А як ця партія кувала свої наукові кадри та засівала ними просвітницьку ниву – то вже ціла історія.

Готуючи молоде покоління до вступу в “більшовицькі лави”, компартія прагнула виховати його в дусі яничарів, котрі носилися з “передовою” ідеєю, але не знали, якого вони роду-племені. З числа найбільш “обусурманених” формувався партійний прошарок у вищих навчальних закладах, куди перш за все приймали молодих більшовиків, які склали вступні іспити хоча б на “трійки” (тоді як абітурієнти-непартійці могли вступити до університету, отримавши тільки “п’ятірки” – прохідний бал для них був надто високим; свого часу автор, як безпартійний, реально відчув несправедливість таких підходів). Цінуючи ідеологічну роботу “понад усе”, компартія дбала “про відданих, а не про розумних” (“нам потрібні віддані, а не розумні”!). “Віддані” ж нерідко своєю інтелектуальною убогістю компенсували імітацією громадської активності, саме за яку (а не за знання) “попереджені” викладачі знову ж таки ставили їм (членам комсомольських бюро і комітетів тощо) “трієчки”. Після вищого навчального закладу шлях “відданих” пролягав або прямо до аспірантури, або спочатку до м’якого партійного крісла, куди брали за “анкетними даними”.

Але ж компартія, як відомо, проголошувалася також і “розумом нашої епохи”. Тому набиратися розуму компартфункціонери їхали до Академії суспільних наук при ЦК КПРС (тобто до партійної аспірантури), куди обкоми посилали своїх клерків. Яким було життя

в Академії – це окрема розмова. Зазначимо лише, що там було **ВСЕ!** Коли б читач порівняв обідраний гуртожиток і ідальню-“бухенвальд” звичайної аспірантури з королівськими апартаментами Академії (правда, це зробити було нелегко, бо прохід туди представників “зацікавленого” народу обмежували високі мури і три кордони міліції), він би зрозумів, чому плакали наші гроші і чому для декого комунізм уже був. Така диференціація здавалася дивною – адже наука ніби-то одна! Та потім з’ясовується, що вона все таки “не одна”, оскільки з претензіями (хай і безпідставними) на привілейоване існування виступає “компартійна наука”.

Читач, певно, здогадався, що саме в галузі цієї “науки”, тобто “історії КПРС”, спеціалізувалася основна частина слухачів Академії. Дивовижна то була “наука”! З її “проблем” захищався найбільший відсоток дисертацій у порівнянні з іншими дисциплінами. Але обмеженість наукового пошуку тут була просто вражаючою – роботи поділялися на дві групи, котрі різнилися лише першими словами в назві їх тем: “Діяльність КПРС по...” та “Роль КПРС в...”. А далі хоч сюди, хоч туди додавай: сферу “діяльності” (“розвиток металургії”, “комуністичне” або “атеїстичне виховання молоді” чи навіть “запліднення тонкорунних овець”), регіон (як правило, якась союзна республіка) та період (найчастіше – певна “п’ятирічка”).

І ось – готова тема (наприклад, “Діяльність КПРС по розвитку свинарства в Таджикистані в роки VIII п’ятирічки”!), в саму назву якої закладена “концепція”, що попередньо обумовлює результат. “Діяльність”, що б там не трапилось, мала бути “вирішальною”, а “роль” – “керівною”. Коли ж факти суперечили цьому, вони просто не враховувалися. Слухачі Академії працювали у фондах партійних архівів, де й віднаходили необхідні “цифри” та “дати”. Коли ж траплялися “шкідливі” факти, інформацію про них вирізав ножицями з чернетки пошуковця солідний “дядько”, який при виході з архіву перевіряв ці чернетки. Дуже просто: “чик-чик” – і немає факту.

Зрештою, пошуковцеві й не треба було хвилюватися за науковий рівень своєї роботи. В Академії безвідмовно діяв принцип: “Ученим можеш ти не бути, та кандидатом мусиш стати!” Хоч би й не хотів! Ось чому “науковою продукцією” вважалася навіть дисертація, переписана з брошур і зкомпонована на рівні студентського реферату. В комуністичній Академії, як там любили жартувати, захищалися не 100 відсотків слухачів, а ... 101! Про всяк випадок!

Тепер новоспечений “учений” перебирався на більш високу компартійну посаду, звідки продовжував керувати ідеологічною роботою, але вже “по-науковому”. Все в його житті, побудованому за рахунок “спец”-матеріальних благ, було прекрасним. От тільки треба було вести запеклу боротьбу з клятим націоналізмом, а в ньому навіть Ленін не міг розібратися. Тому, щоб не ліберальничати, все національне, українське беззастережно відносилось до “націоналізму”.

З кожним кроком такої “боротьби” занепадала наша духовність. Уявіть собі: студента, наприклад, могли виключити з університету лише за те, що 22 травня (день перевезення праху Т. Шевченка в Україну в 1861 році) він знаходився біля пам’ятника великому поетові. Правда, спочатку за виключення “націоналіста” голосували його однокурсники-комуністи, котрі “засідали” в комітеті комсомолу. Ну, а віруючий, той взагалі навіть не міг стати студентом...

Партійні функціонери дуже боялися націоналізму та релігії, оскільки саме за “недостатню” боротьбу з ними дипломований секретар міг вилетіти з обкому, щоб потім на все життя зберегти “імунітет” проти “бандерівців” та “сектантів”. Здогадалися, куди йшли працювати такі “штрафники”? Так, саме до вищого навчального закладу.

Ось така сумна історія. Принагідно зазначимо, що писалася вона без якихось там “натяків”, як це може здатися, оскільки малися на увазі не стільки конкретні особистості (хоча таких ми знаємо немало!), скільки та атмосфера, в якій пишним цвітом розквітнув догматизм “партійної науки”. Тому образитися може лише той, хто зуміє побачити себе в узагальненому образі “партнауковця”. Та саме в такій “науці” кохається газета “Відродження”.

Звичайно, ніхто не збирається затикати рота соціалістичній, прокомуністичній чи навіть комуністичній пресі. Нехай її діячі ставлять собі в заслугу незмінність світогляду навіть тоді, коли змінився світ. Проте вищенаведене дає змогу зробити висновок, що легше дочекатися, коли абсолютно сліпий “побачить”, а глухий – “почує”, аніж сподіватися, що мертва партнаука відобразить істину. Для цього потрібне щонайменше втручання Бога, але ж комуністи заперечують його існування! Отже, стара більшовицька гвардія приречена на те, щоб безперервно підганяти реальну дійсність під свій перевернутий світогляд, не розуміючи безперспективності подібних зусиль.

Ось де справжні витoki фальсифікацій! Чи ж можна було при подібній системі підготовки кадрів сподіватися іншого результату від компартійної науки? А, отже, чи варто дивуватися тому, що “товарищ” П. Козирев хоче “зробити” собі подібним і прогресивно мислячого журналіста?! Сьогодні нам пропонують з’їсти пісну кашу, яку зварили вчора, але називають “скоромною” й “сьогоднішньою”.

Правда, є ще одиниці відносно молодих науковців-партійців (соціалістів, як вони себе до поки що називають), які не були біля “партійного корита”. Проте й вони, подібно старшим наставникам, прагнуть загравати з “робітничим класом” (те ж саме робив Гітлер перед приходом до влади), закликаючи відстояти “соціалістичний вибір” (зроблений, кажуть, дідом Михайла Горбачова), засуджують “авантюристичний курс” Леоніда Кравчука (який сама ж компартія і розробляла) тощо. Надто вже засмальцьованими є ці, старі як світ, “тези”. Та й легко звалити всі гріхи на “націоналістів”, коли при владі залишаються вчорашні комуністи та епігони комунізму. Чи ж не тому за словами “соціалістів” простежується похмуре обличчя колишнього компартійного лоббі?

Ось чому інформація про те, хто насправді смикає ниточки маріореткового “театру Відродження”, невідоме, мабуть, лише діячам цього “театру” чи то, бачте, газети.

Продовження теми

1.3. ФАКТІВ ДОСТАТНЬО⁸

Багато зла на рахунку комуністичної системи, але чи не найбільше, вчинене нею зло, – це духовне калічення людини, вражаюче деформування її свідомості, підриг релігійних засад моралі. Адже подібне зло було спрямоване не лише проти сучасників, але й проти нащадків, оскільки воно відкривало шлях до відтворення в наступних поколіннях “особей” з цілим комплексом душевних неповноцінностей, аморальності та убогості. На нашому ґрунті це проявляється у свідомості самоприниження, самозневаги та холуйства, що загрожує існуванню всього народу.

Ця тенденція особливо відчутна тоді, коли починаєш знайомитися з соціал-комуністичною оцінкою ролі українського народу в світовій історії, з розумінням більшовиками його минулого та

майбутнього. Ось, наприклад, візьмемо гнівні відгуки на виступ у пресі депутата міськради Анатолія Гризуна з питань висвітлення вітчизняної історії. Точніше, один відгук, оскільки публікації Г. Мудрака та А. Галушки в газеті “Відродження”⁹ є добірками штучно зліплених тез марксистського характеру, що подаються в менторсько-наказовому тоні і на серйозну увагу не заслуговують.

Стаття ж М. Шутька “Емоції – добре. Хотілося б ще й фактів”, що надрукована в газеті “Добрий день”¹⁰, підкупляє обіцянкою автора проведення коректної розмови, хоча сам автор надто вже упереджено звинувачує А. Гризуна в недостатності фактів (куди вже більше!) та надмірності емоцій. Насторожує й інше – автор не лише не вважає нашу історію перекрученою, але й настійно проводить тезу про “віковічну дружбу” східноєвропейських народів як фундамент для СНД, засуджує наших героїв визвольних змагань, щоб потім схилити голову перед “великим (московським – І. М.) братом” з його “месіанською” ідеєю. А далі, як можна здогадатися, майорить привид нового “союзу”, з ідеєю котрого комуністи носяться як дурень із писаною торбою.

М. Шутько вимагає від опонента фактів, забуваючи при цьому, що факти слід шукати не в комуністичних посібниках, а в історичних документах. Крім того, з джерелами та науковими фактами треба правильно працювати, що складає цілу науку джерелознавства. Тільки незашореність дає змогу усвідомити, що історія нашого народу справді велична, але вона має також свої драматичні сторінки, лєвова частка котрих, як це не гірко визнавати, написана нашим північним “братнім сусідою” попри всі його віковічні миролюбні завіряння.

Відтворити минуле непросто, і особливо це стосується періоду Київської Русі. Тут колишня компартійна “наука” і пропаганда настільки “плідно” нав’язували нам тезу про “єдину давньоруську народність”, що ми майже повірили їм. До того ж літописці, закликаючи до збереження єдності Давньоруської держави, часто з позицій християнської любові називали “братами” і північних сепаратистів, котрі всіляко розпинали український народ, від якого ж вони й відокремилися.

Між тим відомий український історик Ярослав Дашкевич аргументовано показує¹¹, що вже в XII ст. на базі колишніх племінних об’єднань, котрі політично диференціювалися в князівства, склалися щонайменше чотири відмінні етнічні групи: південна (українська), західна (білоруська), північна (новгородська) і північно-східна

(суздальська). Пізніше московити (нащадки суздальців) підірвали новгородський етнос та асимілювали його залишки. Ці висновки підтверджуються дослідженнями інших вчених, зокрема в галузі мовних відмінностей цих груп (хоча еволюція мови – це окрема тема). Сьогодні лише апологетам комунізму не зрозуміло, що разом із оформленням Володимиро-Суздальського князівства завершився процес культурного, етнічного і політичного розмежування українського та російського народів.

Вищенаведене можна вважати ключем до розуміння того факту, що загострення середньовічних чвар на Русі було викликане не тільки взаємовиключними феодалними інтересами, цією хворобою епохи, але й етнічними, національними розбіжностями, які й стали серцевиною регіонального протиборства. Так, осівши в Поволжі, суздальські князі – родоначальники московської династії – всіляко прагнуть підірвати значення Києва, як політичного й релігійного центру Русі, щоб самим зайняти панівне становище в державі.

Простежимо хоча б період нашої історії 1146-1246 рр., на який посилається М. Шутько. В 1146 р. київський стіл посідає енергійний і талановитий український князь Ізяслав Мстиславич (1146-1154, з перервами). Як патріот, він поставив київським митрополитом не грека, а русина Климента Смолятича. Але суздальський князь (1125-1157) Юрій Довгорукий (простягнув руки аж до України!) постійно організовує проти Ізяслава політичні коаліції. Тимчасовими васалами Юрія стали галицький та чернігівський князі: з останнім – Святославом Ольговичем – Юрій зустрічався в 1147 р. в Москві, коли вона вперше згадується в літописі. Майже щорічно Юрій та його сини здійснювали спустошливі походи в Україну, спалюючи й містечка на території Сумщини. Ізяслав кілька разів громив непроханих гостей, виганяючи їх із Києва. Після його смерті Юрій знову захопив місто. І тоді обурені кияни отруїли князя в 1157 р.

Син Юрія, Андрій Боголюбський, князь володимиро-суздальський (1157-1174), також розпалює чвари між українськими державниками і неодноразово вторгається зі своїми “конкістадорами” на південь. Особливо спустошливим був організований ним у 1169 році похід 10 північних (“проросійських”) князів з їх васалами та половцями, коли будинки в Києві, церкви й монастирі були піддані такому жакливому розгрому, що навіть стриманий літописець не міг уникнути емоцій. І все це було яскравим виявом антагонізму Півночі й Півдня.

Аби ще раз принизити занепалий Київ, Андрій садовить тут на престол князів досить незначних і залежних від себе. Тоді південні (праукраїнські) князі об'єдналися і звільнили місто від агресорів; при цьому загинув брат Андрія, Гліб. Прикметно, що кияни відчиняли ворота міста перед українськими князями і боронилися від суздальців та їх союзників.

Після смерті Андрія вогонь ворожнечі в Україні роздмухує його брат, володимиро-суздальський князь (1176-1212) Всеволод Велике Гніздо. Це за його інтригами союзник суздальців, Рюрик Ростиславич (син смоленського князя, київський князь-узурпатор у 1174-1210, з перервами), у 1203 році разом зі степовиками піддає Київ новому жахливому спустошенню¹². Після тих “домашніх” погромів в Україні монголо-татарам небагато довелося доповнити.

А нам твердили про якусь дружбу Півдня й Півночі! Невже й тепер не зрозуміло, наскільки спотворена наша історія? Правда, можна погодитися, що для марксистського “дослідника”-догматика епоха Русі – справді складна тема. Але ж скільки останнім часом з'явилося нової літератури, присвяченої славетним козацьким часам, скільки документів опубліковано за ці роки! Невже ж вони підтверджують ідею про “віковічне” прагнення українського народу “під московську руку”? Чи, може, вони зображують цей народ як потенційного раба, не схильного до свободи? А як же тоді сприймати факт існування Козацької держави, що продемонструвала всьому світові небачені зразки героїзму і самовідданості, виявлені в кривавій борні за волю?

Пильно проаналізуйте складність ситуації за часів Богданової війни (1648-1657), з'ясуйте, що то було за “об'єднання” з Москвою в 1654 році, на яких умовах воно здійснювалося і як ці умови Москва підступно розтоптала. Зверніть увагу на те, що жоден із гетьманів не зберіг “вірності” правителям Московщини, і вам стане зрозуміло, чого варта баєчка про “воз'єднання” України й Росії, у яких тільки й було спільного, що віра! І де ж та “всенародна підтримка” акту “воз'єднання” (насправді – військового союзу), якщо, за документами, цареві присягнуло (і то формально) лише 2,5 відсотка населення України?!

Документи справді показують, що царю в січні-лютому 1654 року присягали в 17 тодішніх полках України. Цю присягу приймали боярин В. Бутурлін (за його присутності присягнули 4 793 чоловіки), а також московські стряпчі, стольники й дворяни (за їх присутності присягнуло 122 545 чоловік)¹³. Отже, з 5-мільйонного

населення України московському самодержцю присягнуло всього 127 338 чоловік, що складає лише $\frac{1}{40}$ частину (саме 2,5 відсотка) жителів нашої держави. При цьому кілька козацьких полків (Вінницький, Уманський, Брацлавський та ін.) на чолі з Іваном Богуном, Січ на чолі з кошовим Федором Лутаєм (1654-1655) та Українська церква на чолі з київським митрополитом Сильвестром Косовим (1647-1657) не визнали угоду. Згодом під дією таких настроїв проти Москви піднялися кошовий Іван Сірко, гетьман Петра Дорошенко (1665-1676) та багато інших.

Що ж стосується спроби опонента очорнити гетьмана Івана Мазепу (1687-1709), то вона могла б здатися смішною, якби не була блюзнірською. Вихопити з драматичної біографії великого сина України окремих факт особистого життя, перекрутити його і на цій основі “обґрунтувати” гидкі висновки – справді комуністично-езуїтський метод!

Кохання гетьмана до Мотрі Кочубеївни було чистішим за найфантастичніші припущення деяких підступних авторів. Звичайно ж, І. Мазепа прекрасно усвідомлював приреченість своїх спроб до щастя за тодішньої ситуації. Ось чому, коли дівчина, не в змозі більше зносити знущання матері, втекла до гетьмана, він, не бажаючи ославити кохану, з боєм у серці негайно доручає Григорію Аненкову супроводити її до батьківської оселі. Проте вдома Мотря терпить нові муки, про що таємно пише гетьманові. Він же у відчаї одне міг їй порадити – піти в монастир, якщо життя стане нестерпним...

Духовний рівень І. Мазепи відповідав його політичній ролі, в чому переконують свідчення очевидців (окрім холоуїв Петра І). Навіть іноземні автори (де Ля Невіль, Жан Балюз та ін.), які зустрічалися з гетьманом, відзначають його військову доблесть і дипломатичні здібності, ґрунтовну освіченість і тонкий, проникливий розум, високу інтелігентність і любов до українського народу та рідної землі. Описуючи сваволю в Україні московитів, словацький дипломат Даниїл Крман так визначає причини “зради” І. Мазепи: “Гетьман уже над гробом, та хоче покласти свої сили і кров за добро своєї України”¹⁴.

Висококультурний господар Гетьманщини, І. Мазепа, який вільно володів 8 мовами (латинською, французькою, польською, німецькою та ін.), з моральної точки зору бачив згубність для своєї Батьківщини свавільного правління царя-варвара, котрий дозволяв собі плювати, бити в “пику” чи топтати ногами своїх наближених, а згодом навіть стратив власного сина. Політичний аспект свого

рішення І. Мазепа пояснює в полум'яному зверненні до війська, яке подається в “Історії русів”¹⁵. Проте, якщо добродіїв-соціалістів (учорашніх комуністів) так хвилюють моральні норми, чи не краще згадати “роман” Леніна з Інесою Арманд, тим більше, що “вождь пролетаріату”, на відміну від гетьмана, був таки жонатий. Хоча розумію, навіщо засуджувати ката українського народу, коли є можливість заплямувати його героя...

Багато чого ще можна сказати про наругу Москви над Україною. Можна пригадати й криваві багнети, на яких до нас у 1917 році був принесений “комуністичний рай”. А з ним – репресії, голодомори, колгоспи... Ось де знайдеться море фактів (якщо не закривати очі), тоді як підтвердження “антисемітизму” Симона Петлюри шукайте уві сні “рябої кобили”.

Достатньо нас обдаровано горем і стражданнями. Ніхто з “братями” так не чинить. І ми проти асиміляції одного “брата” іншим, асиміляції, що її так настійливо підштовхують соціал-комуністи, ці “патріоти без Вітчизни”. Українці й росіяни – це справді різні народи (а не один, “совіцький”, народ). Проте сьогодні ніхто не закликає зводити рахунки з минулим. Це було б більше, ніж абсурд. Навпаки, ми хочемо добросусідських стосунків із Росією. Правда, заради цього деяким представникам останньої слід би позбутися комплексу великодержавної зверхності, що ускладнює такі стосунки. Наше ж Відродження повинне передбачати здолаття фантому власної “другорядності”. І саме знання минулого допоможе уникнути помилок, усвідомити свої корені та духовні джерела.

Все сказане не слід розуміти як “коротке висвітлення історії” (в чому нам дорікає опонент) – це лише обґрунтування думки стосовно більш глибокого та серйозного вивчення історії. Не страшні нам і можливі звинувачення у “непрофесіоналізмі”, бо опонентові чудово відомо, що автор має належну історичну й філософську освіту, а – ще важливіше – почуття любові до своєї землі і свого народу. Тому є всі підстави підтвердити охарактеризований А. Гризуном колишній стан викладання й пропагування історії як антинауковий. Звичайно, було б наївним припускати таку можливість у міськкомі компартії чи в “лавах” нинішньої соцпартії. Проте шкода, що вузькопартійний інтерес не дає людині змоги прозріти, коли він сильніший за потребу вичавити з себе раба і поставити свої знання та енергію на службу власному народу, який тільки-но почав підніматися з колін.

1.4. НЕ ТІЛЬКИ ПЕПСІ¹⁶

Пекучі проблеми нашого сьогоднішнього посткомуністичного (але обумовленого комуністичним) буття особливо гостро відбиваються на становищі малозахисених верств населення, до яких слід віднести переважну більшість учнівської й студентської молоді. Чого ж сподівається цвіт нашої нації, майбутнє нашої держави від наступних виборів, з якими думками йде до них?

З цього приводу нами було проведено коротке опитування студентів трьох вищих навчальних закладів м. Суми – університету, педагогічного та сільськогосподарського інститутів, яким було охоплено 207 чоловік. Серед них, зокрема, на території Ковпаківського виборчого округу проживають 123 чоловіки, Зарічного – 66.

Відповідь на запитання: “Як ви оцінюєте діяльність Верховної Ради нинішнього скликання?”, не була, так би мовити, для нас несподіваною: “позитивно оцінюю” – 5 чоловік, “негативно” – 173, “важко сказати” – 29. Цілком очевидно, що консервативний курс нинішнього вищого законодавчого органу України, нав’язуваний його компартноменклатурною більшістю, викликає осмислену негативну реакцію юнаків і дівчат, у чиї руки завтра ми маємо передати долю нашої України.

Будь-який нинішній депутат здобув свій імідж як власною активністю, інтелектом, культурою поведінки тощо, так і причетністю до непопулярного політичного курсу. 13 чоловік із числа опитаних вважають, що їхній депутат виправдав надії виборців, 153 опитаних не схвалюють діяльність свого депутата, а 41 чоловік зупинився на варіанті “важко сказати”. Отже, хоча частина опитаних і не може конкретно оцінити свого обранця, проте більшість не знімає з нього (можливо, в результаті його нерішучості) загальної вини за наші біди.

Подібне розуміння проблеми дозволило опитуваним цілком свідомо відповісти на запитання: за кого вони віддадуть свій голос на березневих виборах до Верховної Ради України? Лише 6 чоловік готові знову проголосувати за свого теперішнього депутата, тоді як 163 – за нового кандидата, а 38 – не визначились.

Нарешті, важливо було дізнатися, який напрямок політичного та соціально-економічного розвитку України підтримує вузівська

молодь. Курс, що його проводить кравчуківсько-звягільсько-плющівська команда, влаштовує 8 чоловік. Орієнтацію на глибокі демократичні реформи підтримали 136 опитуваних, ідею надзвичайного стану і “сильної руки” – 40, і не змогли визначитись – 23.

Звичайно, опитування, з’ясування громадської думки ніколи не дає абсолютно об’єктивних результатів. Проте воно дає змогу зробити прогностичні висновки. Перший і основний: нинішня ситуація в країні не влаштовує студентську молодь, і вона прагне змін. При цьому хоча певний відсоток опитуваних і схильний до силових методів вирішення проблем, переважна більшість усе таки віддає перевагу демократичним перетворенням. Молодь, як видно з опитування, відмовляє в праві на керівну роль тим більшовицьким і про-більшовицьким діячам, котрі сьогодні стоять біля керма влади і діють далеко не християнськими методами.

Молоде покоління вибирає не тільки пепсі ...

Роздуми науковця

1.5. МОРАЛЬ, ПОЛІТИКА І ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ¹⁷

Мораль, кажуть, несумісна з політикою. І справді, нині ми бачимо немало політичних діячів, для яких “закони не писані”, яким елементарні норми порядності не знайомі. Використовуючи свої службові посади, державні мужі ласуються з загальнонаціональної скарбниці, зводять за державні кошти “царські села”, відмивають тіньові капітали.

Внісши “лепту” в руйнацію країни, багато “чинів” мають намір продовжувати це й надалі. При цьому вони б’ють себе “ногою в груди” і клянуться, що виражають інтереси “простого” народу. А те, що цей народ ототожнюється з улюбленою тещею чи друзями-чиновниками, це вже деталі.

Сьогодні ніхто не заперечує, що моральний стан суспільства – плачевний. Ми є свідками краху більшовицької політичної системи, яка заснована на уявленні про можливість побудови щасливого життя при ігноруванні і навіть зневазі до традицій християнської

моралі. І це не дивно. Адже відмова від останніх веде до суспільних катастроф: аморальні суспільства занепадають і гинуть.

Витоки наших бід – теж насамперед моральне падіння керівної верхівки суспільства. А ця верхівка успадкувала принципи тоталітарної системи, де вона виплекала себе. Адже номенклатура – в основному вчорашня, комуністична! Тому першопричиною політичної та економічної кризи стала невідповідність між життєвими принципами (нав'язуваними комуністичною ідеологією) та загальнолюдськими нормами моралі (які є необхідними для існування сучасного цивілізованого суспільства).

Встановлений більшовиками режим означав, за Леніним (цитуюмо мовою оригіналу), “ничем не ограниченную, никакими законами, никакими абсолютно правилами не стесненную, непосредственно на насилие опирающуюся власть”¹⁸. Переворот 1917 року привів до влади новоутворену аморальну еліту. Надалі тоталітарна держава нищила мораль та релігію, а найменш моральна (правляча) частина суспільства (номенклатура) сприяла зміцненню тоталітаризму, духовному зубожінню мас.

Нині керівні органи суспільства продовжують перебувати в руках колишньої номенклатури. Оскільки сьогодні 90 відсотків власності в Україні – до поки що державна, позиція та “доброчесність” верхів зумовлюють кризу не лише в політичній сфері, але й в економічній. Ось чому дивними є заяви наших адміністраторів про необхідність економічних реформ, про приватизацію тощо. Адже саме в їхніх руках знаходяться механізми цих реформ. Чому ж їх не привели в дію? І чому вовтузяться з законами, як кіт із оселедцем?!

Все пояснюється формою власності. Сьогодні ще можна почути баєчки про те, що за умов соціалістичної (“загальнонародної”) власності всі – щасливі, бо немає експлуатації, а якщо, мовляв, роздержавити власність – станемо наймитами і т.п. Насправді ж наймитами ми були і є впродовж майже восьми останніх десятиліть, оскільки не мали власності. Згідно з Конституцією України, ця власність ніби-то належить усім нам, а насправді – нікому. Тому нею розпоряджається той, хто “стерезе” спільне майно (оскільки управляє державою). Але сторож виявився лисом, який обіцяв не красти курей.

Ось, наприклад, робітник об'єднання ім. Фрунзе або вчитель чи інженер отримали від рідної влади діляночку землі десь там, на віддалених хуторах, де ні “Макар телят не пас”, ні “машины не ходят туда”. А представникам номенклатури виділяються заповідні

місця біля сумського “моря”. То невже хтось повірить, що восторжествував принцип соціальної справедливості?

Масам народу недоступна (оскільки приховується номенклатурою) інформація про стан економіки, про об’єкти, які підлягають приватизації, про умови приватизації та кредитні ресурси, не кажучи вже про валюту. А той, хто знав, які процеси назрівають в економіці, почав “своєчасно” будувати котеджі, щоб потім отримати компенсацію від держави, чи то, бач, із наших кишень.

Ми обурюємося, що чиновник вибудовує феодальний замок в екологічно чистій зоні під містом, а наші діти псують свої шлунки в обідраних школах, після чого повертаються до своїх осель, де їх зустрічають знервовані батьки. Останні або тільки прибули з безсонної зарубіжної мандрівки, де заробляли на хліб насущний, або марно оббивали пороги крамниць, де якщо і є якийсь “надібок”, то не по наших заробітках. Я вже не згадую про колгоспні трудовні та інші форми державних повинностей – це ніби забулося. Проте їх сьогоднішні рецидиви хоч і не настільки, але теж гіркі.

Вчорашні секретарі комуністичних обкомів (та інших “комів”), голови рад раптом перекваліфікувалися на бізнесменів (дуже рідко – на підприємців), наживаються на різниці валютних курсів, користуються товарним дефіцитом або й штучно його породжують через оптові закупівлі з метою отримання надприбутків. Нові цінності майже не створюються, проте гроші друкуються і тому знецінюються. До того ж і ціни за умов монополії ніколи не зупиняться. Адже немає конкуренції, що здатна збити їх.

І нас із простягнутою рукою привели під чужий монастир. А ви все ще продовжуєте вірити, що при соціалізмі є справедливість (тільки хай нам “не вішають локшину на вуха”, що ми живемо вже не при соціалізмі)!..

Ось чому сьогодні провідні вчені України звертають увагу на необхідність створення законодавчої бази для проведення економічних реформ. Такі реформи позбавлять наших “менеджерів” монополії на інформацію і поставлять під громадський контроль процес роздержавлення власності.

Те, що роздержавлення необхідне, не викликає сумнівів. По-перше, ставши власниками, ми не дозволимо злодієві (навіть у ранзі керівника) вкрати своє, наше. По-друге, ми отримаємо стимул для виробничої діяльності. По-третє, розширюється база оподаткування, яка сприяє зниженню бюджетного дефіциту.

Світовий досвід переконливо довів, що приватна ініціатива набагато ефективніша за державне управління економікою. Нарешті, сприяння індивідуальному виробництву створило б умови для конкуренції серед виробників різних форм власності. А тоді б і ціни падали, і зацікавленість у прибутках зумовлювала розвиток виробництва, а не базарного бізнесу. Таке ж виробництво змогло б наситити наш ринок.

Передумовою економічної реформи має стати політична реформа. Вже давно назріла потреба зламати бюрократичну систему рад, де ніхто ні за що не відповідає, але має можливість використовувати державну посаду для прискореної “прихватизації”. Нам треба створити мобільні (в кількості 10-15 чоловік) виборні органи місцевого самоврядування, які впливатимуть на економіку лише через податкову, бюджетну та кредитну політику. Тоді економіка зможе стати з голови на ноги і вийти з болота кризи.

Що ж стосується моралі, то вона починається з рідної оселі. Значить, насамперед необхідно перебороти відчуження сім’ї від засобів виробництва. Саме сім’ї треба передати (передати законним шляхом, а не шляхом “прихватизації”) землю та майно, сприяти створенню на рівних умовах дрібних сімейних і кооперативних підприємств, філій великих підприємств, надати допомогу у вирішенні житлових проблем тощо.

Батьки, як правило, більше люблять своїх дітей, ніж їх любить держава. Тому лише сім’я, що стає власником, ефективно сприяє трудовому вихованню, залученню молоді до праці. І маємо на увазі не стільки працю з лопатою чи молотком, скільки працю кваліфіковану. Така ж праця можлива при наявності відповідного рівня знань. Це сприяло б пробудженню інтересу до навчання, підняло б престиж освіти. Остання ж є фактором розвитку науки та її поєднання з виробництвом. Ось тоді і студент буде навчатись, а не торгуватиме.

Буде приватна власність – буде і правова держава. Адже той, хто не має свого, завжди безправний. Дійсно, якщо, приміром, оголосити, що убогий і заможний мають рівні права на обід, від цього вони не наситяться в однаковій мірі. Їм ще потрібні однакові умови, щоб мати шанс однаково стіл накрити. А вже потім нехай кожен вирішить, скільки він з’їсть. Це і є рівність можливостей – умови однакові, а скористатися ними кожен зможе по-різному.

“Мораль” цих роздумів наступна: загальна рівність можлива лише в убогості, а не в добробуті. Правда, сьогодні нам нав’язують ідею такої “рівності”, за якої однаково забезпечені і той, хто працює,

як негр на плантації, і той, хто “робить”, як мертвий дихає. Тому коли ми, бідні, кричимо про рівність, то найчастіше хочемо, щоб той, хто багатий, став ще бідніший за нас. А логічно було б самому прагнути до того, щоб стати багатшим за цього, багатого. Тоді і вовк буде ситий, і вівці цілі.

Сьогодні подібні думки все більше стають зрозумілими народу. Але чи стануть вони мотивом для діяльності – це залежить від глибини їх проникнення в масову свідомість. Або, простіше кажучи, від того, як ми відповімо на запитання: чи дійсно ТАК ЖИТИ НЕ МОЖНА, чи ЖИТИ МОЖНА Й ТАК?

Дійові особи

1.6. “ЗАКОН, А НЕ СВАВІЛЛЯ...”¹⁹

І. П. Мозговий – людина, вже добре відома в наукових колах нашої держави. Він автор багатьох наукових праць із проблем духовного та національного відродження України, взаємозв'язку релігії, філософії й культури тощо. Закінчив Київський державний університет ім. Тараса Шевченка. З 1983 року працює в Сумському державному педагогічному інституті на кафедрі етики, естетики та історії культури. В 1993 році став завідувачем цієї кафедри, у тому ж році рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти України йому присвоєне вчене звання доцента. Кандидат філософських наук²⁰. Сьогодні І. П. Мозговий відповідає на запитання кореспондента “Доброго дня” як кандидат у народні депутати України по Ковпаківському виборчому округу № 344 міста Суми.

– Іване Павловичу, Ваша впевнена перемога в першому турі виборів стала для багатьох несподіванкою. Але як би там не було, це вже незаперечний факт і пояснюється він високою результативністю Вашої передвиборної діяльності. Саме вона створила Вам високий імідж і примусила заговорити про Вас жителів нашого обласного центру. Як Ви, науковець прийшли в політику?

– Річ у тім, що наукою я займаюся давно, і сфера моїх наукових інтересів досить широка. Будучи за фахом істориком, а потім філософом, я ще зі студентських років досить активно вивчав теоретичні і практичні аспекти політики, брав участь у громадській роботі. Мої попередні публікації стосувалися як проблем культурного і духовного відродження України, так і взаємодії релігії, церкви і держави, де також відображалися правовий і економічний аспекти зазначених питань. Тому перенесення цих та інших проблем у практичну площину не було несподіваним.

– Що спонукало Вас балотуватись кандидатом у майбутній парламент?

– Передусім усвідомлення тієї кризової ситуації, що склалась у нашій державі. На моє глибоке переконання, існуюча система влади виявилась нездатною за своєю природою до того, щоб забезпечити належні умови життя для громадян України. Кільки десятиліть ця система трималася на насильстві та ідеологізації і не дозволяла людині повною мірою розкрити свої здібності. Безвідповідальність значної частини державного й чиновницького апарату, так звана “загальнонародна”, а насправді нічия власність, створювала широкі можливості корумпованим особам здійснювати пограбування країни, забезпечувати привілейоване становище купки неуків та можновладців сумнівної моралі. Вони турбувалися лише про власний добробут, не гребуючи ніякими методами, і втішали народ “світлим майбутнім” (таким собі “раєм”), яке не могло бути досягнутим, оскільки шлях до нього обраний не з урахуванням досвіду цивілізованих країн, а той, що вів до тупика. Система збанкрутувала, і стало зрозумілим, що потрібні кардинальні зміни в суспільстві.

Я відстоюю шлях демократичних реформ, які ведуть до створення нових цінностей, а не до насильницької революції, котра закликає ділити наявне і рівняти всіх в убогості. Аби мати хоч якийсь доступ до механізму здійснення реформ, я й вирішив балотуватись кандидатом у народні депутати України.

– Ви – безпартійний, але ж яким партіям і рухам симпатизуєте?

– Так, сьогодні я не належу ні до якої партії²¹, проте в своїх поглядах та переконаннях поділяю позицію наших провідних учених і громадських діячів, які теж відстоюють шлях демократичних реформ. Серед них Ігор Юхновський, Володимир Черняк, Володимир Пилипчук, Володимир Лановий та ряд інших. Свого часу вони запропонували Верховній Раді концепцію реформування економічної й політичної систем нашої держави, але партійно-колгоспне лоббі у парламенті відкинуло цей єдино розумний варіант і взяло курс на сприяння тим, хто знаходиться на верхівці політичної піраміди, на безбожне пограбування більшості населення. Цинічно називаючи такий курс шляхом до ринку, наші “бригадири від парламенту” будуть готові прийняти пакет законів про роздержавлення, приватизацію тільки тоді, коли вже все буде розграбоване номенклатурою. Отже, сьогодні треба привести в дію такі механізми, які б надали стимул виробникові, стабілізували економіку та зупинили інфляцію. Нині я співпрацюю з об’єднанням “Реформи для народу”, яке очолює Володимир Лановий. А співчуваю національно-демократичним партіям і рухам.

– Якщо Вас оберуть народним депутатом, якими будуть ваші перші кроки як парламентарія?

– По-перше, я відстоюватиму прийняття Закону про відкликання депутата. Це надало б можливість виборцям активніше впливати на діяльність законодавчого органу, а в разі необхідності – і на “якісний склад” депутатського корпусу. По-друге, я б створив у своєму окрузі групу сприяння з числа консультантів та депутатів місцевого рівня, які б координували мої зв’язки з виборцями і допомагали у вирішенні конкретних регіональних проблем. По-третє, я б голосував за прийняття Закону про несуміщення депутатських повноважень із підприємницькою діяльністю. Це дасть змогу народним обранцям турбуватись не лише про власні потреби чи інтереси своєї такої фірми, але використовувати знання і особистий досвід для розв’язання загальнодержавних проблем. По-четверте, слід негайно прийняти Закон про закон – як механізм реалізації державних актів. Ви ж бачите, що сьогодні навіть нормальні закони не працюють, але службові особи не несуть відповідальності за їх ігнорування.

– *Напевне, у Вас є свої рецепти по подоланню економічної кризи в країні?*

– У сфері економіки, вважаю, слід орієнтуватися не на всілякі заборони, а на прийняття таких законів, які б відкривали широкий простір для реалізації можливостей кожного громадянина. Парламент повинен прийняти науково обґрунтовану і прогнозовану програму виведення країни з економічної кризи. Основні положення такої програми вже розроблені провідними вченими України. Маю на увазі здійснення земельної реформи, в результаті якої селянин стане справжнім власником землі і вийде з-під феодальної залежності від колгоспної системи. Колгоспи мають бути реформовані в реальні повноцінні кооперативи, асоціації селянських господарств тощо. Переважна більшість певний час вестиме колективне господарство, але на основі співвласності, за якої люди будуть зацікавлені в підвищенні продуктивності праці, зростанні прибутків. Тоді селяни не залишатимуть 40 відсотків урожаю на полях.

Приватизація повинна здійснюватися в інтересах народу, а не номенклатури. Необхідно істотно спростити структуру механізму роздержавлення. Має бути гарантована рівність усіх форм власності, але при цьому спочатку слід забезпечити пільгові умови для тих, хто відкриває свою справу. Для наочності наведу такий приклад: ось два спортсмени готуються до змагань, але один із них захворів. То, мабуть, необхідно його підлікувати, а вже потім поставити обох на бігову доріжку! Стартові умови повинні бути рівними для всіх.

– *Які Ви вбачаєте шляхи подолання інфляції?*

– Значною мірою інфляція викликана відсутністю твердої національної валюти, спадом у виробництві і нерідко штучним підвищенням цін, оскільки сьогодні існує державна монополія в системі ціноутворення. Ось чому справжнє ринкове ціноутворення може відбутися при забезпеченні належних умов для здорової конкуренції серед виробників.

Потрібно не відбирати валюту у власників (якщо вона, звичайно, зароблена законно), а стимулювати її вкладення у вітчизняне виробництво, у наші банки. А для цього слід

припинити примусовий викуп до половини валютної виручки за державними, а не ринковими цінами у її власників. Іноземні інвестиції надходитимуть у наше виробництво лише тоді, коли будуть прийняті закони, що не допустять її експропріації за прикладом більшовиків. Звичайно, такі кроки повинні здійснюватися виважено, із захистом національних інтересів. До речі, саме цим шляхом пішли країни Балтії. І мають уже певні позитивні зрушення. Ось приклад для порівняння: станом на листопад минулого року середня заробітна плата в Україні складала в доларовій масі 4,5 долара, а, скажімо, в Естонії – 105 доларів, що значно більше, ніж в Росії (45 доларів). І це результат здійснення радикальних реформ в економіці. А ми все зволікаємо. Слід усім, нарешті, зрозуміти: курсу реформ альтернативи немає.

– З кожним днем в Україні зупиняється все більше підприємств, їх працівники йдуть у вимушені відпустки. Як стимулювати виробництво?

– Насамперед, необхідно різко зменшити податковий прес. Ставка оподаткування повинна бути знижена з 80 відсотків, як це у нас нерідко буває, до 30-33 відсотків, як це зроблено в переважній більшості розвинених країн. А наявний дефіцит державного бюджету можна компенсувати за рахунок зваженого митного регулювання ввозу-вивозу, що стимулюватиме розвиток економіки. Великі кошти можна заробляти через оподаткування транзиту, за користування інших держав українськими морськими портами тощо.

– Кого Ви вбачаєте потенційними партнерами України у сфері економіки та торгівлі?

– Як би там не було, це, передусім, країни СНД, особливо Росія, з якою до поки що ми тісно пов'язані. Нам потрібен їхній ринок, але відносини мають бути рівноправні та взаємовигідні. В той же час слід суттєво розширювати такі відносини і з європейськими та іншими країнами, що сприятиме активному інтегруванню України в Європу, у світову спільноту.

– Наскільки швидко можна стабілізувати нашу економіку?

– А це залежить від того, хто переможе на виборах. Якщо до влади прийдуть тверезо мислячі люди, стабілізувати економіку можна швидко, десь за 1,5-2, максимум – за 3 роки. Час виходу України на рівень цивілізованого суспільства залежить від того, наскільки ефективно здійснюватимуться економічні та політичні реформи.

– Іване Павловичу, оскільки Ви представляєте духовну сферу, хотілося б почути Вашу думку стосовно виведення цієї сфери зі стану глибокої кризи. Адже якщо економіку можна стабілізувати за лічені роки, то духовність формується віками. А зараз спостерігається її катастрофічний занепад. Це прямий шлях до втрати незалежності.

– Передусім, слід підняти престиж освіти і науки. Інтелектуальна власність повинна бути захищена законом. Ви подивіться, в яких жахливих умовах працюють наші вчені, діячі освіти й культури! Хіба можна зараз ефективно займатися наукою, розробляти нові технології і впроваджувати їх у виробництво? Інтелектуальна еліта стурбована проблемами елементарного виживання.

Якщо мене оберуть депутатом, то я виступатиму за переатестацію вітчизняних вищих навчальних закладів згідно з міжнародними стандартами, за забезпечення міжнародної “конвертованості” нашого диплома про вищу освіту. Для цього повинна бути змінена, причому докорінно, сама структура навчального процесу, співвідношення дисциплін, що викладаються. Потрібно сприяти міжнародному обмінові студентів, аспірантів, викладачів, поглибленому вивченню іноземних мов, комп’ютеризації навчального процесу. Сьогодні наш учитель чи вчений змушені вирощувати картоплю на своїй присадибній ділянці, псувати свої шлунки в наших недолугих їдальнях і за цих жахливих умов знаходити ще енергію для навчання дітей. Якщо ми втратимо науку і освіту, ми справді втратимо незалежність. Держава повинна захистити нашу духовність від псевдокультури, порнографії і т.п., продукція в стилі яких буквально заповонила країну. Це дуже тривожний і небезпечний симптом. Особливу увагу слід приділяти відродженню моралі, в чому велика роль належить церкві.

– Перший тур виборів, що відбувся 27 березня, засвідчив певне зростання авторитету лівих сил, зокрема соціалістів і комуністів. Особливо це видно у східних регіонах нашої держави. Як Ви думаєте, за рахунок чого зріс їх рейтинг серед населення?

– На мою думку, це результат нашого злиденного економічного становища, на якому спекулюють “ліві” сили, що обіцяють повернути дешеву ковбасу, як атрибут, з їх точки зору, “кращого життя”. Але це наше “краще” минуле завжди було гіршим, ніж у цивілізованих країнах. Якщо в 70-80-х роках ми і мали якесь поліпшення життя, то це за рахунок експорту сировини, а не ефективного функціонування економіки. Тепер чи не кожному зрозуміло, що та система була приречена. Сьогодні при владі в основному ті ж самі люди, що й учора. Звичайно, є розумні працівники в наших держадміністраціях, серед директорського корпусу, але їхні зусилля блокуються на кожному кроці відсутністю законів та обструкцією вчорашньої номенклатури. Тому я вбачаю причину певного успіху лівих сил у популізмі, дешевих обіцянках, які є приємними і заманливими для змученого народу, але не є реальними для практичного втілення. Треба міняти систему, а не прагнути до заборон, “недопущення”, “припинення” і т.п.

Орієнтуватися в розбудові нашої держави слід не на СРСР, а на такі країни, як Швеція, Швейцарія, Фінляндія, Голландія, де правлячі демократичні партії забезпечили рівень доходів громадян у 200-300 разів вищий, ніж маємо в Україні. І все це при тому, що наша молода держава володіє таким величезним сировинним та економічним потенціалом. У 1991 році Україна мала серед республік колишнього Радянського Союзу найвищий ступінь готовності до політичної та економічної незалежності. І що з цього вийшло? Компартійно-номенклатурний парламент узяв курс на блокування реформ при хижакській “прихватизації”, і звів усе нанівець. А тепер гріхи звалюють на демократів, які не мали і не мають ніяких владних механізмів. Отож, на цих виборах громадянам України надана можливість обрати ліпшу долю та майбутнє для дітей і онуків.

– Іване Павловичу, якщо коротко, які Ваші основні життєві принципи – як людини і як політика?

– Основні мої принципи – це: закон, а не свавілля, реформи, а не революція, свобода, а не диктат, добробут, а не рівність в убогості, злагода, а не пошук ворогів. Додам, що я не хочу будувати для своїх дітей і онуків державу з якимись “ізмами”, а хочу мати цивілізовану демократичну державу без всілякої ідеологізації. Від цього виграють усі, а не купка збанкрутілих політиків. Наші люди заслужили право на краще життя.

Бесіду вів Олексій Дерев’янку

До другого туру виборів

1.7. У ДЕНЬ ЗАВТРАШНІЙ²²

Отримавши нагоду звернутися до працівників Сумського об’єднання ім. Фрунзе, я хотів би сказати таке.

Насамперед щиро дякую всім за ту велику підтримку, яку відчув під час першого туру виборів. Високо ціную таке довір’я і усвідомлюю ще більшу потребу в тому, щоб, не шкодуючи сил, активніше діяти заради блага земляків.

Я зустрівся з багатьма із фрунзенців у ряді цехів, у гуртожитках, і мене схвилювала їхня стурбованість тяжким станом нашої економіки, невирішеністю соціальних проблем. Я переконався, що робітники та інженерні працівники найбільшого в області підприємства виявилися чи не найбільш зрілою частиною серед усіх виборців.

Вони не просто сприймали мою програму – вони цікавилися механізмом її можливої реалізації, їх турбувала не проста політична ситуація в країні. Люди не хотіли змиритися з дикими умовами нашого життя і праці. Їхні запитання були прямими й відвертими, що зумовлювало діловий характер наших зустрічей.

Подібні спілкування дали мені змогу глибше усвідомити необхідність здійснення таких реформ у суспільстві, які б забезпечили пристойне життя для наших людей. Фрунзенці могли ознайомитися

з моєю передвиборною програмою під час зустрічей, на міських стендах, у виборчих дільницях. До всього цього додаю кілька думок, де спробую окреслити і місце працівників колективу підприємства в загальному суспільному розвитку.

На моє глибоке переконання, сьогодні існує унікальна можливість змінити хід справ на краще. Яким буде подальший якісний склад нашого парламенту, так складеться і наша майбутня доля. Уже з перших кроків необхідно буде прийняти пакет законів, які сприятимуть перетворенню Верховної Ради з “говорильні” на дійовий орган. Особлива роль тут належить Законові про відкликання депутата, який би давав змогу виборцям більш ефективно впливати на роботу депутатського корпусу.

Надалі потрібно затвердити науково обґрунтовану програму переборення економічної кризи. Вона повинна включати приведення в дію механізму роздержавлення та приватизації, спрощення самої структури цього механізму. Це дозволить забезпечити здорову конкуренцію серед виробників, надасть їм можливість не лише працювати ефективніше, але й бути більше зацікавленими в результатах своєї праці. А це шлях до подолання інфляції, стабілізації фінансової системи та системи ціноутворення.

Як відомо читачам, зараз іде підготовка до корпоратизації та приватизації об'єднання ім. Фрунзе. Уже сьогодні слід потурбуватися про те, щоб ці процеси здійснювалися за активної участі та широкої поінформованості його працівників. Ми повинні здійснити приватизацію в інтересах народу, а не номенклатури.

Наш гігант машинобудівної індустрії є унікальним прикладом поєднання науки з виробництвом. Але в деяких цехах я бачив застаріле обладнання та технології, які зумовлюють тяжкі умови праці робітників. Я вже не говорю про те, що не забезпечений належний рівень оплати їхньої праці. Ось чому в системі заходів по реформуванню суспільства має бути передбачене і сприяння діяльності вчених та працівників конструкторських бюро, без чого наше виробництво ніколи не буде ефективним. Якщо ми втратимо науку, ми втратимо наше майбутнє.

Реформування податкової системи, соціальні гарантії членам трудового колективу, забезпечення робочих місць, охорона праці – це далеко не повний перелік тих проблем, над розв'язанням яких нам доведеться працювати разом у випадку обрання мене народним депутатом.

Хотів би окремо зупинитися на житловій проблемі. Я відвідував деякі гуртожитки в нашому місті і в мене стискалося серце від болю за ті умови, в яких живуть наші знедолені робітники та їхні сім'ї. Ця важлива соціальна проблема знайшла відображення в моїй програмі, що передбачає пільгове кредитування індивідуального та кооперативного житлового будівництва. З групою підтримки ми розробляємо загальнонаціональну програму розв'язання проблеми "малосімейок" на зразок того, як це було колись зроблено стосовно комунальних квартир. Ця програма теж має бути прийнята парламентом.

Слід також відшукати кошти для розв'язання житлових проблем тих робітників, які до сьогодні мешкають у гуртожитках. Адже це сором для нашого суспільства, що ми вступаємо в ХХІ століття з подібними житловими об'єктами. Кошти для вирішення проблеми будуть знайдені в процесі змін у сфері виробництва, за рахунок скорочення державного апарату, оподаткування транзиту тощо.

Нарешті, кілька слів про наших дітей. Держава повинна активно сприяти розгортанню будівництва шкіл, комп'ютеризації навчального процесу, забезпеченню необхідних умов для того, щоб наші діти могли успішно навчатися, розвивали свої інтелектуальні здібності і готувалися до вступу в самостійне життя, де вони не будуть такими знедоленими, як ми. Пріоритет школам та дитсадкам, а не феодалським замкам, що зводяться для колишньої компартноменклатури!

Я розумію, наскільки складні проблеми хвилюють сьогодні наших машинобудівників. Водночас хочу акцентувати увагу на тому, що мені не потрібні вигоди для себе. Бо не звик діяти таким чином. У мене болить серце за наш багатостраждальний народ, за всіх громадян, незважаючи на їх розбіжності в поглядах, релігійних та інших переконаннях. Ось чому я хотів би бачити серед своїх виборців у другому турі і тих, хто спочатку голосував за інших кандидатів, у тому числі працюючих в об'єднанні ім. Фрунзе. Я також сподіваюсь на більшу активність молоді, яка завжди була мірилом громадської активності в цілому.

Нам слід простувати у день завтрашній, а не до тієї системи, яка була потворною. Якщо ми готові до цього – ми виграємо бій.

*“В основе коммунистической нравственности
лежит борьба за укрепление и завершение коммунизма”
(В. Ленин)²³*

1.8. ЩЕ РАЗ ПРО МОРАЛЬНІСТЬ²⁴

Дві тисячі років тому Великий Праведник ствердив кодекс загально-людських норм моралі, без дотримання яких людина просто деградує. Через дев'ятнадцять віків експериментатор-невдаха оголосив релігію “одной из самых гнусных вещей, какие только есть на свете”²⁵, і заявив: “Мы в вечную нравственность не верим и обман всяких сказок о нравственности разоблачаем”²⁶.

Так силою влади була “освячена” аморальність, яку для пристойності назвали “комуністичною мораллю”. Вона базувалась на єзуїтському принципі – “мета виправдовує засоби”. Мета тут – “диктатура пролетаріату” (“партноменклатури”), заради реалізації якої “благими” постають усі засоби: насильство, брехня, підступність.

На таких засадах виховувались мільйони наших людей, насамперед діти (згадаймо сумний приклад нещасного Павлика Морозова). І непомітно ідейна отрута роз’їдала змучені душі наших людей. Сьогодні ми забули про голодомори й репресії, “ГУЛАГ” і Біломорканал як результати злодійського експерименту. Але знову про них нагадали баталії передвиборної кампанії, в яку кинулися компартійні бонзи із сумнівними моральними принципами.

Те, що політика – річ брудна, не є новиною. І все ж ніхто не міг собі уявити, наскільки непристойну гру здатна вести верхівка тієї більшовицької партії, яка вперто не хоче розлучатися з думкою, що вона є “розумом, честю і совістю” невідомо якої епохи.

Зашуміли на всі боки “вчорашні”, загули, як бугай у болоті, стверджуючи, що вони – найбільш “народна” партія, яка “потурбується”, “забезпечить” (хоча й після того, як “заборонить”, “не допустить”, “забере” й “поділить”). І ніхто не пояснював, хто заважав “потурбуватися” вчора, коли в їх “ешелонах” було 304 з 450 депутатів Верховної Ради, більшість складу місцевих рад, керівники держадміністрацій, голови колгоспів, директори заводів. Багато серед них ви побачите демократів?

Я вже, грішний, готовий погодитися, що такою страдницькою є наша доля. Але чому при цьому до нас пристають, м'яко кажучи, “непевні” люди? Як учасник передвиборної кампанії, я чітко побачив, що воно таке – “компартійний бонза в великій політиці”. Будучи не в змозі змагатися з опонентами цивілізовано, на базі програми, вони вдаються до відпрацьованих методів моральної дискредитації, зокрема, через контрольовані ними засоби масової інформації²⁷. При цьому діють досить грубо й підступно. Як багато нового я дізнався, наприклад, про себе! Які тільки плітки про мою особу не поширювалися, які тільки наклепи не зводилися!

Ззовні все здавалося безневинним. Двоє інвалідів почули “інформацію” від поштарки, яка принесла їм пенсію додому. Іншого “попередила” бабуся, яка сиділа біля під'їзду одного з будинків - при цьому олівцем вона викреслювала номер квартири, з мешканцями якої була проведена “робота”. Поспішали поділитися “звісткою” працівники гуртожитку. При цьому від будинку до будинку ходили “агітатори”, які обіцяли ветеранам подарунки на День Перемоги. Ветерани на такі байки наставляли свої вуха, як вареники. Бо ще не знали, що зможуть “поживитись” цими подарунками, як пес макогоном.

Про вмiле диригування такою кампанією свiдчив такий факт: в один день по місту пішов гуляти одночасно набір інсинуацій щодо мене приблизно з 15 пунктів, за поширення частини яких Законом передбачена кримінальна відповідальність.

Цікаво, керуючись якими принципами, “уболівальники” за долю народу проводили наради з ветеранами, закликали їх агітувати за комуністів у день виборів і обіцяли “предоставить компромат” на автора цих рядків? Хто давав настанови працівникам профспілок, так бажаючи знову перетворити їх на “школу комунізму”? Хто використовував у своїх цілях розповсюджувачів преси, не залишаючи поза увагою представників ЖЕКів? Звичайно, відповіді не дочекаємось, бо винні сидять і мовчать, як миша під віником.

Маніпулювання комуно-більшовиків громадською думкою було розраховане на те, що наша деформована свідомість “щось та й засвоїть”. Тому усна інформація доповнювалася друкованою продукцією образливого змісту. Немало лементу було здійснено навколо російськомовних листівок, спрямованих проти нашого опонента і “викинутих” в останні дні. І в причетності до цього звинувачували мою команду. Проте багато людей вважали, що це дії “третьої сили”, яка хоче зірвати вибори. Тим більше, що наша продукція виходила лише українською мовою і без посилення на персоналії.

Але не виключено, що це справа рук самих компартійних діячів. Підступності їм не позичати. Галас же навколо ідеї, що демократи, мовляв, розкидали листівки з ... геліокоптерів (тут хоча б велосипед придбати!..), дозволила аргументувати мітингові пристрасті біля дільниць саме в день виборів.

Нарешті, до хору фальсифікаторів додалися брудні друковані матеріали в комуністичній пресі. Серед них виділяється стаття “Відступнику не може бути довіри”²⁸, яка всупереч Закону про вибори вийшла з друку за два дні до виборів. Газету зі статтею в кількості десятків тисяч примірників комуністи нахабно поширювали серед виборців округу. Не кожному відомо, що її автор, Микола Шутько, – багаторічний штатний працівник міськкому компартії. Нині ж він – державний службовець, хоча й не “горить любов’ю” до держави, яка його годує. Як постійний “критикан” автора цих рядків, він чіпляється до нього, як реп’ях до кожуха. Зазначена його стаття теж переповнена емоціями і зводиться до безпідставного “навішування” ярликів на того, чия програма саме і передбачала ліквідацію номенклатурного корита (не вік же коту масляна!). Тому М. Шутько так прагнув перекласти вину з хворої голови на здорову чи хоча б розділити між усіма ту відповідальність, яку його парт-апарат несе перед народом сам.

Але ж цей “товарищ” мав би знати, що я завжди працював за спеціальністю, ніколи до них (тобто номенклатурників) “не приступав”, тому не мав потреби й “відступати”. Хай недруги не тішать себе ілюзіями на таку честь! Сьогодні М. Шутько шельмує навіть свого колишнього начальника по міськкому партії В. Акименка, що вже зовсім непорядно. Адже в міськкомі він мав усі “спецблага”, м’яке крісло. Пишучи в той час дисертацію в обідраних коридорах гуртожитку, де партпрацівники ніколи не жили, я глибоко усвідомив різницю між нами.

Саме міськком компартії і мій опонент особисто збирали тоді дані про людей, які хрестили своїх дітей. На основі цих даних бідолахам, бувало, не надавали в організаціях квартир, яких вони чекали по 10-15 років. Ось чому в своїй програмі я поставив завдання розв’язати в загальнонаціональних масштабах створену всіма номенклатурниками проблему малосімейних гуртожитків, цього сорому ХХ ст., цієї “переваги” соціалізму.

Це компартійний апарат причетний до руйнації на Сумщині 150 храмів і переслідувань “в’язнів совісті”. Працюючи в ті дні, напівголодний, над роботою “Проблема культурної спадщини

минулого в руському православ'ї”, я чітко побачив духовні наслідки партійних експериментів. Тому комуністичний опонент мав би зрозуміти, що не бути любові між вовками та ягнятами. Правда, “принципи комуністичної пропаганди” не дадуть змоги усвідомити це...

Особливо цікаво те, що “товаріщ” Шутько грубо перекручує зміст моїх статей. Перекоаний, він робить це свідомо. Хоча, цілком можливо, що рівень наукової й політичної підготовки компартійного працівника передбачає лише таке, спотворене розуміння чужих публікацій. Опонент називає мене прихильником І. Мазепи та захисником С. Петлюри. І глибоко помиляється! Я не приховую свого ставлення до минулого. Тому підкреслюю, що і Мазепу, і Петлюру, і Бандеру, і багатьох інших їхніх сподвижників розглядаю як *національних героїв*, котрі ніякого захисту не потребують. Вони увійшли в історію як герої, і ніхто не змінить цієї обставини. Подібний факт не можуть усвідомити лише ті, хто демонструє зоологічну ненависть до всього національного, українського. Це не лише відступництво, але й свідоме яничарство, манкуртство!

Ми ж відстоюємо ідею Української держави, де всі нації матимуть рівні права. І нам чужа нав'язувана компартійною верхівкою ідея “радянського народу”, де всі нації припинять своє існування. Так що, “товаріщі”, ви споживали народні блага без нас, майте мужність і самостійно відзвітуватися за свої дії! За “царські села”, за “прихватовані” магазини, за відмиті гроші, за пограбовану країну. Це наша біда, а не вина, що ми жили за умов вашого соціалізму, де нам пропонували кістки з партноменклатурного столу.

Проте досить про опонентів, аби вони не вирости у власних очах. Нехай вони краще потурбуються про моральний стан тих, котрі звать до “світлого вчорашнього”, а самі тягнуть додому навіть музейні експонати, піаніно з інституту, одночасно служать “експропріаторам” і бізнесменам. Оновленням і не пахне в цій партії. Старі, як світ ідеї, старі, як Мафусаїл, кадри.

І це випадково, що в більшовицької партії з'явилося так багато прозрілих “зрадників”. Із колишніх трьох мільйонів комуністів в Україні лише кілька десятків тисяч відновили своє членство в ній. Серед них багато пенсіонерів, що не усвідомлюють, яку долю вони готують своїм дітям та онукам. На жаль, ця багатостраждальна категорія найбільше піддавалася “обробці” системи, котра вчила цілувати ноги, які топчуть людину, і плювати на руки, які витягують її з бруду. Це вже заслуга “комуністичної моралі”, що формує

багатоликих “янусів” чи інших багатоіпостасних (проте безбожних) суб’єктів.

Але ж яка велика частина ветеранів та учасників минулої війни знайшла в собі сили скинути полуду зі своїх очей! Вони були найактивнішими виборцями і багато з них не дали партократам ошукати себе! Автор цих рядків мав величезну підтримку від ветеранів під час виборів як у практичній, так і в ідейній царині²⁹. Завдяки цьому вийшов до другого туру, хоча за умов діючого Закону про вибори переможець виборів так і не визначився. В результаті два сумські мандати виявилися “нерозіграними”.

Хоча, попри всілякі сподівання і прогнози, на виборах виграли лише городи та базари, котрим немало людей молодшого віку віддали перевагу, оскільки реально зіткнулися з проблемами виживання. Ось чому сьогодні слід активніше будити громадську свідомість, щоб завтра нікому не довелося плакати за собою і за дітьми своїми.

1.9. БЕЗОСНОВАТЕЛЬНО, НО ПРИЯТНО!³⁰

Случайно и – не скрою – не без удовольствия, узнал недавно о том, что я, самый бедный среди бывших кандидатов в депутаты, одновременно являюсь ... самым богатым! Хотя и безосновательно, но приятно. “Поздравления” начали поступать после публикации данных избирательной комиссии о фондах кандидатов в депутаты, согласно которым мой фонд состоял лишь из “собственных средств”³¹. Правда, на самом деле они отсутствуют. Парадокс? Нет.

Все объясняется не формой собственности, а механизмом ее оформления. Хотя 6 млн. крб. на сегодня сумма не фантастическая, но даже ее спонсоры вовремя не перечислили на нужды нашей избирательной кампании. Однако необходимо было срочно уплатить за печатную продукцию. Тогда единомышленники разделили бремя расходов, собрали необходимые деньги, а вашему покорному слуге доверили самостоятельно оформить все в банке.

Так сложились условия для рождения выражения “собственные средства”. Поэтому всем желающим занять у меня деньги, с прискорбием сообщаю, что не могу предоставить им подобной радости.

Зарплату не видають два місяця, а другие статті доходів відсутні. Вот и выходит, что автор этих строк голый, как бубен. В материальном смысле.

Но всех разочарованных спешу утешить, что я все же хочу быть богатым человеком. Правда, в богатом обществе, где обеспеченность превратится в общепринятую норму и ценность. Для этого нам бы перестать по-коммунистически гордиться нищетой и устранить барьеры, мешающие жить по-человечески. Но сегодня, к сожалению, мы бедные.

И все же приятно, что газета тоже не в восторге от наших “успехов”. Вот почему даже критика, исходящая от нее, не корбит, в отличие от критиканства “ортодоксальной”, но безбожной левизны.

1.10. ХТО - З СЕМИ?

(Що обіцяють кандидати у Президенти)³²

“**Ч**удова сімка” претендентів на вищу державну посаду закінчує свій передвиборний марафон, який має бути увінчаний нашим вибором найдостойнішого в Президенти. Серед кандидатів – відомі державні діячі, хоча й з різним політичним капіталом.

Ім'я нинішнього Президента **Л. Кравчука** перебільшено асоціюється з процесом розбудови суверенної України та її інститутів, і – справедливо – з тими негараздами, які цей процес супроводжували. Екс-прем'єру **Л. Кучмі** пригадують адміністрування в економіці, що завдяки нерозсудливим діям очолюваного ним Уряду обернулося численним підвищенням цін і розкручуванням інфляції. Новообраного Голову Верховної Ради **О. Мороза**, чоловіка досить хитрого й непевного, в парламенті попереднього скликання бачили лідером консервативної “групи 239”, яка ревною підтримкою старої номенклатури по-суті сприяла розкраданню мафією наших національних багатств. Колишнього спікера **І. Плюща** запам'ятали як великого гумориста в Верховній Раді та непослідовного борця проти спроб однієї групи депутатів-радикалів “з'їсти” іншу. Міністр освіти **П. Таланчук** по-донкіхотськи прагнув пробитися через глуху стіну нерозуміння державними мужами ролі інтелекту в житті суспільства. **В. Бабич** відсутність минулої слави нині прагне компенсувати пропозиціями власного утопічного варіанту реформ. Нарешті, **В. Лановий** програмою ринкових реформ запропонував Україні

успішне входження у світове співтовариство, але програма була відкинута не без сприяння нинішніх опонентів кандидата.

Мало хто не усвідомлює, наскільки в нинішній ситуації важливі розсудливість і зваженість на виборах. Тому ще раз звернемося до програм кандидатів на посаду Президента України. Які вони? На перший погляд ніби то схожі за формою, змістом і стилістичною досконалістю. Але це лише на перший погляд.

Правда, *в галузі державного будівництва* чи не всі кандидати виступають за незалежну демократичну Українську державу, непопущеність її кордонів. Більшість відстоює й ідею прийняття нової Конституції, яка б закріпила триподіл влади на законодавчу, виконавчу, судову. Проте, якщо Л. Кучма і В. Лановий бачать Україну президентсько-парламентською республікою, а П. Таланчук – президентською, то О. Мороз взагалі не говорить про місце Президента в системі влади (для чого балотуватися на посаду Президента людині, яка відкидає президентську республіку?!).

Лише Л. Кравчук та П. Таланчук акцентують увагу на статусі України як унітарної держави. Але якщо Президент та І. Плющ пропонують реформувати ради на принципах місцевого самоврядування, сьогоднішній спікер знову прагне до “створення необхідних умов для діяльності рад, як безпосередніх органів народовладдя”. Л. Кучма підтримує ідею ряду кандидатів на право місцевих органів влади у формуванні місцевого бюджету.

Більш суттєві розбіжності між кандидатами простежуються в *економічній сфері*. Л. Кучма виступає за вступ України до економічного союзу СНД. Мабуть, він думає, що, одружившись, двоє жебраків миттю перетворяться на заможних, або коли до одного лаптя додати ще один лапоть, автоматично постане пара ботинків!.. ”Нормальні умови господарювання” та “зацікавленість у розвитку виробництва” є тими багатообіцяючими змінами на “краще”, які дають змогу О. Морозу підтримувати державний сектор, як визначальний. Кандидат висуває гасла на захист інтересів селянина, споживача, говорить про реформи, але при цьому обіцяє “не допустити перетворення землі на товар”, без чого позбавлений власності селянин не зможе вільно розпоряджатися результатами своєї праці і не матиме тих “інтересів”, які кандидат обіцяє захищати. Ці горіхи не на його зуби. Тому не зрозуміло, яке ж місце займатиме приватний сектор у системі “багатоукладної” економіки О. Мороза. Швидше за все, ніяке, бо соціал-комуністові потрібні колгоспи й радгоспи, а не зерно.

Висловлюючи намір “обережно ставитися до майнових перетворень на селі”, Л. Кучма додає, що земля під будинками та спорудами, присадибними ділянками має вільно продаватись. Правда, невідомо, чи означає це, що товаром стане саме земля, а не господарство. І. Плющ має намір підтримувати колективні та фермерські господарства, тоді, як Л. Кравчук, П. Таланчук, В. Бабич відстоюють курс на роздержавлення та приватизацію.

З точки зору Л. Кравчука та І. Плюща, необхідно реформувати банківську, бюджетну, фінансово-кредитну та податкову системи, тоді, як Л. Кучма обмежується їх “перебудовою”, а О. Мороз – “упорядкуванням”. Якщо В. Лановий, Л. Кравчук та П. Таланчук відстоюють ідею введення конвертованої національної валюти, то Л. Кучма та О. Мороз говорять лише про “грошову реформу”, що може також означати і входження України в рубльову зону. Неважко помітити, що найгрунтовніше економічна стратегія розроблена у В. Ланового, який, виходячи зі світового досвіду, пропонує механізм переборення інфляції, зниження податків із заробітної плати й прибутку підприємств, інвестицій у виробництво, зупинення зростання цін та інші засоби стимулювання виробництва.

Найбільше про *духовність*, хоча і в загальних фразах, говорять В. Бабич та О. Мороз (хоча тут маємо “дике” розуміння духовності), тоді як П. Таланчук акцентує увагу на захистові інтелектуальної власності. Зустрічаються навіть апеляції до релігії. Та найконкретніший варіант розв’язання проблеми пропонує В. Лановий, який передбачає збільшення в 4-5 разів бюджетних витрат на потреби науки, освіти, культури, надання самостійності творчим та педагогічним колективам, скасування податку з цих організацій, обмеження 20-відсотковою ставкою податку з індивідуальних доходів митців, науковців, педагогів тощо.

Своєрідність програми кожного кандидата в Президенти визначає її домінуючий аспект. Лаконічно його можна визначити так: ліричний (В. Бабич), декларативний (О. Мороз), адміністративний (Л. Кучма), інтелігентний (П. Таланчук), поміркований (І. Плющ), “державницький” (Л. Кравчук), соціально-економічний (В. Лановий).

Отже, виборець сам зможе обрати ту програму, яка, на його думку, найбільше відповідає потребам сьогодення. Час покаже, чи навчило нас чому-небудь життя, чи здатні ми на логічно прогнозовані дії, чи, навпаки, тягар минулого продовжує тяжіти над нами. Як би там не було, матимемо ту владу, яку заслуговуємо. Завтрашній день обираємо сьогодні.

*“Ми вам грали, а ви не танцювали,
ми співали вам жалібно, та не плакали ви...”*
(Мт. 11, 17)

1.11. **ЩО ВИБИРАЄМО, ТЕ Й МАЄМО**³³

Ніколи почуття гумору не покидало український народ, який завжди висміював своїх недолугих правителів. Дотепністю славилися скоморохи на Русі, козаки на Січі та наші сучасники радянської доби, котрі відводили свою душу в жанрі політичного анекдота, де “смакувалися” недоречності генсеків, партсеків та інших “секів”.

І раптом бачимо: перестав сьогодні сміятися народ. Що ж трапилось? Може, нинішня влада не дає дотепникам підстав для шліфування свого інтелекту? Ні, підстави є. Але влада викинула такий козир, який викликав розгубленість навіть серед найбільших веселунів. “Товаріщі” почали сміятися над собою, причому так дотепно, що тепер ніхто не ризикує змагатися з ними на цьому ґрунті!

Справді, хіба не смішно чути заяви вірних лєнінців (мова йтиме лише про номенклатуру) про те, що “комуністично-соціалістично-селянська” партія, яка ніколи з часів кривавого 1917 року не відходила від влади, сьогодні вже не є правлячою?! Коли, чуючи такі заяви, скептики відкривають від подиву рота, мовляв, а хто ж повсюдно контролює більшість владних структур від сільради до Верховної Ради, партійні дотепники розвивають свою смішну тезу далі. І знаходять ... “докази правління демократів”: проголошення незалежності України (за що насправді голосувала і прокомуністична “група 239”), затвердження національної символіки (за участю тієї ж групи), прийняття Закону про мови (який функціонери й не збиралися виконувати). Диво, та й годі!

Для розквіту гумору потрібна постійна “робоча аудиторія”. Тому партійці збираються до купи на своїх зборах та мітингах, де співають смішні гімни й проголошують веселі промови про “диктатуру пролетаріату”, про те, що “соціалізм ще не вичерпав себе”, що комуністи виступають за “полегшення знегод народу” (насправді більшовикам самим і вдень, і вночі сняться калачі!) тощо.

Решту слухачів доводиться збирати “по крихті”. Ось, наприклад, зустрічає один колишній партфункціонер іншого й питає, чи

відновив той членство в компартії. Неборака неохоче відповідає, що “ні”. “Як же так ? – чує він. – Блага від партії стільки років отримував, а бути з нею до кінця не хочеш? Е-е-е!..” Після такого “е-е-е” не кожний, розчарований в ідеї, виявляє здатність протистояти настирним спробам реанімації більшовицького монстра.

Або, буває, збирають ветеранів для вшанування їх подвигу. Оратори “ллють мед” на давні рани присутніх, клянуться в рішучості “відстоювати” їхні інтереси, а потім закликають “відновити” членство в своїй партії, щоб за ці інтереси боротися спільно. Після такої метаморфози група людей гвардійського гарту залишає зал. А тих бідолах, у яких і сил немає, щоб вийти самостійно, приймають до компартії. Так більшовики демонструють хоч і чорний, проте гумор. Правда, його свідки розповідали про це чомусь без сміху. Мабуть, не ризикували змагатися в дотепності з організаторами подібних “о-ба-на”.

У почутті гумору не відмовиш і такому виданню, як “Ленінська правда”. Повідомивши виборців про перемогу більшовицького кандидата, партійний жартівник вдається до улюбленого гумору. І ось уже нікому не відомий парторг А. Волошин робить відкриття: “История не знает другой такой партии, которая так стойко и последовательно защищала бы интересы человека труда”³⁴. Що й казати, в “последовательности” більшовикам не відмовиш, оскільки навіть масштаби гітлерівсько-фашистського терору – бліда тінь більшовицького експерименту, що проводився над власним народом і коштував останньому десятки мільйонів життів.

Воістину, від смішного до сумного – один крок. Ось чому ніхто не пожалкував за “улюбленою” КПРС-КПУ, коли вона, здеградована ідейно й морально, в один день розвалилася як трухлявий пень, що дожив свого віку. Мільйони її членів, утримуваних в організації лише жорсткою дисципліною, мовчки розбрелися хто куди.

Та все ж опоненти недооцінили здатність партійних структур до адаптації. Доки частина партапарату перебувала в окопах і в депутатських кріслах, досвідчені ідеологи, використовуючи соціальні зв’язки, зуміли перекваліфікуватися на “бізнесменів”. Не випадково після серпневого путчу партійні каси були порожніми – внески давно перекочували куди слід. Невдовзі економіка опинилася під контролем старих і нових “червоних”. Останніх не стільки виробництво турбувало, скільки проблема “туди повезти – звідти привезти”.

Ми не ототожнюємо комбуржуазію зі справжніми підприємцями, які роблять корисну справу, незважаючи на жахливі податки та

відсутність законодавчих гарантій. Але коли приватизація була підмінена “прихватизацією” з боку “парткапіталістів”, наша економіка почала дихати “на ладан”. І ось тепер “круті хлопці” з парткабінетів легко змогли забезпечити свою монополію в “ефірі” (хіба випадково, наприклад, що газети “Ленінська правда” і “Предприиматель” очолює одна й та ж людина – секретар обкому компартії В. Сіряченко?). А коли так, то виборцеві можна підкинути ідею, що (за словами В. Марченка, депутата-соціаліста від Роменщини, цього “ісконна русскава края”) “да ніщети нас давелі еті рухавци”. Чи ж не це підштовхнуло більшість ветеранів та пенсіонерів, як найзнедоленішу (і в той же час найактивнішу) частину виборців віддати свої голоси за лівий блок, що надто вже спекулював на соціальній демагогії. Зі слів одного більшовицького агітатора, це саме той блок, який “за пенсіонерів”.

Але за п’ять місяців парламентської діяльності означений блок блискуче ошукав своїх знедолених благодійників, у котрих залишився лише смуток в очах. Керуючись “правдою Леніна” (поєднання таке ж “гармонійне”, як поєднання води з вогнем), комуністичний парламент встановив для депутатів фантастичну зарплату як умову їх “ефективної діяльності”. Правда, головний комуніст України П. Симоненко стверджує, що “не комуністи були ініціаторами підвищення матеріального забезпечення депутатів”. Не знаю, як щодо “ініціативи”, але те, що зарплату, котра десь у 150 разів перевищує мінімальну, не моргнувши оком, продовжують класти до своїх кишень саме “учні Ілліча”, – факт незаперечний.

Наскільки ж це підвищило “ефективність” їх роботи? Може, хтось із комсоцблоку виступив проти поєднання функцій депутата з підприємницькою діяльністю? Ну, що ви, хоча партійці й люблять гумор, проте не до такої ж міри! На сьогодні маємо численні прояви корупції у вищих ешелонах влади. За минулі роки було порушено кримінальні справи проти близько 400 депутатів різних рівнів. Але ... їх колеги не дозволили передати жвавих ділків до рук Феміди! Коли ж депутати-демократи запропонували відмінити статус депутатської недоторканості, лівий блок відбувся мовчанкою. Звичайно, тепер ми розуміємо, що й Закон про відкликання депутата нинішній парламент не прийме.

Натомість нас лякають черговим підвищенням цін, протягують ідеї “подвійного” громадянства, “двомовності” тощо. Ось коли чиновник відіграється на так ненависній йому мові українського народу, котрий його годує і одягає! Та що там чиновник, коли навіть депутат

із лівих, відповідаючи на запитання головуючого, закінчує словами: “Дякую за вопрос”. Ну, хто ж за “вопрос” дякує, а якщо вже й дякує, то не за “**ВОПРОС**”! Нам би оптимізм того східного мудреця, який був переконаний, що за п’ять років навіть осла можна навчити арабської мови. А українську мову осел вивчив би, мабуть, за місяць...

Звичайно, є люди, про яких можна сказати: “Отче відпусти їм, – бо не знають, що чинять вони!” (Лк. 23, 34). Такі люди готові лоба розбити в процесі своїх земних поклонів “вождю пролетаріату”. Проте в цілому є всі підстави для реалізації гасла: “Кожній партгрупі – по Іллічу!”. Тобто, взяти та й продати їм ці кам’яні ідоли, що бовваніють повсюди, а гроші передати обкраденим пенсіонерам.

Останні марно сподівалися, що, досягши успіху на виборах, комуністи висунуть конструктивну антикризову програму. Її немає. Або ще не все “прихватизоване”, або інтелект залишив цю партію ще в 1991 році, або, найімовірніше, більшовики не люблять брати відповідальність на себе. Адже вони завжди діяли за принципом: “Де успіх – там партія”. Оскільки ж успіх поки ще не прогнозується, пора перекладати відповідальність (а не владу) на демократів.

Тому комуністична преса знову виявляє нетерпимість до “предателів”, “отщепенцев” і т.д. Тут не те, що “любов’ю до ворога” – навіть лояльністю до ближнього не пахне. А іноді веселих партійців охоплює журба. Тоді вони починають скаржитись, що в них, мовляв, “мало влади”. Дивно: контролюють ситуацію згори донизу – і мало? З виконавчих структур “вимиваються” патріотично зорієнтовані працівники, а за кілька днів до виборів з реєстрації нахабно знімаються кандидати “Просвіти” (що враз гарантувало почервоніння облради) – і теж мало? Досягли угоди з “партією влади” – і місцевий комуністичний лідер став другою особою в області. Нарешті, прокомуністична Верховна Рада обирає своїм головою соціаліста О. Мороза, якому більше до вподоби бути вірним ленінцем, аніж нейтральним спікером. Чого їм ще не вистачає?

Може для “остаточної” перемоги більшовики потребують двох ще не “розіграних” сумських мандатів? Оскільки комуністична інтерпретація Закону про вибори далеко не всім дозволяє брати участь у їх повторному (чи триразовому) проведенні, виборця, здається, хочуть поставити перед дилемою: ідея комуністична чи соціалістична. Але ж у випадку спільних програмних засад, ідеалів та орієнтирів ці ідеї відрізняються одна від другої, за термінологією Леніна, “нітрохи не більше, ніж жовтий чорт відрізняється від чорта синього”³⁵. Отже, одне “втішає” – хоча сьогодні й гірше, ніж учора, зате краще, ніж буде завтра...

Звичайно, хто поважає себе, той навчить цьому й інших. А решта мають право довіритися тому, хто здирає з них останню сорочку. Щоб потім довго чухати власну потилицю. Таке покликання тих, у кого розуму, як у кози хвоста.

... Донедавна за околицею великого міста, там, де дорога повертає різко направо, самотньо бовванів величезний портрет Ілліча, рука якого показувала ... в протилежний бік, наліво, туди, де простяглося болото. Портрет увінчувало красномовне гасло: “Правильною дорогою идете, товарищи!”. Ось на такому “роздоріжжі” знаходиться і наш люд сьогодні. Як бути? Повернути туди, куди підказує здоровий глузд (оскільки є давно проторена дорога), чи дозволити повести себе в багнюку? Що вибираємо, те й маємо...

1.12. АПОЛОГІЯ НЕПРАВДИ³⁶

Сьогодні, коли Україна здійснює свої нелегкі кроки на шляху до зміцнення незалежності й духовного відродження, так необхідні виважені дії посадових осіб і, взагалі, всіх громадян з метою подальшої консолідації нашого суспільства. Ось чому особливу тривогу викликають підривні (інакше не можна сказати!) дії окремих громадських сил, що здатні нанести непоправної шкоди наполегливим заходам нашого народу по розбудові суверенної України.

Саме такі почуття викликають три публікації на релігійну тематику, які знаходимо в “діловій” (такої думки дотримується керівництво газети) російськомовній сумській газеті “Ваш шанс” (№ 18 за 2003 рік), яка накладом у 62,5 тис. примірників розходить по області й за її межами, сіючи апологію (грец. *απολογία* – “захищаю”) неправди. Зокрема, зазначений орган з позицій “конфесійної відданості” так званій Українській православної церкві (Московського патріархату) – скорочено УПЦ (МП), – береться повчати віруючих і як їм жити, і яку віру сповідувати. При цьому в газеті перекручуються факти, чиниться наклеп на діячів Української Православної Церкви Київського Патріархату (УПЦ КП), фактично пропагується релігійна нетерпимість тощо. Виступ газети викликав гнівну реакцію з боку читачів (і не тільки парафіян Київського Патріархату!), котрі звернулися до редактора газети з відкритим листом, який у числі інших 200 громадян підписав і автор цих рядків:

“Шановна пані редакторе!

Ми, громадяни м. Суми, обурені опублікуванням у Вашій газеті статті “Да не будет двух епископов во граде” і тією позицією, яку займає газета у висвітленні релігійних питань.

Упевнені, що Ви, як редактор обласного громадсько-ділового (!) тижневика, не можете не усвідомлювати наслідків, що можуть спричинитися публікаціями подібного характеру. Те, що стаття подана в рубриці “Позиція”, не знімає з Вас жодної відповідальності. Як освічена людина, Ви не можете не знати про право кожної особи на свободу світогляду й віросповідання, на рівноправне існування кожної церкви в демократичній країні, а як громадянка нашої держави й офіційна особа – не можете не дотримуватись положень Основного Закону України – Конституції. Якщо ж Ви ще й сповідуєте ідеали християнства, то мали б нагадати Вашим працівникам, ідеться про Ю. Божка та О. Ігнат'єва, що утверджувати будь-яку церкву чи конфесію треба засобами, які не суперечать християнській моралі. “Коли хтось каже: “Я люблю Бога”, а ненавидить брата свого, той не правдомовець” (Соб. послання Йоана. Гл. 4. ст. 20). Ви не замислювалися: навіщо церква, яка об'єднає перможців, але не християн?

Функціонування в Україні УПЦ КП і УПЦ МП – реальність, з якою треба рахуватися, власне, як і з наявністю в нашій державі сотень тисяч представників католицьких, протестантських, реформатських церков (до речі, Ю. Божко та О. Ігнат'єв чомусь дозволяють собі в обласній газеті зневажливо називати вірних УПЦ КП “розкольниками”, а решту християн, які не належать, до православних, – “сектантами”). Прямим обов'язком Вашої газети, як незалежного друкованого органу, а не рупора одної з церков чи конфесій, має бути усіляке сприяння людям у задоволенні їхніх релігійних потреб: відомо, що страшний не той, хто належить до іншої церкви чи конфесії, а той, у кого нема нічого святого за душею.

Дуже насторожує той факт, що автори згаданої статті намагаються поділити громадян і розвішати ярлики: той – “филаретовець”, той – “раскольник”, той – “сектант”, той – “каноничний”, а он той – “неканоничний”, а он ще й – “націоналіст”. До чого ж це призведе?! Ще зовсім недавно через такі й подібні “визначення” мільйони ні в чому не винних людей були приречені на смерть і страждання.

Тональність статті (“лжеєпископ”, “лжеархиєрей”, “раскольники”, “филаретовці”, “патриаршая секта”, “полуполитическая организация” тощо щодо Київського патріархату) є неприпустимою й такою, що ображає гідність і релігійні почуття людини, провокує сварки й розбрат у громаді, неспокій у місті й області.

З великою стурбованістю звертаємося до міської й обласної влади дати належну оцінку подібним публікаціям, закликати священослужителів, засоби масової інформації, громадян бути толерантними до віросповідання інших, не розпалювати ворожнечу між людьми, а шукати шляхів до зближення, братерського співжиття, творення єдиної Української Православної Церкви.

Р. С. Звертаємося до Вас, пані редакторе, з проханням засвідчити нашу позицію і на сторінках газети “Ваш шанс”.

Копії: в. о. голови облдержадміністрації Ю. ЖАРКОВУ, голові облради М. БЕРФМАНУ; голові міськради О. АНДОРОНОВУ; керуючому у справах релігій при Сумській обласній державній адміністрації А. ЯРОШУ; місцевим та всеукраїнським виданням”.

Ось такий був лист. Оскільки ж редакція газети “Ваш шанс”, як і слід було очікувати, відмовилася його друкувати (лист надрукували інші видання), бо зазначена газета вже давно стала рупором войовничого промосковського духівництва, автор вважав за необхідне повернутися до порушеного питання і окремо зупинитися щонайменше на трьох позиціях.

По-перше, духівництво УПЦ (МП), з подання якого запопадливі журналісти роздмухують конфесійне та міжконфесійне протистояння, мало б більше перейматися справжніми проблемами церковної єдності, а не з позицій середньовічної нетерпимості очорнювати все національне. Адже Харківський собор 1992 року, на якому постала УПЦ (МП), був проведений без участі й згоди тодішнього митрополита Київського і всієї України Філарета, якому невдовзі ... “оголосили” анафему, хоча він на той час не належав до РПЦ. З таким же успіхом Московська церква могла виголосити анафему й Компартії Китаю! До того ж анафема, оголошена неправедно, обертається проти того, хто її оголосив.

І дуже прикро, що діячі УПЦ (МП) поширюють нісенітницю на кшталт того, що таїнства, здійснювані представниками кліру УПЦ КП, є “недійсними”. Тим більше, тут виникає “пікантне” питання про те, що тоді й рукопокладення багатьох нинішніх служителів УПЦ (МП), здійснене свого часу нинішнім патріархом Філаретом, також “недійсне”, а значить, вони ведуть незаконне служіння!

Дивною є й придумана ієрархами УПЦ (МП) теза про те, що українська мова богослужіння “не склалася”, хоча нею ведуть службу ієрархи українські. Та й апостол Павло зазначав: “Коли я молюся чужою мовою, то молюся Дух мій, а мій розум без плоду!.. В церкві волю п’ять слів зрозумілих сказати, щоб і інших навчити, аніж десять тисяч слів чужою мовою” (1 Кор.14, 14-19).

А чого варті твердження про те, що нашу “єдність” із Московою український народ засвідчив ще в 1654 році присягою на вірність царю. Збірник документів “Воссоединение Украины с Россией” показує, що з 5-мільйонного населення тодішньої України московському самодержцю присягнули (і то не без тиску) 127 338 чоловік, що складає лише $\frac{1}{40}$ частину цього населення³⁷. Яка ж тут “одностайність”? До того ж промосковські автори забувають додати, що 8 козацьких полків на чолі з Іваном Богуном, митрополит Київський Сильвестр Косів, архімандрит Києво-Печерської Лаври, все українське православне духовництво таку присягу складати відмовились, оскільки бачили, що навіть військова угода з Московою несе загрозу Україні та її церкві.

Сьогодні для нас надто важливо зміцнити вітчизняне православ’я як вагомий чинник збереження вікових культурно-історичних традицій нації, її нинішнього відродження. В Україні вже є Помісна Церква – УПЦ КП. Коли ж буде щирість намірів з іншого боку, стане Єдина Помісна Українська Православна Церква. І вона буде найбільшою православною церквою світу, що створює можливості переміщення центру православ’я в Київ.

Постання в 1992 році УПЦ КП стало виявом одвічних прагнень нашого народу мати власну церкву. Та не всім це до смаку. І це дивно! Адже ніхто не ставить під сумнів право на існування навіть таких карликових церков, як Кіпрська, Албанська чи Єрусалимська, їх право бути автокефальними. А ось 50-мільйонному українському народові радять “прислухатися”, що скаже першоієрарх із Москви!

Твердження діячів УПЦ (МП) про те, що, мовляв, УПЦ КП руйнує “єдину” православну церкву, є введенням читача в оману. Адже християнство тільки духовно є єдиним, оскільки єдиний його Глава – Христос, тоді як організаційно християнство представлене близько 1 тис. конфесій, течій, напрямків, толків тощо. І подібна ситуація існує ще з античних часів – тут слід згадати пентархію церков (Римська, Константинопольська, Александрійська, Антіохійська, Єрусалимська), яка мала місце вже в Римській імперії. Надалі “дроблення” християнства поглибилося. Саме православ’я сьогодні

репрезентують понад 20 церков, серед яких 5 автономних, а решта – автокефальні, хоча окремі церкви звинувачують у тому, що вони “не визнані”. Насправді ж таке визнання є відносним і не перешкоджає церкві діяти. У православ’ї звичайною практикою стало виникнення автокефальної церкви разом з утворенням незалежної держави або навіть раніше. А вже потім відбувалося її офіційне визнання. Так, Московська церква оголосила свою автокефалію в 1448 році, а визнана була лише в 1589 році!

Отже, *по-друге*, замість того, щоб шельмувати Київський Патріархат та “тоталітарні секти” (до речі, Конституція України не знає поняття “секта”), представники УПЦ (МП) мали б пам’ятати, що саме їхня церква не є канонічною, бо не належить ні до автокефальних, ні до автономних церков. Статусу “незалежної” та “самостійної” церкви канони не знають. До того ж “незалежність” і “самостійність” УПЦ (МП) є лише мильною булькою. Не випадково в Статуті про управління УПЦ (МП) зазначається, що вона “складає частину Московського Патріархату” (р. 1, ст. 4)³⁸ і має своїм обов’язком “нагляд за проведенням у життя рішень помісних соборів Російської Православної Церкви” (р. 2, ст. 4)³⁹.

Предстоятель (митрополит) УПЦ (МП) “благословляється (затверджується – І. М.) Патріархом Московським і всієї Русі” (р. 5, ст. 2)⁴⁰. Першоієрарх УПЦ (МП) є постійним членом Священного Синоду РПЦ, рішення якого є для нього обов’язковими. Отже, спроби ієрархів УПЦ (МП) виставити свою церкву єдиним виразником інтересів українського православного люду є, м’яко кажучи, безпідставними. Ця церква взагалі є нелегітимною і не має права називатися “українською” церквою, що, до речі, своєю діяльністю її служителі блискуче підтверджують.

Стан, у якому перебуває УПЦ (МП), не відповідає православним канонам. Саме тому предстоятелі автокефальних православних церков входять в контакти з предстоятелем УПЦ (МП) через посередництво патріарха Московського і всієї Русі Алексія II. Та й останній в інтерв’ю РІА “Новости” нещодавно заявив, що реєстрація УПЦ (МП) на території України не означає незалежності цієї церкви від Московського патріархату: “Эта регистрация не означает, что Церковь зарегистрирована, как независимая от Московского Патриархата структура... Мы сохраняем молитвенную и духовную связь, которую не дано разорвать никому”.

Проте і РПЦ в нинішньому своєму стані теж не є канонічною. Нагадаємо, що перший учень Ісуса, Андрій Первозванний, ще в I ст.

н.е. благословив місце, де буде засновано Київ, і благословив майбутню Українську церкву. Нашу землю відвідували слов'янські просвітителі святі рівноапостольні Кирило і Мефодій у IX ст. Українська церква постала в 988 році після хрещення України-Руси рівноапостольним князем Володимиром. Московська ж церква і її “філія” в Україні не мають такого апостольського благословення.

Водночас саме РПЦ є дочірньою по відношенню до Української церкви, а не навпаки. Адже РПЦ постала в 1448 році в результаті самочинного відокремлення від Української церкви, яка перебувала тоді в канонічній єдності з Константинопольським патріархатом. Прагнення діячів РПЦ виправдати розкольніцькі дії своїх попередників натяками на унію Константинополя з Римом у 1439 році є безпідставні, оскільки мова там ішла про злиття чи юридичне підпорядкування, а не про ересь чи порушення догм, що й може бути єдиною мотивованою підставою для розриву. До того ж чому РПЦ не повернулася в лоно Вселенського православ'я після того, як у середині XV ст. унія була скасована?!

Натомість вона стала на шлях розділення, а потім поглинання Української церкви. Чого й досягла в 1686 році. Проте Вселенський патріарх вважає таке поглинання неканонічним і визнає РПЦ в межах, існуючих до 1686 року. А це означає, що доки РПЦ не визнає право єпархій України та Білорусі самим вирішувати свою долю, доти в нинішньому стані ця церква не може вважатися канонічною.

Проте Москва не хоче йти на цей крок, бо він означає втрату більше половини парафій, своєї домінуючої ролі в православному світі і, нарешті, втрату апостольського благословення, підстави для претензій на яке їй надає підпорядкування собі Української церкви. Тому діячі УПЦ (МП) мали б пам'ятати заповіт Ісуса – любити як ближнього, так і ворогів своїх, – а разом з тим шукати шляхів до церковного порозуміння в Україні.

Якщо церква з куполом, це ще не означає, що там рятуються. Головне, що має бути в церкві – це любов до Бога. Саме такої любові й немає в УПЦ (МП). То ж як її ієрархи насмілюються виголошувати слова молитви “Отче наш” і прохати прощення власних гріхів? Адже сказано Спасителем: “Коли ж ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших” (Мт. 6, 15). Сьогодні ж УПЦ (МП) фактично йде по шляху перетворення на політизовану структуру, і якщо дана тенденція збережеться, промосковське православ'я ризикує протягом одного покоління виродитися в релігію глухого кута. Не випадково вже сьогодні вона програє “битву” нетрадиційним релігіям, хоча й ображає їх представників.

Саме подібним діячам дорікав свого часу Христос: “І чого в оці брата свого ти заскалку бачиш, колоди ж у власному оці не чуєш ?” (Мт. 7. 3).

Тому, *по-третє*, діячам УПЦ (МП) не слід забувати, що Конституція України надає нашим громадянам право на свободу совісті і світогляду, на сповідування будь-якої релігії або не сповідування ніякої. Зокрема, ст. 35 Конституції України⁴¹ гарантує можливість усім громадянам вільно і безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культури і релігійні обряди, вести релігійну діяльність. При цьому всі церкви та інші релігійні об'єднання рівні перед Законом.

Вищезазначені дії ідеологів УПЦ МП руйнують цю конституційну можливість і виступають як зазіхання на права наших громадян. У цьому зв'язку нагадаємо положення Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації” (ст. 4), який чітко зазначає: “Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само, як і розпалювання пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи ображення почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом”⁴².

А закон суворий і справедливий. Тому Кримінальний кодекс (КК) України кваліфікує вищенаведені дії як злочин. У Кримінальному кодексі міститься 5 статей, що передбачають кримінальну відповідальність за зазіхання на релігійні свободи громадян (ст.ст. 161, 178, 179, 180, 181)⁴³.

Зокрема, ст. 161 КК України (“Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії”) передбачає, серед іншого, відповідальність за умисні дії, спрямовані на розпалювання релігійної ворожнечі та ненависті, на образу почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками релігійних та інших переконань. Хочеться нагадати гарячим головам з УПЦ (МП), що такі дії караються штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до 5 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років...⁴⁴.

У одній із публікацій єпископ Сумський і Охтирський УПЦ (МП) підтверджує, що саме за його вказівкою в храмах єпархії вивішуються листівки, де здійснюються спроби перешкоджати здійсненню обрядів служителями УПЦ КП, що передбачає відповідальність

за ст. 180 КК України⁴⁵. Під дію відповідних законів підпадають і клевети, що зводяться в газеті на о. Олександра (Двінятина). Неважко помітити, що в таких діях вищого духовництва Сумської єпархії УПЦ (МП) простежується щонайменше чотири види незаконних діянь: а) розпалювання релігійної ворожнечі й ненависті; б) приниження честі й гідності громадян; в) образа почуттів віруючих; г) обмеження їх прав. А за такі вчинки, здійснювані службовими особами, КК України передбачає навіть позбавлення волі на строк до 5 років⁴⁶. Бо це далеко не релігійні і далеко не богоугодні справи!..

Отже, якщо деякі служителі культури не тільки не зважають на Святе Письмо, але й не хочуть рахуватися з сьогодішніми реаліями, якщо в них немає дружби з логікою, мораллю та Законом, є всі підстави покласти край сумнівній діяльності тих, хто сіє апологію неправди. Конституція і закони України гарантують наші права і зобов'язують нас у разі необхідності апелювати до цих законів з метою захисту своєї гідності як громадян суверенної держави. Інакше нас не зрозуміють ні наші діти, ні наші далекі нащадки, котрим належить успішно завершити все те позитивне, що розпочали ми.

Що ж стосується автокефальної церкви, то кожен народ, у тому числі наш, має право на її створення, так само як і на існування власної незалежної держави. І ніхто йому не допоможе, якщо це право він не реалізує сам.

P.S. Коли верстався цей номер газети, до редакції надійшов лист-відповідь в. о. прокурора Сумської області С. В. Моліцького, до якого Сумська ОО НРУ зверталася з приводу клеветницьких публікацій в газеті "Ваш шанс" щодо діяльності храмів та священослужителів Української Православної Церкви Київського Патріархату. Ось його відповідь: "Повертаю Ваше звернення в зв'язку з невідповідністю його вимогам ст. ст. 5, 8, 16 Закону України "Про звернення громадян"⁴⁷, (ці вимоги стосуються дотримання бюрократичних формальностей, які для чиновника, бачте, важливіші за проблему забезпечення в державі правопорядку).

І – ніякого, передбаченого законом конкретного роз'яснення питання. А хотілося б знати, як це високому посадовцю вдається зібрати "під один дах" і узгодити вимоги досить різнопланових статей? Отже – знову відписка? То ж чи потрібні коментарі до такого листа?

1.13. СУДДЯ В “РОЛІ” ГОСПОДА БОГА?⁴⁸

“Безпрецедентна” подія відбулася в місті Суми. Сторонній особі могло б здатися, що смертні раптом захотіли постати ледве не в якості самого безсмертного Господа Бога. А було все так...

Місцева російськомовна громадська газета “Ваш шанс”, яка здавна займає агресивну позицію з церковних питань, видрукувала низку матеріалів образливого характеру щодо ряду релігійних конфесій (свідки Єгови, мормони та ін.). “С точки зрення” Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП), з якою газету пов’язує спільність “духовних” (але насамперед “інших”!) інтересів, ці конфесії характеризувалися як “бред одержимого”. Останнім у ряду подібних публікацій виявилось інтерв’ю єпископа Сумського і Охтирського УПЦ (МП) Іова (Смакоуза) “Шаманізм под видом Православия”, в якому священник Свято-Воскресенського собору Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП) о. Олександр (Двінятин) звинувачувався в тому, що він під час богослужіння ніби-то “использует ... некие оккультные методики, чернокнижничество и магические ритуалы. Например, гадание на свечах и прочие языческие непотребства”.

Знаючи, що нічого подібного він не чинив ні під час богослужінь, ні в інший час, о. Олександр звернувся до редакції “Вашого шансу” з пропозицією спростувати дану інформацію як неправдиву і образливу, на що отримав відповідь, що в редакції... є “підтвердження” наведених фактів (!). Тоді священник апелював до суду з цивільним позовом на єпископа Іова “Про захист честі, гідності і ділової репутації та відшкодування моральної шкоди”.

Невдовзі відбувся суд, який вразив і “грішників”, і “праведників”. Сам єпископ Іов з’явитися на засідання суду не наважився, тож його інтереси представляли кілька войовниче налаштованих служителів і мирян УПЦ МП, передусім настоятель Преображенського храму о. Георгій. Правда, єпископ міг би і не хвилюватися. Бо хоча жоден із представників УПЦ МП не мав (як це б належало бути) ні богословської, ні спеціальної світської освіти, їм вдалося, опираючись на судово-чиновницьку українофобію, повернути перебіг подій у “необхідне” русло. Ці особи змусили суд зайнятися з’ясуванням побічного питання “канонічності” та “неканонічності” церков, знову ж таки з позиції УПЦ МП. Бо, здається, влада й суд у нас теж

служать Москві. На противагу їм, представники УПЦ КП богословську освіту мали, тож і крапки над “і” розставити могли. Але упереджена позиція Зарічного районного суду в м. Суми, помічена всіма присутніми, не дозволила їм це зробити.

Суд на чолі з головоючим – суддею В. Б. Бойком – довго вислуховував “поважні” чи то різкі, та в будь-якому разі далекі від правди й життя, “міркування” служителів УПЦ МП про “канони” й інші дивні, маловідомі самим їм, малоосвіченим “ораторам”, речі. Суд не здивувало навіть те, що проректор (без вищої освіти!) пастирського училища УПЦ МП наполегливо з’ясовував питання не по суті: коли одружився о. Олександр – до прийняття сану чи після. Хоча цей “проректор” мав би знати те, що відоме й дітям: після прийняття сану священник не може вступати до шлюбу. Отже, якщо о. Олександр одружувався, то тільки до прийняття сану.

Тому 26-те Правило святих Апостолів наголошує з цього приводу (в перекладі на російську мову – “рідну” мову УПЦ МП): “Повелеваєм, да из вступивших в клир безбрачными желающие вступают в брак одни только чтецы и певцы”⁴⁹.

Враховуючи такі парадокси, представник УПЦ КП запропонував скористатися послугами експерта з проблем релігієзнавства, аби уточнити зміст окремих термінів. Та суд під головуванням судді В. Б. Бойка рішуче відхилив цю пропозицію (різким “замолчите!”), не поцікавившись ні документами, ні фахом особи, пропонованої експертом (хоча ця людина була присутня в залі засідання), і різко обірвав подібні пропозиції. Суд констатував, що експертом може виступати лише (!?) людина, котра має необхідну ліцензію, видану правоохоронними органами.

Думаємо, суду було відомо, що законодавство допускає здійснення експертизи в певних галузях і фахівцями без ліцензії правоохоронних органів. Наприклад в області релігієзнавства. Бо до чого ж тут міліція, прокуратура чи СБУ, коли мова йде про дуже специфічну науку! Суду пропонувалася кандидатура фахівця-релігієзнавця, котрий має науковий ступінь доктора наук і вчене звання професора, тобто кваліфікації, підтвержені найвищими у нас науковими інстанціями (Вища атестаційна комісія України та Атестаційна колегія Міністерства освіти і науки України). Проте, вважаючи, мабуть, що без “допомоги” міліції компетенцію вченого, бачте, ну ніяк не можна визначити, суд і прийняв відповідне “рішення”.

Зокрема, суд зробив висновок, що він може обійтися без послуг експерта. Ну що ж, не будемо ставити це під сумнів. Проте, як тоді

зрозуміти ухвалу суду по суті скарги? Бо в ухвалі йдуть посилення не тільки на Конституцію України, Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”, інші законодавчі акти (правда, вибірково), але й на ... канони та рішення архієрейських соборів УПЦ МП та Російської (офіційно – “Руської”) православної церкви?!

Суд вирішив, що ні газета “Ваш шанс”, ні єпископ Іов не ображали о. Олександра, бо ... інтерв'ю в газеті “не містить відомостей, що принижують честь, гідність і ділову репутацію позивача (?) та не завдає йому моральної шкоди (?)”, оскільки, бачте, “ці відомості носять характер судження (?) автора з приводу подій суспільного та релігійного життя, що відбувалися на Україні та в Сумській області” (?). Більше того, в ухвалі стверджується, що відомості про о. Олександра висловлені “в пристойній формі” (!), що “частина наведеної в статті інформації є суто богословською канонічною полемікою”, яку, мовляв, УПЦ МП, “згідно законодавства, має право відкрито виражати і вільно поширювати”. Тобто, церковні канони дають право на образ?

Хоча суду, сподіваємось, відомо, що норми канонічного (церковного) права не мають юридичного характеру ні для держави, ні для суду. І щоб там не вирішував архієрейський собор у Москві чи Харкові, це не повинно хвилювати суддю В. Б. Бойка, котрий знає, що церква у нас відокремлена від держави. Суд повинен усвідомлювати і те, що, коли вірити словам, якими єпископ Іов характеризував о. Олександра, останнього десятки тисяч читачів мали б уявити ... в ролі чи не первісного дикуна, що чинить шабаш у церкві! Жоден свідок цього не показав і не мав підстав показати. Звичайно ж, не навела ніяких доказів цього абсурду і газета. А суд не вважає все це образою?

Суд, виявляється, здивувало, що позивач (о. Олександр) “приймає на свій рахунок всю викладену в статті інформацію (?), хоча сама стаття містить відомості загального характеру (щодо можливості проведення таких специфічних богослужінь у православній релігії) так і відношення автора статті до УПЦ КП та його священників взагалі, а також...” – і на цьому перервемо тираду юридичних викрутасів та казуїстики. Бо в статті за підписом єпископа Іова таки грубо ображено конкретно о. Олександра (ім'я якого і посада у статті зазначені). І зробив це єпископ іншої церкви, де часто говорять про любов до ближнього...

То ж членам суду слід було б заглянути в Постанову Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31 березня 1995 р. “Про судову

практику в справах відшкодування моральної (немайнової) шкоди”, яка визначає, що таке є “моральна шкода”. Така шкода, відповідно до чинного законодавства, полягає, зокрема, “у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях...”⁵⁰. Водночас у п. 3 зазначеної Постанови Пленуму Верховного Суду України наголошується на тому, що моральні втрати й страждання обумовлюються незаконними діями певних осіб: “Під моральною шкодою слід розуміти втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб”⁵¹.

Отже, йдеться про те, що причиною моральних втрат і страждань є, як правило, незаконні діяння. Згідно ст. 277 ЦК України (в редакції станом на 1.01.2005), “негативна інформація, поширена про особу, є недостовірною”⁵². Мається на увазі те, що ця інформація вважається недостовірною, якщо особа, що її поширює, не доведе протилежне. Тобто, свою невинність у питанні образи честі й гідності мусить довести (якщо це можливо) той, хто образив, а не той, кого образили.

Суд не міг не знати про існування постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 28 верезня 1990 р. “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій”, за якою образений навіть не повинен доводити своєї невинності⁵³. У всьому світові відома презумпція невинності. Тож і суд під головуванням В. Б. Бойка повинен був знати: саме той, хто наніс образу, має довести істинність своїх тверджень, інакше вони не перестануть бути образою. Тому в п. 17 названої Постанови зазначено: “Відповідно до ст. 7 ЦК (Цивільного кодексу в старій редакції – І. М.) відповідач (єпископ Іов чи його представники – І. М.) повинен довести, що поширені ним відомості (про о. Олександра – І. М.) відповідають дійсності. На позивача покладається обов’язок довести лише факт поширення відомостей, які його ганьблять, особою, до якої пред’явлений позов”⁵⁴. Таким чином, позивач справді не зобов’язаний нічого доводити, хоча *має право* на це.

А ось на суд уже справді покладається *обов’язок* доводити. У п. 3 наведеної Постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 28 верезня 1990 р. “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій” зазначається: “При розгляді цивільних прав, порушених у

порядку ст. 7 ЦК (Цивільного кодексу в старій редакції – І. М.), суди (так, саме вони – І. М.) повинні з'ясувати, чи поширені відомості, про спростування яких пред'явлений позов, порочать вони честь, гідність або ділову репутацію позивача та чи відповідають дійсності”⁵⁵.

Крім того, суд повинен був нагадати представникам відповідача, що Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”⁵⁶ забороняє представникам однієї конфесії втручатися у внутрішні справи іншої конфесії. За вчинення таких дій, а також перешкоду здійсненню релігійних обрядів, образи релігійних почуттів віруючих та інші вчинки, що порушують конституційні права і свободи громадян, передбачена адміністративна і кримінальна відповідальність, про що ми вже писали в “Нашому слові” (серпень 2002)⁵⁷. Своєю ж мовчазною згодою суд дав зелене світло для релігійного розбрату в області.

До того ж тут не можна проводити аналогію між діями Київського та Московського патріархатів, бо перший безпідставно піддається безкінечним образам, а другий сам ображає чи не все наше рідне, українське, бо й служить він, здається, не Богу, а чужій Москві. Хоча ні наші закони, ні Москва, ні сам єпископ Іов не дають нікому права нахабно попірати права особи. Невже ж суд під головуванням судді В. Б. Бойка не розуміє, наскільки суспільно небезпечним є його рішення, яке, виходячи з тенденційного тлумачення права, зігнорувало законні інтереси віруючих, принизило честь і гідність священослужителя не менше, ніж безвідповідальна заява єпископа церкви, котра називає себе Українською, але сама навіть українською мовою не користується і відверто порушує українські закони? Бо чинить вона так само, як і її рупор – російськомовна газета “Ваш шанс”. Правда, і засідання суду теж чомусь відбувалися російською мовою. Зрештою, що вже тут дивуватися, коли в одній сумській школі навіть урок української мови обговорювали російською мовою! Що на це скажуть ті, хто волає про “утиски” російської мови?

Але суд щонайменше може дозволити собі ігнорування Закону, бо він сам і є слуга Закону! Коли ж (не приведи Господи!) вже районний суд почне ототожнювати себе з Законом, тоді залишиться просто “обоготворити” його суддів! Сподіваємось, до такого “єретизму” ми не дійдемо.

Розділ 2

ПОЛІТИКА І ІДЕОЛОГІЯ

*“Разят друг дружку люди наповал.
И все зачем? Во имя лучшей жизни!
А в результате на роскошной тризне
Пируют ворон и шакал”
(Рамон де Кампоамор. Эпиграммы)⁵⁸*

2.1. ОЧІКУЄМО “МЕСІЮ”⁵⁹

Вулицями міста блискавично мчать новенькі “Вольво”, за кермом яких – “поважні” (тобто “круті”) водії, правда, віку Павки Корчагіна. У престижних районах Косівщини та мальовничих ставків за вулицею Роменською виростають “царські села”, які успішно освоює стара й нова номенклатура. А ті, хто навчає та виховує майбутню націю – дітей, нерідко існують майже як “бомжи”, позбавлені соціального захисту, і марно чекають дня зарплати, на яку, втім, все одно не зможуть прогодувати свою сім’ю. Як же тут не занепадатимуть наші наука, освіта, культура...

Таким можна визначити лейтмотив виступів, що звучали на звітно-виборній профспілковій конференції Сумського педінституту, але могли прозвучати і в іншому колективі. Варто було також згадати про далекі рейди до своїх дачно-городніх ділянок викладачів інституту, що вони їх здійснюють на старенькому автобусі чи пошарпаних велосипедах. Причому, подорожі на останніх досить ризиковані, оскільки лише минулого року два доценти були травмовані автомобілістами, які чомусь не “встигли” обминути двоколісний транспорт новоявлених “фермерів”.

Звичайно, біда не в тому, що хтось має “Хонду”. Нещасного вченого міг скалічити й “Запорожець”. Біда в тому, що надто мало наших громадян живуть по-людськи. Тож не заможність має нас лякати, а знедоленість, не з багатством слід боротись, а з бідністю. Проте такої “боротьби” практично не ведуть ні державні органи, ні громадські організації. Право відстоювати свої права віддано на

відкуп кожному з нас окремо. Чи ж дивно, що навкруги – повне безправ'я?

Група викладачів інституту вирішила колективно захистити хоча б свою гідність⁶⁰. “Дискусія про профспілки”, яка виникла з цього приводу, вже знайома читачеві⁶¹. І вона не може не дивувати. У відгуках стороння людина побачить і адміністративний тиск з боку ректорату, і натяк на депутатську “недоторканість”, і настійне втягування студентів у справи профспілки викладачів, яких студенти під тиском старших змушені безпідставно звинувачувати в “брехні”. Чи допустиме таке, щоб під статтею, яку він не читав, і в якій містилися образи й брехня на адресу завідувача кафедри, ставив підпис проректор інституту В. Іваній? Саме названий проректор, виходячи з особистих інтересів, підвів під монастир “неуважних” викладачів та простакуватих студентів, яких примусили підписатися під тією фальсифікацією, що трималася на папері, як пісок на вилах. А дехто з підписантів просто керувався політичними міркуваннями. Що ж, така у них “політика”...

Правда, не зрозуміло, яке відношення до листа обурених викладачів має наведена в відгуках інформація, до того ж неправдива від початку до кінця? Тут очевидна підміна тези. Як у тій байці: “Ми вам про солом'яного бичка, а ви нам – про курочку-рябу”. Ну, а найбільше дісталось авторові цих рядків: чи тому, що він був першим у списку тих, хто кинув виклик профспілковому комітету, чи, може, хтось не зміг забути його участі в виборах до Верховної Ради, про що й сказано досить відверто у сфабрикованих листах-“відгуках”.

Згадка про ті вибори є, справді, найвагомішим “фактом” у продиктованих студентам “відгуках”. Правда, я й не здогадувався, що профком не підтримував мене на виборах, оскільки не звертався за такою допомогою. Зрештою, відсутності такої допомоги я теж не помітив. Та й участь у тих виборах не була обтяжена претензіями на які-небудь дивіденди, а зумовлена спільною проблемою – занепокоєністю з приводу соціальної катастрофи, що невпинно насувається.

Зрештою, годі про все це. Профспілкова конференція педінституту відбулася і розставила всі крапки над “і”. Вона ж обрала новий склад профкому.

Отже, про абсурд можна говорити в минулому часі? Можливо, якби саме на цій історії “зійшовся клином білий світ”. Але вона –

лише штрих до нашого сумного буття за умов агонізуючої соціалістичної системи. Остання забезпечує просування вперед, викручуючи голову назад. Зневірені в завтрашнім дні ветерани, знедолені працюючі, деморалізовані у погоні за “баксами” підлітки – ось результати агонії суспільного ладу, зведеного за принципами спожи-вацько-очікувальної психології.

За три покоління в наших генах сформувався код “невисуванства”, настороженість до будь-якої ініціативи. Тож сьогодні, принижені, розтоптані, ми чекаємо високого Начальника-“месію”, який прийде згори і дасть нам “за потребами” чи “понад них”. У кращому випадку, зі скепсисом в очах спостерігаємо, як хтось “будує капіталізм” (не помічаючи, що інший потай “добудовує соціалізм”). І дорікаємо, що “будує не так”.

Доки народні обранці виголошують широкий спектр “декларацій” в межах від “диктатури пролетаріату” до “диктатури закону”, у нас все більше люмпенізується пролетаріат та ігнорується закон, а процвітає єдина реальна диктатура – диктатура ділків в економіці і кар’єристів у політиці. Що їм наша наука? Що їм наша освіта?

І ось у нас один ненавидить ближнього, другий заздрить сусідові, третій байдужий до страждальця. Той легко продається, іншого дешево купують. А разом обожнюють тих, хто топче їх, і благоговіють перед тим, хто принижує їх. Пам’ятаєте, як співає Віка: “Носим дулю у кишені, бо ми – українці ...”.

Власне кажучи, мова йде чи не про всіх, “хто з України”. На сьогодні, здається, у нас сформували тип раба, який не хоче бути вільним. Якщо ці “чесноти” постануть на вершині піраміди цінностей, ми будемо приречені і надалі залишатися такими, якими є нині. Тому оптимізм не переповнює душу.

Чи ж не мають рацію ті, хто вважає, що лише навіжений сьогодні розбиватиме лобом стіну?! Краще вже, мовляв, відповідати за себе. Що ж, тоді залишається побажати кожному самотійно дійти до свого “раю”. Якщо ж ти доцент, можна до нього їхати на велосипеді, але бажано не втрапити під колеса відомчого “Каділака”. Бо, доки не прийшов “месія”, крик одинокого подвижника буде лише “гласом волаючого в пустелі...”.

*“Люби ближнього свого, як самого себе”
(Мт. 22, 39)*

*“Треба до всіх людей ставитися
“без сентиментальності”,
треба тримати камінь за пазухою”
(В. І. Ленін)⁶²*

2.2. ПІРКА ТЕМА⁶³

Кажуть, де радість, там і смуток. Півстоліття тому більшість людей в Україні та й у всьому тодішньому Радянському Союзі, що потім “наказав довго жити”, щиро, не стримуючи емоцій, святкувала велику Перемогу над фашизмом. Сьогодні, тверезіше дивлячись на речі, згоджуємося з думкою представників церкви, що 9 травня має стати днем всенародної скорботи за тими, хто загинув у другій світовій війні. Адже коли на одного полеглого на східному фронті німецького солдата або офіцера припадає чи не десять радянських бійців, підстав для ейфорії мало.

Скільки писано й переписано про перемоги радянської армії! Скільки наголошувалося на втратах ворога, завжди перебільшених. Яюсь чув таку історію. Під Сталінградом, у перерві між перестрілкою, один радянський солдат раптом вискочив з окопа і надривно заволав: “Ура-а-а! Війна скінчилась!”. Співслуживці зтягли його знову до окопа і, здивовані, намагалися з’ясувати, з якої причини в нього так різко “поїхав дах”. А той пояснив, що він регулярно читає газету “Правда”, і за даними, які в ній друкуються, підрахував втрати Німеччини. Отже, виходить, що всі німці на даний момент уже загинули, тож і воювати більше ні з ким!..

А якщо без гумору, то ситуація на фронті була дещо іншою, ніж її зображувала газета “Правда”. Були великі поразки Червоної армії під Києвом і Харковом, під Бродами і в Криму та в багатьох інших місцях, причому радянські втрати значно перевищували втрати німців і під Сталінградом, і під Корсунем.... Якщо це й була наша перемога, то перемога “піррова”.

Колись еллінський цар Пірр (307-302, 296-273 до н.е.) зумів розгромити славетну римську армію. Але при цьому поніс такі втрати, що гірко зауважив: “Якщо ми отримаємо ще одну перемогу над римлянами, то остаточно загинемо”⁶⁴.

Не приведи, Господи, це співставити з нашим народом – і не залишиться народу. Адже український люд першим був кинутий у пащу двох ненажерливих монстрів – гітлерівського і сталінського, що зійшлися в кривавій сутичці. І саме він найбільше постраждав, а потім ледве не був депортований Совітами до Сибіру.

Ось чому сьогодні, здається, всіх об’єднує спільне бажання, аби та війна була останньою для нашої землі. Тому, щоб віддати шану тим, хто поліг за наш край, за наших сучасників, участь у святковій демонстрації сумчан узяли і представники делегації Християнсько-Демократичної Партії України (ХДПУ). Але в міру наближення до меморіалу Слави вони все більше сумнівалися в урочистості моменту. Бо бачили “апофеоз” псевдоідеї, а не вшанування подвигу народу в роки війни.

Сценарій проведення свята був підготовлений за московськими зразками. Серед численних кумачів над колоною майорів один державний прапор, який несла делегація ХДПУ. Організатори ж демонстрації вирішили взяти прапор радянської України, але через необізнаність “відзначилися” і винесли прапор ... радянського Азербайджану! Бадьоро звучали імперські пісні й марші, що їх виконував оркестр палацу культури ім. Фрунзе. Колі ж один християнський демократ попросив керівника оркестру виконати “Запорізький марш”, почулося глузливе: “А где ноты?”

Біля меморіалу лише виступ голови обласної ради Анатолія Спіфанова прозвучав українською мовою. Всі інші мовою сусідньої держави висловлювали переважно ностальгію за Совіцьким Союзом і КПРС. І все ж члени делегації ХДПУ, схиливши голови, покладали до підніжжя пам’ятника квіти й вінок із стрічкою, виконаною в національних кольорах. Та ледве вони відійшли вбік, як група ветеранів на чолі з полковником запасу, з перекошеними від люті обличчями, зірвала з пам’ятної плити вінок зі стрічкою і шалено почала топтати їх.

Хлопці мовчки підняли вінок, щоб поправити його і покласти назад. Але тут декілька дідуганів накинулися на них і пустили в хід свої ціпки. Лупцювали Володимира Мадяра, голову міського осередку ХДПУ, дісталось голові Сумського обласного осередку

партії Володимиру Баштовому і його дружині Тамарі. Якийсь “орденоносець” несамовито верещав: ”Дайте мне автомат!..”. Інший “скромніше” вимагав “ножа”. Все це відбувалося в присутності вражених дітей та байдужих працівників міліції, при щасливо-схвальній реакції “таваріщей” з міськкому компартії та відсутності щонайменшої реакції з боку представників влади.

Тим часом до Володимира Закроя, теж члена ХДПУ, який тримав державний прапор, підійшов майор міліції, що порекомендував згорнути прапор і покинути територію меморіалу, “щоб не дратувати ветеранів”. Хотілося запитати його, кому він служить і де отримує інструктаж? Натомість один із нас зауважив незворушним представникам міської влади, що не в останню чергу саме відсутність на святі державної символіки сприяла конфліктній ситуації. У відповідь – могильна тиша.

Що ж стосується тих, хто кинувся у свій “последний и решительный”, то тут язик не повертається сказати “ветерани”. Адже останніх ми завжди усвідомлювали як людей зважених, гідних патріотів своєї землі. Де тепер поділися ці якості?

На щастя, таких яструбів (за чиїмись словами – вчорашніх апаратників та наближених до них) на святі було небагато. Але саме вони вміло диригували на ньому. Саме вони марять тим Союзом, під гаслами якого українські хлопці стали б гарматним м’ясом у горах Чечні чи Таджикистану. Кохаючись у червоному кольорі, кольорі крові, тверді ленінці дивляться на світ крізь призму червоних окулярів. Здається, пролита кров (своя й чужа) затьмарила їм розум.

Та не всі у нас впадають у маячню. Увечері на громадянській панахиді у сквері біля пам’ятника Тарасу Шевченку також учасник війни, Павло Андрійович Бойко, розповідав про ту бійню іншу правду, від якої ставало моторошно. Зокрема, запам’яталася така історія. Якось у Німеччині радянське командування запросило на польову кухню жителів одного містечка, котрі вже охляли від голоду. Люди прийшли в розташування дивізіону і самостійно, без метушні почали шикуватися в колону за пайком. При цьому бабусі й дідусі тихенько проштовхували вперед найменших діточок, потім – дітей старших, далі жінок, і, нарешті, в кінці залишилися вони, люди похилого віку. Так вони сприймали систему цінностей.

Бійці були вражені. Адже цим жестом нація демонструвала своє розуміння того факту, що її майбутнє – діти. Такий народ не може не відродитися. І не може не поважати старших. Чи ж дивно,

що сьогодні переможені здатні надавати гуманітарну допомогу переможцям! На жаль, у нас не всі усвідомлюють цю елементарну істину. Наші діти прагнуть іншої Батьківщини, ніж та, яку ми мали, коли їх ще не було на світі. Чи ж маємо ми право відчайдушно, за будь-яку ціну чіплятися за минуле, яке потрібне лише тим, хто, вибачте на слові, своє життя вже прожив?

На світанку нашої ери Божественні уста сповістили на палестинських горбах: “Мир свій вам даю!.. Оце Моя заповідь, – щоб любили один одного ви!” (Іоан. 14, 27; 15, 12). А кому служив той юрист – “заочник”, який пізніше цинічно кинув: “Геть попівсько-сентиментальні й дурненькі зітхання про мир “щоб то не стало”! Піднесемо прапор громадянської війни!”⁶⁵

Кому ж віддаємо серце ми? Під час панахиди по загиблих, яку проводив блок партій національно-демократичного спрямування, якийсь чоловік із нагородами бідкався літній жінці: “Єдина надія на те, що в Криму спалахне війна, яка перекинеться на Україну!” Шокована жінка все ж спромоглася відповісти: “Боже мій! Як Ви можете! Ми піввіку не оговтаємось від тієї війни, а Ви знову хочете крові?” І цим вона довела, що в нашому суспільстві є ще здорові сили.

Так, не можна кинути тінь на все покоління. Ми бачили багатьох ветеранів, які зі сльозами на очах цілували дітей, котрі вітали їх. Були свідками того, як багато сивочолих чоловіків стали на захист хлопців біля меморіалу і висловлювали своє обурення з приводу нехтування національними святинями. Чули виступи колишніх бійців біля пам’ятника Т. Шевченку, розмовляли з ними на вулицях і в скверах. Ці люди розуміли, що й під Сталінградом, і на Курській дузі вони воювали за свою Україну. Серед них були українці, й росіяни, вірмени й поляки. Тож, думаємо, національно свідомі ветерани також розуміють потребу створення нової ветеранської організації, яка б не танцювала під дудку компартії.

В той же час ми не можемо потурати тим, хто під червоно-коричневими гаслами мріє про новий апокаліпсис. І маємо повне право запитати у обраної нами влади, згідно яких законів у сі спільстві безкарно поширюються ідеї, що передбачають перетворення ненависті в норму нашого життя?!

І. Мозговий, М. Карпенко, В. Ломака

2.3. ВІЛЬНІ ЧИ ОФІЦІЙНІ?

(Кілька думок про профспілковий “парад” з поглядом у ретроспективу)⁶⁶

Часто в наші дні можна почути риторичне: “Хто захистить народ?” “Захисників” при цьому називають різних: Президента, Уряд, іноді навіть парламент. Проте рідко звучить думка, що найкраще захистити людей (насамперед простих трудівників) можуть самі люди. Ясна річ, що не поодинці, а об’єднавшись. У політиці такими об’єднаннями виступають партії, в соціально-економічній сфері – професійні спілки. Так, профспілки. Але які?

З точки зору керівництва наймасовішої Федерації профспілок України (ФПУ), надійним захисником мас можуть бути лише “офіційно визнані профспілки”. Тобто, саме ті, що входять до ФПУ. В цьому плані піддаються рішучій критиці вільні профспілки, які, мовляв, вносять лише розкол у профспілковий рух, оскільки вони – небагаточисленні, але “гострополітизовані організації”, котрі проводять “несправедливу агітацію” тощо. Тому, мовляв, “заснування вільної профспілки – пряме намагання певних політичних течій” створити “привідний шків для мас”⁶⁷ (хоча насправді це властиво для офіційних профспілок). Отже, геть самозванців, керувати профспілковим парадом будуть чиновники?..

Що ж, оглянемо на “парад” від початку. І подумаємо, чому в цивілізованих країнах можуть поєднуватися ринкова економіка із соціальним захистом, а у нас, при зламі командно-адміністративної системи, можна почути лише нарікання трудового люду на відсутність “захисту”?! Яка ж тут роль профспілкових об’єднань?

Профспілки виникають в Європі за умов купівлі-продажу робочої сили як організації захисту економічних інтересів трудівників. А невдовзі, в ХІХ ст., на континенті з’являється “привид комунізму”, носії якого поставили на меті “впровадження” в середовище робітничого класу ідеї диктатури пролетаріату. Оскільки ж далеко не весь пролетаріат марив цією ідеєю, комуністичні лідери вирішили “підняти” робітничі об’єднання від тред-юніонізму (руху за економічні вимоги) до політичної боротьби, щоб, таким чином, через політику підпорядкувати їх марксистським структурам.

Пізніше Ленін зазначатиме, що “політика є концентрований вираз економіки... Політика не може не мати першості над економікою. Міркувати інакше, значить забувати азбуку марксизму... Питання стоїть (і, по-марксистськи, може стояти) лише так: без правильного політичного підходу до справи даний клас не втримає свого панування, а значить, не може розв’язати і свого виробничого завдання”⁶⁸. Тобто, вождь більшовиків-розбишак відстоював потребу тієї “політизації” робітничого руху, проти якої ніби то виступає ФПУ. Проте спадщина комунізму не вичерпується однією цитатою.

Після більшовицького перевороту Ульянов-Ленін, забувши свої підступні настанови, тепер прагне стримати “політизацію” робітничого руху (мавр зробив свою справу, мавр може йти!). Уже в період воєнного комунізму здійснюється одержавлення профспілок, які перетворюються на додаток державного апарату, зростаються з ним. Навіть вибори керівників профспілок були замінені їх призначенням.

Та згодом, у роки НЕПу, з’ясувалося, що подібна крайність в утвердженні диктатури пролетаріату не могла сприяти стимулюванню ініціативи, не забезпечувала економічного піднесення. То ж на початку 20-х років у більшовицькій партії йде пошук нових форм (замість адміністративних) “співпраці”, що вилилось в “дискусію про профспілки”. В ході останньої зіткнулися різні (але не полярні) точки зору на те, як через профспілки ефективно “залучити” непартійні маси до соціалістичного будівництва, а самі профспілки перетворити не просто на гвинтик у системі диктатури пролетаріату, а на гвинтик, що хоча б імітує самостійність обертів. Тобто, за висловом Леніна, дискусія стосувалась лише методів “оволодіння масою”.

Восторжествувала ленінська ідея про профспілки як “школу комунізму”. Через них компартії належало здійснювати керівництво безпартійними трудівниками. Хоча офіційно членами одного профспілкового об’єднання могли стати всі працюючі в даному колективі (наприклад, директор, академік, слюсар, лікар і т.д.). Фактично постали не професійні, а виробничі об’єднання. І в цьому був глибокий розрахунок. Компартія здійснювала свій “вплив” як через адміністрацію, члени котрої завжди були комуністами, так і через штатних керівників профспілок, теж членів тієї ж партії. І, в міру нашого простування до “сяючих вершин” комунізму, профспілки все більше виступали як інструмент партійної політики, як привідний ремінь від компартії до мас.

Нарешті, в 1991 році, керівна роль компартії була поставлена під сумнів. В усякому разі, на підприємствах зникли партторги і первинні парторганізації, а частина профспілкових лідерів мовчки згодилася з припиненням їх членства в компартії. Тобто формально ця партія перестала керувати профспілками. Але як же бути з “привідним ременем”? Нема проблем!

Не забуваймо, що “люди компартії” нікуди не зникали і фактично продовжують керувати донині. Насамперед, залишилися “червоні директори”, котрі й заповнили вакуум. Тепер саме від них іде той клятий “ремін”, саме під їх “флейту” співає профспілка. Треба бути дуже наївним, щоб цього не розуміти. Адже, коли роботодавець і найманий працівник (а він завжди “наймається”) об’єднані рамками однієї профспілки, ця профспілка ніяк не може перебувати в конструктивній опозиції до адміністрації. І не може самостійно здійснювати реальних заходів на користь робітників.

Звичайно, дещо роблять і офіційні профспілки. На них перекладено деякі функції державно-адміністративного апарату, що дає їм змогу через офіційні канали виконувати частину соціальної програми (лікарні, санаторії, дитсадки тощо). Але міра соціальної справедливості тут фактично обумовлена мірою людяності директора: добрий він, то й профспілці дозволено більше, недобрий – дозволяється мало. Проте людина, незнайома з суттю справи, приходять до висновку, що лише офіційні профспілки здатні щось зробити для працюючих. Лише вони, мовляв, можуть захистити.

Насправді ж – і це повинен знати кожен працівник – незалежно від членства у вільній чи в державній профспілці, член трудового колективу має право на отримання лікарняних, путівок, пенсій тощо. Більше того, підпис керівника профспілки, наприклад, на лікарняному листку, взагалі не потрібен, оскільки оплата цього листка здійснюється в залежності від трудового стажу, а не за членством у профспілці.

Зазначені форми соціальної допомоги оплачуються за рахунок фондів соціального страхування, а не з профспілкових внесків. Профспілка в даному випадку виступає лише як посередник, хоча сам механізм розрахунків тут старанно приховується.

Працівник також має право на отримання житла (згідно з чинним законодавством, через відділи по розподілу житла), путівки у табори відпочинку для дітей (з фонду страхування або з інших фондів підприємства), на безкоштовне медичне обслуговування і т.п.

Деякі з цих питань, власне, здатні вирішувати бухгалтерія через систему відповідних відрахувань та перерахувань, туристичні організації чи навіть заступник директора з питань побуту.

То, може, профспілки взагалі не потрібні?

Ні, це не так. Професійна спілка вирішує ті питання, які не під силу жодній, окремо взятій людині, а саме: укладання колективної угоди (в якій втілюються соціальні питання), умови найму, переміщення та звільнення з роботи, вартість робочої сили (умови виплати заробітної плати з подальшою індексацією), техніка безпеки, гігієна праці та багато інших.

Проте чи здатна “директорська” профспілка добитися, наприклад, виплати зарплати, яку з недавнього часу стало звичним затримувати місяцями? Чи не за її мовчазної згоди робітники протягом тривалого часу перебувають у так званій “неоплачуваній” відпустці? Як може ця профспілка вплинути на керівника, якщо той не захоче укласти надто радикальний колективний договір? Мабуть, єдиним шляхом – погодитися з думкою директора на укладання договору, вигідного ... директорів!

Лише вільна профспілка, що будується на принципі добровільності, здатна захистити працівника від роботодавця – цього “експлуататора” за марксистською термінологією. Експлуатація існуватиме завжди. Просто при соціалізмі вона значно вища і менш контрольована. Натомість у країнах Заходу саме діяльність вільних профспілок дала змогу знизити рівень експлуатації та забезпечити гідний соціальний захист трудівників.

Проте сьогодні вільні профспілки у нас справді нечисленні і змушені обмежуватись одноразовими акціями по відстоюванню інтересів трудівників. Адміністрації чинять усілякі перешкоди їх діяльності, піддають переслідуванню їх членів. Так, на ряді сумських підприємств людей змушували забирати свої заяви з вільних профспілок, а непокірних звільняли.

Директорську “нелюбов” зрозуміти можна. Адже, коли вільні профспілки постануть повсюди, “червоні директори” не зможуть, скажімо, безперешкодно здійснювати приватизацію лише в своїх інтересах, будуть обмежені в розбазарюванні національного надбання, в отриманні надприбутків.

А як стосовно правових підстав такої “нелюбові”? Їх немає. Загальна Декларація прав людини (ст. 23, п. 4) проголошує не лише рівність прав усіх людей, але й гарантує право кожного

“створювати професійні спілки і входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів”⁶⁹. Наше законодавство теж гарантує повний захист прав усіх профспілок. Зокрема стаття 243 Кодексу законів про працю (КЗПП) забезпечує для працівників “право об’єднання у професійні спілки”. У цій же статті підкреслюється: “Професійні спілки діють у відповідності зі статутами, які вони приймають, і не підлягають реєстрації в державних органах”⁷⁰. Тобто, “офіційне визнання” для профспілки з боку адміністрації чи органів влади не потрібне. В той же час стаття 265 КЗПП передбачає, що особи, винні в “перешкоджанні діяльності професійних спілок, несуть відповідальність у порядку встановленому законодавством”⁷¹. Відповідальність, до речі, кримінальну теж.

Але пострадянський закон – що “дишло”... Зітканий із суперечностей, він дає змогу бажаючим успішно його порушувати. За такої ситуації стає зрозумілою необхідність прийняття Верховною Радою так небажаного для неї спеціального Закону про профспілки, який би дійсно привів у дію механізм вирівнювання прав усіх цих об’єднань.

Звичайно, у нас будуть різні профспілки. Можливо, подекуди залишаться навіть “директорські” профспілки. Тож нарікання працівників ФПУ на те, що вільні профспілки несуть загрозу “розколу” профспілкового руху, необґрунтовані. Єдність не тотожна монополії. В цивілізованих країнах існують різні профспілки, але оскільки там діє також правова система, навіть 15 чоловік можуть відстояти свої інтереси. При необхідності між різними профспілковими об’єднаннями досягається домовленість, укладаються угоди і проводяться спільні дії. Було б лише бажання.

Сьогодні все чіткіше усвідомлюється потреба реформування профспілкового руху, за що дозволеними законом методами борються вільні профспілки. Тож на питання, які профспілки нам потрібні, можна сказати так: ті, котрі (вибачте за порівняльну термінологію) не заганяють вовка та вівців до одного стада, а тримають вовка на відстані від стада і цим гарантують захист жертв від хижака. Якщо ж директори теж потребують “захисту” (може, від робітників?), чи не створити б їм власні профспілки для гарантування прав ... директорів?!

І. Мозговий, П. Товстуха

“А ще чули були, що антихрист іде”
(1 Іоан. 2, 18)

2.4. ВОНИ НЕ ПОВИННІ ПРОЙТИ⁷²

7 листопада національно-демократичними організаціями Сум було проведено мітинг-панахиду на вшанування пам'яті жертв більшовицького терору в Україні. Після його закінчення десь узявся гурт підпилих чоловіків літнього віку, очолюваний компартійним функціонером і водночас – нинішнім чиновником. За його ініціативи збуджені алкоголем чоловіки наче з цепу зірвалися і затіяли гостру “дискусію” (впереміш із “соковитими” матюками), намагаючись образити опонентів і “довести”, що соціалізм має “переваги” над капіталізмом. Своєю поведінкою вони явно демонстрували, що саме на психологію люмпенізованих та декласованих елементів, які завжди готові відібрати й проїсти чуже, насамперед спирається соціалістичний устрій, духовно спустошуючи людину...

Сьогодні знову порушується стара тема: куди йдемо, тобто до соціалізму чи до капіталізму? Певна частина людей живе в полоні догм і вірить, що соціалізм гарантує соціальний “захист” та матеріальну забезпеченість, тоді як капіталістичний шлях розвитку спричинює експлуатацію й безправ'я людини. Як аргумент, наводиться приклад таких країн, як Франція, Швеція чи Швейцарія, де, мовляв, збудований “соціалізм”. І на нього ніби-то орієнтуються “наші” комуністи. Якби ж то так! Насправді ж комуністи хочуть відродити іншу систему, яка не має нічого спільного ні з французькою, ні з швейцарською моделями. Зате вона знову організує пошиття капелюхів, фуфайок та кирзових чобіт, в які колись уже було одягнуте і “взуте” населення шостої частини земної кулі.

Самі теоретики марксизму *економічною основою* соціалізму, як першої “фази” комунізму (від латинського *communis* – “спільний”) вважали суспільну власність на засоби виробництва при планомірному розвитку всього господарства. Все це передбачало жорстку централізацію, повсюдний контроль і волюнтаристський розподіл. *Політичною основою* соціалізму оголошувалась “диктатура пролетаріату”, хоча фактично стверджувалась диктатура

комуністичної партії, за якої роль пролетаріату була зведена нанівець. Оскільки ж ця диктатура могла бути встановлена лише шляхом насильства, попередньою умовою побудови соціалізму Ленін розглядав “класову боротьбу”, яку слід було довести до соціалістичної революції. Нарешті, *ідеологічною основою* соціалізму поставало марксистське вчення, на основі якого в масу населення слід було “впровадити” матеріалістичний антирелігійний світогляд.

Навпаки, капіталізм, з точки зору марксистів, є суспільним ладом, який ґрунтується на приватній власності на засоби виробництва та на конкуренції. Це давало підстави пов’язувати з ним усі незгоди в житті суспільства. Адже, за словами теоретиків марксизму, для капіталістів характерна експлуатація людини людиною, яка зумовлена привласненням неоплаченої праці (тобто додаткової вартості). Звідси стверджувалося, що лише за соціалізму, коли засоби виробництва знаходяться в руках “народу”, експлуатація, мовляв, зникає. Але на практиці все вийшло навпаки.

При відсутності конкуренції та відповідних стимулів до підвищення продуктивності праці, при відчуженні людини від засобів виробництва (в результаті їх усіспільнення) соціалізм забезпечував для основної маси виробників лише “рівність в убогості” на фоні високого рівня добробуту на Заході. Водночас необхідність налагодження “обліку та контролю” породила потужний прошарок бюрократії, яка нічого не створює, але споживає левову частку бюджету. А кошти на утримання бюрократичного апарату надходять завдяки підвищенню рівня оподаткування, що зумовлює низький (хоча “існувати” можна!) рівень зарплати.

Подібна ситуація спричинює фактичне зростання експлуатації, яка полягає в тому, що працівник досить дешево продає свою робочу силу державі чи тим, хто її уособлює. Так, у Радянському Союзі з кожного заробленого карбованця робітник отримував лише 8-12 копійок (а в колгоспах – ще менше), тоді як у цивілізованих країнах – до 60 копійок (в перерахунку на нашу “валюту”). Тому соціалізм міг триматися лише на демагогії та савіллі, що й спричинило до засилля більшовицької ідеології, руйнування церков, гальмування науки, появи системи концтаборів (“ГУЛАГу”), масових репресій проти “ворогів народу” тощо.

Отже, в економічній сфері соціалізм однозначно проявився як суспільство злюмпенізованого населення, в політичній – як різновиди тоталітарних систем, в ідеологічній – як “залізний” механізм придушення свобод і руйнації духовності. Не в змозі позбутися

своїх догм, компартія завжди здатна дивитися лише у вчорашній день, чим і виносить собі вирок.

Натомість капіталізм розвивається за об'єктивними законами і невдовзі постає як досить гнучка та мобільна система, що трансформується в демократичне суспільство з ринковою економікою і високим рівнем матеріального забезпечення. Тут складається численний “середній клас” власників (до 70 відсотків населення), який забезпечує високу стабільність західного суспільства з гарантованими в ньому правами і свободами. Адже лише власник, людина економічно незалежна, може справді бути людиною вільною. А держава, впливаючи на економіку насамперед через податкову політику, виступає тут як посередник між профспілками і підприємцями у вирішенні соціальних питань.

Саме такий політичний устрій характерний для Федеративної Республіки Німеччини, яка займає перше місце в Європі за обсягом промислового виробництва. На одному з найперших місць у світі за розміром прибутку на душу населення (понад 40 тис. швейцарських франків – тобто 50 тисяч гривень на рік) знаходиться Швейцарія. Передові позиції в західному світі за розміром валового національного продукту на душу населення (більше 20 тисяч доларів) посідає Швеція. Високі ці показники і в інших європейських країнах. Бо там ніколи не будували соціалізм! Ніколи там не були правлячими і комуністичні партії, які, на щастя, мають у цих країнах незначний вплив на політичне життя. В Європі при владі сьогодні знаходяться консервативні, християнські, соціал-демократичні партії, які здійснюють реформи, а не революції. Правда, комуністи нерідко називають країни з високим рівнем матеріального добробуту “соціалістичними”. Але вони забувають що ознакою соціалізму є не матеріальний добробут, а колективна власність. А така власність ніколи не призведе до матеріального добробуту.

Рівень забезпеченості в соціалістичних країнах завжди був нижчим, ніж у країнах розвинутої демократії. Так, в СРСР напередодні перебудови він сягав лише 67 відсотків від національного прибутку США (і то за перебільшеними радянськими даними), хоча економічний потенціал складав відповідно 85 відсотків. І це не дивно, оскільки технічне переобладнання та реконструкція підприємств у Радянському Союзі відбувалися досить повільно – основні виробничі фонди замінювалися щорічно максимум на 2,5 відсотка, тоді як у США їх повна (100-відсоткова) заміна здійснювалася за 15 років, у ФРН – за 10-11 років, а в Японії – за 6-7 років.

Не випадково сьогодні в соціалістичному “таборі” залишається лише кілька малорозвинутих країн, таких, як Куба та Північна Корея, що наочно демонструють тупиковий шлях суспільного розвитку. Власне, сьогодні немає ні “соціалізму”, ні “капіталізму”, а є тоталітарні та демократичні суспільства. Історія суворо посміялася не лише над творцями марксизму, але й над народами, яким він був нав’язаний.

На середину 80-х років в СРСР гостро назріла потреба кардинальних реформ, але на практиці вони всіляко блокувалися. Адже “реформаторами” виявилися керівники партії, яка була не зацікавлена в таких реформах, оскільки вони загрожували втратою нею керівної ролі. Зрештою, після путчу 1991 року компартія втратила ідейну монополію в суспільстві й розвалилася організаційно. Але ще раніше частина її верхівки пустила партійні кошти у власний бізнес, призвівши “одержавлену” економіку до кризи.

Для виходу з кризи необхідно було б опертися на “середній клас” і стимулювати приватну ініціативу, як це практикував (хоча й непослідовно) навіть Ленін в роки НЕПу. На жаль, тепер цього “середнього” класу не було, а в суспільстві ствердилася споживацька психологія, тому “приватизація” обумовила лише збагачення купки компартійної номенклатури, дещо розбавленої новими “діловими людьми”. Зайнявши командні висоти в економіці, невдовзі цей альянс зосередив у своїх руках і політичну владу. Тож влада все більше почала набувати рис олігархічного режиму, за якого один клас забезпечує свої панівні позиції в процесі боротьби кланів-конкурентів. Так соціалізм невідворотно породжує сили, які спричиняють його стагнацію.

Правда, частина вищої номенклатури та партійних діячів середньої ланки не встигла “адаптуватися” до нових умов. Тому вона повела боротьбу з “партією влади”, представники якої були оголошені “зрадниками”. І хоча подібні “зради” є “дамокловим мечем”, який постійно висить над головою компартії, причина полягає не в конкретних особистостях, а в системі, яка неминуче породжує “зрадників”. Навіть елементарно мислячі люди зрештою усвідомлюють безперспективність і згубність комуністичних утопій. Але доки держава буде керувати економікою, останню буде грабувати або правляча партія, або певний клан, члени якого пов’язані корпоративними інтересами. Отже, політика має бути відокремлена від економіки через зміну системи влади та системи виробничих відносин. А здійснити це здатні лише сили, які орієнтуються на демократичне суспільство.

Ми по горло ситі революціями й диктатурами, війнами й голодоморами. Нам не потрібно повертатись до тоталітарного соціалізму, але не потрібно плодити й дикий капіталізм. Варто лише звернутися до сучасного досвіду демократичних європейських держав, переваги якого довела історія, і адаптувати цей досвід до нашого терену. А задля цього слід реформувати систему рад, органів виконавчої влади, потрібно здійснити зміни в сфері монетарної, податкової, кредитної політики, що дозволить підняти рівень вітчизняного виробництва і вирішити проблеми соціального забезпечення.

Правда, ці та інші питання можна розв'язати лише шляхом консолідації суспільства, за умов гарантування всім громадянам рівних прав і можливостей, а також активізацією процесу духовного відродження нації. Якщо й треба боротися, то за людей, а не проти них (звичайно, до порушників закону має бути застосований Закон).

Але там, де панує стабільність, комунізм втрачає суспільну перспективу. Адже він може стверджуватись лише за умов хаосу, в результаті революцій, громадянських та інших воєн. Тож і не дивно, що прокомуністична більшість у парламенті блокує сьогодні прийняття життєво важливих законів, чим перекриває шлях до економічного пожвавлення, до зняття напруги в суспільстві. А потім, спекуюючи на проблемах, ними ж породжених, комуністи починають вдаватися до радикальних гасел, збурювати маси, провокувати протистояння в суспільстві, особливо напередодні нових виборів. Якщо процес, не приведи, Господи, вийде з-під контролю, його наслідки будуть просто жахливими.

... Закінчився мітинг, а розпашілі обличчя чоловіків напідпитку наливалися кров'ю. І хоча компартійний функціонер, організувавши провокацію, кудись хутко зник, наче його корова язиком злизала, зібрана ним "паства" ще довго кричала та розмахувала руками. Вона не пропонувала нічого нового, лише традиційне – "взять автомати", "поставить к стенке", "расстрелять". Все це було, було. Їм справді важко прозріти. А нам?

Перед нами стоїть проста дилема: демократія чи тиранія, злагода чи руїна. Нині від кожного залежить, з яким багажем ми зустрінемо 2000-ліття пришествя у світ Христа. Червоні колони вже лаштуються. Але вони не повинні пройти, якщо ми хочемо побачити світло завтрашнього дня.

*“Мучили страшні привиди,
Знесилював душі занепад”
(Мудр. 17, 14)*

2.5. ПРИВИДИ З'ЯВЛЯЮТЬСЯ ВНОЧІ⁷³

Серед причин, що нині зумовлюють загострення соціально – економічної ситуації в Україні, головними є щонайменше три: нерішучість дій виконавчої влади, іноземне (російське) втручання у наші внутрішні справи і спротив реформаційному курсу з боку контрольованої лівими Верховної Ради. “Породивши” свого часу нинішнього Президента Л. Кучму, ліві тепер відчайдушно претендують на роль його “могильника”. І все тому, що Президент не зумів забезпечити остаточного розвалу ненависної їм України.

Все це наклало відбиток на характер парламентських виборів, виявом підготовки до яких стало ще різкіше розмежування політичних партій на дві групи – державницьку й антидержавницьку. Якщо перша основні зусилля зосереджує на обґрунтуванні шляхів розвитку соціально-зорієнтованої ринкової економіки, то друга, представлена передусім лівими, основну увагу акцентує на ідейно-політичному спектрі питань, доповнюючи його соціальною демагогією. Соціальна політика необільшовиків справді демагогічна, оскільки націлена на збереження командної системи в економіці, що виключає можливість забезпечення надійних джерел підвищення добробуту громадян України.

Сьогодні компартійні лідери з ортодоксально-більшовицьких позицій знову “викликають” із мороку потворного привида комунізму як крайнього вияву тоталітаризму. При цьому марксистські ідеологи реанімують горбачовську ідею “Союзу суверенних республік”, що тотожна формулі “мертвий є сповнений життя”. Бо республіки можуть бути або суверенними поза Союзом, або позбавленими суверенітету в складі Союзу. Поєднати “суверенітет” і “Союз” неможливо, як неможливо бути одночасно “живим” і “мертвим”.

Більшовицькі агітатори розгорнули шалену кампанію, спрямовану на ліквідацію віками вимріяної і виборюваної українським народом своєї державності. При цьому нащадки Ульянова-Леніна виставляють себе “захисниками” тієї України, яка ввійде до складу Союзу. Розрахунок тут простий – саме з добою “совіцького” Союзу пов’язують свою молодість ветерани й пенсіонери, на дисциплінованість яких роблять основну ставку ліві.

Нині багато хто усвідомлює, що вчора в нашому житті не було ніякого “раю”. Було лише “підгодовування” тих, кого не розстріляли, не депортували чи не відправили в “совіцькі” табори. Та часто людській пам’яті властиве винесення з минулого лише позитивного. А позитивним за тих часів були тільки юність і здоров’я нинішніх ветеранів. Правда, лише найвний може сподіватися, що з поверненням Союзу він “помолодіє”.

Але уявімо, що комуністи змогли повернути колесо історії. Що далі? На Україні розігрується “неолукашенківський” варіант і наша держава вступає до безстрокового “шлюбу” з “братньою” Росією (таке собі “кровозмішування”!). З Росією чубайсів, жириновських, лужкових та інших українофобів. Опираючись на тимчасові вигоди від надходжень за енергоносії, які допоки що дають змогу тримати на плаву російську економіку, ці кола зроблять реальністю свої марення (згадаймо риторичне: “Ельцин! Заставь хохлов кормить Россию!”).

Чи усвідомлюють таку перспективу більшовики в Україні? Безперечно. Але тішать себе ілюзіями, що ліквідація Української держави додасть козирів московським більшовикам-зюганівцям, аби ті змогли перефарбувати в червоний колір і Великоросію. А вже за допомогою “братів” із-за Хутора Михайлівського симоненківці сподіваються відродити комуністичний Союз із “владою рад” (що існуватиме у формі лівої диктатури), “двомовністю” (правда, українська мова буде витіснена на хутори), радянською символікою (оскільки “націоналістична” символіка буде заборонена), закріпаченою пресою, парткомами, райкомами тощо.

Надалі властивий більшовикам гегемонізм зумовить наше протистояння з Заходом, відновлення “холодної війни”, спроби створення нових Афганістанів. Тож у гарячих точках на зразок Чечні тоді доведеться проливати кров і українським юнакам. А для тих, хто любить Україну, “відкриються” широкі простори Сибіру, Колими та Магадану. “Матушка Рассея великая”, непроглядних лісів і нестерпних морозів вистачить на всіх.

Більше того, на “ворогів народу” перетворяться також бізнесмени й приватні підприємці, майно яких буде конфісковане (на потреби номенклатури). Репресії чекають і “зрадників” із числа колишніх комуністів. Натомість із прилавків щезнуть товари, і “ощасливлені” виборці знову побачать фантастичні черги за продуктами. А доценти з кандидатами очолять студентські бригади, які гайнуть на копання картоплі. Бо зі смертю фермерства колгоспам буде не під силу проводити подібні кампанії самотужки...

Заспокоїмо читача: це тільки припущення, яке, сподіваємось, ніколи не стане дійсністю. Правда, така ідея виношується в гарячих головах. Але ж,

*“не той тепер Миргород,
Хорол-річка не та”.*

Не той тепер і народ. Легко було за радянських часів забезпечувати переможний поступ “блоку комуністів і безпартійних”, якому на той час ніхто не протистояв, але на якого працювала вся діюча державно-репресивна система. Інша річ – нинішня ситуація, за якої з 3,5 млн. комуністів (як це було в 1991 р.) компартія на сьогодні скоротилася до 140 тис. своїх членів (і то за перебільшеними даними). Тобто, залишилося лише 4 відсотки колишніх партійців, серед яких не видно ні обдарованих особистостей, ні нового розуміння ними реальності. Є лише прагнення повернутися в “нікуди”.

І все ж, це не означає що загрозу лівизни можна проігнорувати. Партноменклатура не була б сама собою, якби відмовилася від своєї “твердолобості”. Тому, виходячи зі своїх марень, вона продовжуватиме посилювати в суспільстві конфронтацію. А, значить, прагнучиме ліквідувати Українську державу, що здатне викликати жахливі наслідки. Ось чому небезпідставною є теза, що компартія – це партія війни.

Таким чином, небезпека комунізму полягає *не в реальності* реалізації його ідей (не бути бабі дівкою, хоч би як вона цього не хотіла!), *а в намірах* здійснення ідей, в тих наслідках, до яких це може призвести. Отруйні зерна більшовицької ідеології здатні суттєво підірвати й так ослаблене духовне здоров’я народу.

Історія засвідчує, що в комуністів “нет отечества”. Тому не дивно, що вони ставлять під сумнів право України на самостійний розвиток, хоча наша держава займає 5-е місце в Європі і 22-е в світі за чисельністю населення.

Нині на планеті існує 193 самостійні держави, тоді, як у 1900 році їх чисельність складала лише 37. Наше століття продемонструвало справжню революцію національної самосвідомості. Якщо в 1901–1950 рр. незалежними стали 45 держав, то в 1951–1997 рр. – 111! Серед суверенних держав ми бачимо навіть таких “карликів”, як острови Тувалу і острів Науру (по 8,5 тис. жителів) у Тихому океані, Сент-Крістофер і Невіс (4,5 тис.) – у Латинській Америці тощо. Маленькі, але вільні держави. І лише в Україні політичні імпотенти з червоними прапорами відмовляють 52 –мільйонному народу у праві на його самовизначення.

Правда, з метою задоволення власних амбіцій, компартфункціонери розігрують карту “російськомовного населення”. Але не тому, що надто стурбовані за долю росіян. Про яку “турботу” може йти мова, коли в ідеалі знову вбачається “єдиний советский народ”! Тобто, росіяни теж мають зникнути з історичної арени. Більшовикам потрібна сіра маса, яку легко поставити на коліна.

Ми віками йшли до своєї незалежності. І хоча її декларативне проголошення в 1991 було безкровним, але не злічити жертв, покладених на вівтір свободи в минулому. І якщо амбітні політики спробують доповнити економічну нестабільність ще й політичним рабством, жахи Чечні виявляться дитячою грою у порівнянні з тим, що станеться в Україні.

Не допусти, Господи, такої перспективи. Сьогодні нам слід зрозуміти, що, незважаючи на надривне волення апологетів комунізму, його привид зникне і без “втручання” ЦРУ чи “капіталістичного Заходу”. Варто лише забути про нього, тобто цей гидкий привид, і разом взятися за наведення порядку у власній хаті. А настане злагода в суспільстві – знайдемо й раду, як жити далі. Повітряні замки залишимо поетам. Аби вони на крилах лірики несли тепло і світло в наші душі. Тоді й світогляд нації буде результатом адекватного відображення дійсності.

Нечиста сила ніколи не ризикує з’являтися за обставин, коли імла розсіюється і сяє світле сонце. Привиди з’являються лише вночі.

*Січень 1998,
Суми*

2.6. ВИБОРЧА ПРОГРАМА⁷⁴

Пріоритети: Бог – на небі, Людина – на Землі, Україна – в серці!

Тяжке становище, в якому сьогодні опинилася Україна, зумовлене протиправними діями кланів і корумпованих осіб із числа вчорашньої компартноменклатути та нашою довірою їм. Оновлення суспільства – через нових політиків, нову політику і нове мислення. Отже:

ПЕРШЕ (ДЕРЖАВА). Ми самі повинні навести порядок у власному домі. Заклики до відродження “Союзу”, які передбачають ліквідацію віками вимріяної Української держави, є підступними, аморальними і злочинними. Спроби їх реалізації здатні викликати жахливі потрясіння в суспільстві. Сили (передусім “ліві”), що штовхають Україну в кабалу до іноземних шовіністів та імперських реваншистів, виступають як “партії зради”.

ДРУГЕ (ВЛАДА). Не буває влади “народної”. Історія свідчить, що влада – неминуче зло. Але його можна звести до мінімуму. Слід відокремити політику від економіки, розірвати міжкланові і внутрікланові зв’язки, підірвати економічні основи мафії. Треба зняти статус депутатської недоторканості й пільги депутатів, скоротити і перевести на оклади чиновницько-бюрократичний апарат. Пільги – дітям, інвалідам, пенсіонерам.

ТРЕТЄ (БЕЗПЕКА). Спокій і безпеку громадян гарантує лише правова держава. Необхідні реформа суду і правоохоронних органів, рішуча боротьба зі злочинністю. “Рекрутська” армія має бути замінена ефективною професійною армією, а строкова військова служба скорочена до 1 року.

ЧЕТВЕРТЕ (ЕКОНОМІКА). Потрібне широке і захищене законом інвестування у виробництво, зниження податкових ставок, зважена кредитна політика. Зарплата, як і ціни, має бути на рівні “світової”. Бюджетні надходження – насамперед на освіту і медичне обслуговування, організацію праці і відпочинку. Капітал – на службу державі.

П’ЯТЕ (ДОБРОБУТ). Рівність в убогості треба замінити рівними можливостями для заможного життя кожного. “Спільна” власність – основа для збагачення її “розпорядників” та директорату. Тільки гарантування кожному права приватної власності перетворить суспільство на співдружність вільних громадян. Особлива в ньому турбота – за молодь.

ШОСТЕ (ДУХОВНІСТЬ). Лише утвердження в суспільстві загальнолюдських, християнських норм моралі поєднає громадян на принципах миру, любові й поваги. Держава не повинна втручатись у справи церкви, але має взяти під захист освіту, науку, культуру. Через духовне очищення – до достатку, а на його основі – гідне місце нашого народу на Землі.

СЬОМЕ (ПЕРСПЕКТИВА). Кандидат виходить із таких програмних засад, які передбачають заходи по виведенню України в число процвітаючих держав європейського типу. У своїх діях він прагне опиратись на принципи традиційної для України християнської моралі й християнської совісті, незалежно від ставлення людей до віри. Оскільки політика без совісті спричинює нинішній сумний стан речей.

Кандидат власним життям вистраждав свою програму. При цьому він ніколи не мав, не має і не прагне мати якісь привілеї. Має тільки серце, енергію і знання, які віддає своєму народу. Воля ж народу, як поставитись до цього. Сьогодні ще залишається чи не останній, дарований Богом шанс увійти в Третє Тисячоліття гідно, а не на колінах. Чи буде наявним цей час і завтра – це досить проблематично. Тож хай нам вистачить мудрості не втратити цей реальний шанс і вже нині подарувати майбутнє дітям та онукам!

2.7. ВТРАЧЕНЕ ПОКОЛІННЯ?⁷⁵

Наша влада, без сумніву, може претендувати на статус самозакоханої і самозбагачуваної. Правда, це не заважає її представникам відчайдушно рекламувати себе як “захисників” знедоленого народу. Але народ уже нікому не вірить. І лає на всі застави тих, хто знаходиться біля керма держави – від мерів до Президента... Водночас звідусіль лунають вимоги “посилити турботу” про ту чи іншу категорію населення. І на цьому фоні з поля зору практично випадає той соціальний прошарок, який нічого не просить, але потребує чи не найбільшої уваги. Мова йде про нашу молодь.

Пекучі проблеми нашого сьогоденішнього буття особливо гостро відбиваються на становищі малозахищених верств населення, до яких насамперед слід віднести переважну більшість учнівської та студентської молоді. Ще не так давно співалося (хоч і не без цинізму), що

“молодым везде у нас дорога”.

Сьогодні немає підстав погодитися з цим навіть теоретично. Звичайно, владних мужів і раніше не можна було “звинуватити” у щирості по відношенню до молоді. Чиновники, бюрократія та номенклатура, якщо й “стелили” дорогу, то насамперед власним дітям. Але сьогодні молодь справді виявилася фактично за порогом історії. Молодіжне законодавство як таке в державі відсутнє, асигнування на вирішення проблем молодих аж занадто вже скромні.

Тож держава повинна всіляко, по всіх напрямках, сприяти розгортанню будівництва шкіл, комп’ютеризації учбового процесу, забезпеченню необхідних умов для того, щоб діти могли успішно вчитися, розвивали свої здібності і готувалися до вступу в самостійне життя, де вони не будуть такими знедоленими, як ми. Пріоритет має бути відданий школам та дитсадкам, а не феодальним замкам для номенклатури.

Саме наші сучасні політики причетні до створення того правового поля (чи, точніше, відсутності останнього), на якому оптимізм зникає вже тоді, коли дитина закінчує школу і з батьківської оселі виходить у широкий, але бездушний світ. Адже волю паралізовує вже перше питання, з яким стикається випускник: куди йти далі? Незначна частина йде працювати: в 1997 р. з 8 262 випускників середніх шкіл Сумської області лише 115 були працевлаштовані. Решта намагається набути спеціальність, тобто продовжити навчання. Можна піти в ПТУ, технікум чи коледж.

Найбільш приваблює вищий навчальний заклад. Але потрапити туди без проблем може лише той, хто завдяки заможним батькам попередньо був влаштований до престижної школи чи ліцею, з якими ВНЗ має відповідний договір. Інша частина може здобути студентський квиток на “платній основі”. Якщо сюди додати ще медалістів, “цільовиків”, то залишиться лише кілька місць, які будуть виборюватись на конкурсній основі. І цей конкурс можуть пройти лише ті, хто має хороших, але високооплачуваних репетиторів. А як бути тим дітям, у чиїх батьків стільки грошей, скільки в жаби пір’я, хоча вони й крутяться, як муха в окропі?

Все це свідчить про те, що сьогодні в Україні дійсно існує гостра потреба введення тестової системи при зарахуванні абітурієнтів до інститутів та університетів, використовуючи сучасну комп’ютерну техніку. Вища освіта має бути доступною для кожного. Але для цього необхідна державна підтримка науки й освіти.

За даних же умов, здається, лише диво дає змогу синові чи дочці пересічного громадянина посісти місце на студентській лаві. А далі – “смішна стипендія” чи її відсутність взагалі, що зумовлює потребу батьківського “сприяння”. До того ж диплом ще не гарантує роботу за спеціальністю. Навіть із числа випускників ПТУ Сумської області в 1997 р. не були працевлаштовані 15 відсотків. А ті, що пішли на завод, ризикують залишитись без зарплати або стати робітниками непрацюючого підприємства. Не краща ситуація і з випускниками ВНЗ.

Отже, залишається ринок (по-народному – “базар”). Правда, там місця давно розподілені, до того ж неймовірно “дістає” податкова інспекція (узаконений рекет). То ж навіть щасливці – молоді інтелігенти – після всіляких поневірянь будуть спроможні лише на роль роздрібних торговців.

Нині молодь особливо потребує законодавчого забезпечення умов для відкриття власних підприємств і фірм, створення молодіжних асоціацій і кооперативів. Проте без реального гарантування права приватної власності, без зниження податкових ставок на прибуток подальший розвиток вітчизняного підприємництва й бізнесу буде неможливим. То ж не дивно, що не один день стоять із чужим крамом юнаки та дівчата, що аж ніяк не літературна мова звучить із вуст “позаштатного” інженера, що не одну годину пританцьовує з цигаркою на морозі вчорашній педагог – молода дівчина, саме та дівчина, яка прийшла в світ для кохання, для того, щоб народити і виховати дитину...

Втім, стосовно дітей проблем існує не менше. Якщо молода мати йде у відпустку по догляду за дитиною з певного місця роботи, вона протягом трьох років отримуватиме щомісяця аж ... 16 гривень. А тим матерям, які раніше ніде не працювали, щомісяця видаватимуть лише по 5 гривень. І то лише протягом двох років. Нестатки, побутові проблеми здатні легко розбити “човен кохання”, від якого залишиться тільки рішення суду про сплату аліментів. Аби їх не платити, батькові не треба кудись зникати. Порушником закону його робить держава, яка не забезпечує виплату зарплати.

Здавалося б, сім’я, в якій прибуток на одну особу обчислюється в межах 38 гривень, має підстави розраховувати на субсидію. Але це нам тільки здається так. Насправді ж молода мати, навіть подолавши численні коридори знахабнілої і самовпевненої бюрократії, не отримає нічого, якщо їй будуть невідомі розміри аліментів, що їх

має сплачувати її вчорашній чоловік. А ці розміри справді невідомі через ... відсутність зарплати. Таким чином, коло замкнулося. То ж нічого дивуватися, що народжуваність у нашій державі різко падає, населення катастрофічне зменшується. Нам не просто загрожує демографічна проблема. Ми є старіючою, вимираючою нацією.

Та не дай, Боже, зіткнутися з ситуацією, коли дитину спіткає хвороба! Тоді до лікарні треба нести свої медикаменти, простирадла, продукти і, звичайно ж, солідні подарунки. Так, медицина в нас ніколи не була безкоштовною. Недарма в народі говорять: “Лікуватися задарма – задарма лікуватись”. Отже, тут важливо, хто і як платить. Але чому саме пацієнти повинні платити двічі, та ще й принижуватись при цьому? Кошти на медичне обслуговування вже відраховані з нашої зарплати до фонду соціального забезпечення. Проте це відрахування є безадресним. Хворий не може взяти кошти з того фонду, щоб оплатити лікування. Це означає, що повинна бути створена страхова медицина, кошти на яку мають надходити через адресні відрахування з заробітної плати.

Взагалі, скільки цих “треба” стосуються молоді! Але якщо подібні питання не розв’язувати вже сьогодні, що нас чекатиме завтра або у віддаленому майбутньому? Що станеться з Українською державою, котра нині нагадує воза, який котиться з гори в провалля? Хто потурбується про наших дітей завтра? І чи буде це “завтра”, якщо сьогодні перспективна молодь перетвориться на втрачене покоління?!

Старий режим та породжена ним політична еліта сьогодні невинно і невідворотно агонізують. Ця агонія закінчиться зникненням політичних динозаврів з історичної арени. Але юнаки та дівчата не повинні чекати, доки прийдуть кращі часи і про них хтось, нарешті, “потурбується”. Бо так можна вже сьогодні довірити свою долю тим, хто сам втратив усяке відчуття реальності. Молоді люди самі мають сприяти тому, щоб був зупинений безумний біг коней, щоб віжки були відібрані з рук тих, хто за станом здоров’я, браком розуму чи совісті не може і не повинен правити возом. Цього не трапилося сьогодні, але це має відбутися завтра. Якщо подібну потребу усвідомить і старше покоління, тоді не зів’яне молода поросль, і ми будемо переконані в тому, що життя в Україні не закінчиться разом з нами.

*“Ніхто з вас не ввійде в землю, в якій Я,
піднісши вгору Мою руку, поклявся вас оселити...
Діти ваші блукатимуть сорок років пустелею,
щоб спокутувати ваші беззаконня...” (Чис. 14, 30-33)*

2.8. ПІСЛЯ ЕКСТАЗУ – АПАТІЯ?⁷⁶

День за днем відходять у минуле останні вибори до Верховної Ради України, гучно охрещені політиками як “історичні”. Можна дискутувати з приводу цього визначення, але вибори справді стали важливою віхою на шляху нашого розвитку. Саме вони знаменували собою крах зусиль нинішніх політичних інститутів забезпечити побудову демократичної держави і крах ілюзій щодо нашої готовності жити за умов демократії вже завтра.

Натомість на ґрунті зростаючої комунізації суспільної свідомості відбулася вражаюча більшовизація рад усіх рівнів. Хто заперечуватиме, що комуністи перемогли? Той, хто прагне завтра уникнути відповідальності за наслідки нового соціального експерименту лівих. Адже – і це видно неозброєним оком – напруга в суспільстві надалі буде посилюватись, економічна криза – поглиблюватись, а соціальне становище погіршуватиметься. Зате червоних прапорів як символу крові й насильства стане ще більше.

Те, що найбільшу частку народних обранців у парламенті сьогодні складають виразники ідеології, яка не може не бути тоталітарною, спонукує до сумних висновків. Але сумно не стільки з приводу обрання лівих (вони завжди вміли потурбуватися про себе!), а з приводу морально-психологічного стану мас (“електорату”). Нехай демагоги скільки завгодно твердять, що “не такими” бувають особистості, але не народ. Ми ж бачимо інше. Владу обрав саме народ і обрану ним владу він цілком заслужив.

Свого часу теоретик комунізму К. Маркс висловлював цікаву думку: “Нації, як і жінці, не прощається хвилина необачності, коли перший ліпший авантюрист може вчинити над нею насильство”⁷⁷. “Провина” нашої нації особлива, оскільки ліві не захоплювали її зненацька, навіть не брали силою – вона сама віддалася їм у стані екстазу і політичного потьмарення. Віддалася вчорашньому

“авангарду”, з яким у 1991 р. брала “розлучення”. Тоді складалося враження, що розлучалася назавжди, бо надто великим був гнів до носія тоталітаризму. А тепер виходить, що від ненависті до любові так близько, як і навпаки. Вибороцям гріх дорікати політикам, що ті прирекли народ на безваріантне (як у часи Союзу) “заміжжя”, не надали альтернативи. Представлений на виборах спектр партій і особистостей був більше, ніж достатній⁷⁸. Але перевагу віддано саме носіям комуністичної ідеї, незалежно від того, хто за нею стояв персонально в округах. Вірогідно, що обрати могли й осла, якби осел був “лівим”. Правда, колись римський імператор Калігула (37-41 н.е.) теж збирався зробити членом сенату ... коня, але ж не за його “партійну приналежність”, а щоб цим допекти сенаторам!

Звичайно, у нас комуністів теж обирали не стільки під впливом платонічної до них любові, скільки через опосередковану любов до ковбаси і камси, які комуністи щедро обіцяли повернути. Все відбулося згідно “залізного” закону, виведеного ще на початку 20-х років нашого століття відомим соціологом П. Сорокіним: чим менше їжі в шлунку, тим більше комунізму в голові, і навпаки. Як тут не згадати слова Спасителя: “О роде невірний і розбещений, доки буду Я з вами? Доки вас Я терпітиму?” (Мт. 17, 17).

Спадщина тоталітарного минулого виявилася в суспільстві більш живучою, ніж це стверджували аналітики. Не випадково значна маса людей “через шлунок” обирала і незалежність України: хотіли більше їсти. Невдовзі ж, коли звична “трапеза” стала не завжди доступною, винуватцями всього були оголошені демократи, які, відкидаючи претензії “ковбасної психології” на самодостатність, проголошували духовність. Правда, духовність пропагували тим людям, яких від цієї духовності, від релігії й моралі десятиліттями відлучала більшовицька влада.

Безпам’ятство і хворий дух народних мас дали їм змогу забути голодомори й “ГУЛАГи”, партійні оргії й репресії, забути навіть те, що саме в останні роки комуністичної ери перестали насичуватися наші шлунки. Забулося все, бо до уваги бралася не повна доба соціалізму, не період агонії комуністичного режиму, а лише кілька його благополучних 70 – 80-х років. Ностальгія за цими роками, коли ніби-то “було що їсти”, і спричинила до поразки демократії.

Отже, основною причиною реанімації комуністичної ідеї стало зубожіння народних мас. Хто ж до нього призвів? Можна погодитися з лівими, що наша злиденність зумовлена діяльністю корумпованої влади і свавіллям кланів, для яких “закон не писаний”. Але ж

ці структури виникли внаслідок трансформації радянсько-комуністичної номенклатури в номенклатуру “буржуазну”, частково розчинену “новими українцями”!

Після поразки більшовицького путчу в 1991 році залишки компартії розшарувалися щонайменше на три частини: “оновленців”, “капіталістів” і “сталіністів”. Першу склали *політикани*, які, згідно загальної для лівого руху закономірності, перетворилися спочатку на “ревізійністів”, потім – на “опортуністів” і, зрештою, стали “соціал-демократами”. Оскільки після зміни політичного устрою у нас “забули” поміняти керманічів, перелицьована партноменклатура залишилася на провідних політичних посадах, не пориваючи з колегами по компартії.

Друга частина – *комерсанти* – подалася в “бізнес”. Саме заради неї почали здійснювати “реформи”, які стали результатом симбіозу цінностей східно-православної цивілізації (з її духом колективізму) і цивілізації західно-протестантської (побудованої на приватному інтересі). Так в Україні почав упроваджуватися спосіб життя, який передбачає здатність особистості до самозабезпечення, але до якого не готові маси, що звикли до державно-партійної “турботи”. За таких умов пишним цвітом розквітнули посткомуністичні сімейно-приятельські клани та інші монополістичні структури, які опиралися на партійно-державні кошти і на своє лоббі в органах влади. Не зацікавлені в становленні правової держави і в розвитку вільної конкуренції, вони змикаються з іноземним капіталом і підтримують податкову систему, яка душить середнє і мале підприємництво. Бо коли говорять брудні гроші, правда мовчить.

Третя група – *ортодокси* – не встигла освоїти новий політико-економічний простір, тому оголосила себе “оновленою партією”, але сперлася на старий ідейний потенціал, зорієнтований на “плановість”, “централізацію”, відродження Союзу. Усвідомлюючи, що майбутнє комуністичної ідеї (якщо таке можливе) – в поєднанні кризової ситуації в економіці з теоретичною спадщиною дідусів-ленінців, сталіністи змушені обмежуватися відстоюванням інтересів номенклатури (реально) та людей похилого віку (популістськи).

Ось чому найактивнішу групу електорату склали вихідці з учорашньої партверхівки, які під виглядом “ветеранів” війни і праці шумно галасували про “небезпеку” націоналізму, не приховували своєї зневаги до нашої державності, мови й культури. Стурбовані лише відновленням своїх пільг і привілеїв, учасники “Куликовської битви” і “Льодового побоїща” на ґрунті ковбасної психології

цементували найконсервативнішу у світоглядному плані і традиційно дисципліновану під час виборів частину електорату похилого віку, яка зробила основний внесок у перемогу комуністів.

В “екстатичному” стані перебувала і частина виборців середнього віку, яка ставила “хрести” проти більшовизму, а не на ньому. Бо їх навчили, що “буття визначає свідомість”, тобто всі потреби можна звести до корита, навіть якщо їсти з нього доведеться в хомуті. Манкуртизація, духовне зубожіння, інтелектуальна деградація суспільства як наслідки комуністичного експерименту дали свої “ягідки”. Ніби під впливом “зомбіювання”, на Сході голосували за комуністів ... на підвіконнях, у коридорах, на вулицях, у під’їздах. В результаті замість таємного волевиявлення відбулася колективна демонстрація стадного ірраціонального інстинкту, який яскраво висвітлив традиційну рису психології “малоросів” – цілувати чобіт тирана, що затоптує людину в бруд, і плювати на руки благодійників, котрі її з цього бруду витягують.

Але чи не найбільша відповідальність за долю нації лежить на інтелектуалах, нездатних нести місію духовного поводиря мас. Можна безпомилково сказати, що в нас є вчені, письменники, вчителі, лікарі, але немає інтелектуальної еліти. Роль останньої свого часу виконували духовенство і козацтво, потім – національно свідомі інтелігенція. В комуністичну добу “радянська інтелігенція” виявилася розмитою: одна її частина перелилася в партійно-державні структури, друга здійснювала ідейно-апологетичне забезпечення режиму, а третя перетворилася на замкнуту касту, діяльність якої теж регламентувалася партійною номенклатурою.

Останні вибори яскраво засвідчили, що освічені інтелектуали “продавалися” не гірше за несвідомих люмпенів. Водночас представники інтелектуальної сфери часом демонстрували здатність до усвідомлення суспільних явищ на рівні мислення рядового обивателя. Якщо, приміром, кандидат економічних наук (вчорашній демократ) сьогодні виступає спостерігачем від прогресивно-соціалістичної партії, очолюваної шаленою Н. Вітренко, якщо він спроможний побачити в її програмі якийсь натяк на “реальну” економічну стратегію, якщо він не здатний помітити популізм, якщо його не шокувала передвиборна тактика “прогресистів” – які ще питання можуть виникнути з цього приводу?

Космополітична “інтелігенція”, проявивши чи не повну байдужість до культурного зубожіння й деградації народу, вмивала, як Понтій Пілат, руки перед проблемами національного відродження і

не піднімалася вище своїх повсякденних запитів⁷⁹. Тому й “прагматичні” політики, яких “інтелігенти” висували зі своїх лав, робили ведмежу послугу демократії або відверто проводили “підривну” деструктивну роботу. Якщо при цьому врахувати ще й гостру кризу традиційної релігійності, стає зрозумілим, що до нашого духовного здоров’я нікому немає справи.

Таким чином, кожна категорія нашого населення отримала своє: хто – паляницю, хто – слово, хто – дулю з маком (чи без маку), а всі разом – екстаз. Але протверезіння теж наступає, і симптоми глибокої апатії вже помітні. Або ж усі сили забрала “шалена” любов до переможців, або ж ця “любов” не виправдала сподівань “закоханих”. Побачивши, як ортодоксальні комуністи-симоненківці почали в парламенті кохатися (у них це називається “блокуватися”) з “буржуа” і посткомуністичними кланами, кожен зміг пересвідчитися в істинності тези, що “ворон ворону ока не виклює”. Що ж стосується “демократичного фронту”, то його розпорошені рештки або гризуться, як собаки за кістку, або продовжують “залізувати” свої рани і шукати винуватців, тоді як причини поразки слід шукати в собі, у своїй рабській психології, у своїй безвідповідальності і своїй недалекоглядності.

За такої ситуації душа болить за молодь, усіма покинуту й усіма забуту. Майбутню долю для неї обрали дядечки з тітоньками й дідуся з бабусями. Чи додасть це авторитету людям похилого віку? Сумнівно, що завтра юнаки та дівчата згоратимуть від бажання вручити ветеранові квіти чи поступитися старенькій місцем у громадському транспорті, “дякуючи” їм таким чином за комуністичний вибір.

Сьогодні не видно тієї сили, яка готова перейняти естафету боротьби за Україну – Україну незалежну, демократичну і цивілізовану. Не видно і соціальних прошарків, які здатні ці ідеї сприйняти. Можна лише сподіватися, що справжні подвижники не залишать важкої, довготривалої і копіткої роботи по духовному відродженню українського народу. Що організується середній клас власників, який стане гарантом економічного пробудження. Що виросте незаангажована молодь, яка найбільше цінуватиме свободу.

Отже, нове піднесення фізичних і духовних сил нації можливе, хоча малоімовірно очікувати його невдовзі. Вірогідно, Україна блукатиме в тенетах безрозсудних економічних і політичних експериментів доти, доки на арену не вийде покоління, яке щойно народжується. У малюків найбільше шансів збудувати процвітаючу Україну. Правда, старші покоління ризикують не побачити її. Але картати за це вони мусять лише самих себе.

“Наш паровоз вперед летит –
В коммуне остановка.
Другого нет у нас пути...”
(З пісні комуністичних часів)

2.9. КОЛИ ПРИХОДИТЬ ШІВА

(“Лівизна” як хвороба духу)⁸⁰

Знаменитий бард радянських часів, В. Висоцький, резюмував: “Хорошую религию придумали индусы!...”. Бо в цій релігії є цікава ідея переселення душ. В індуїзмі сформувався і вчення про “трійцю” (трімурті) головних богів: Брахму – Вішну – Шіву. Кожен із них має своє обличчя, характер, сферу дій і функцію: Брахма створює все існуюче, Вішну охороняє створене, а Шіва час від часу руйнує його. Доки правлять перші два конструктивні боги, світовий порядок гарантовано, коли ж третій Бог вирішує, що пробив саме його час – тоді все гине в полум’ї вселенської пожежі...

На принципах індуїзму легко проілюструвати політичний спектр розвинутого суспільства: *праві* (“брахмани”) – *центристи* (“вішнуїти”) – *ліві* (“шіваїти”). В напружені періоди історичного розвитку, коли необхідна консолідація зусиль нації, коли відбувається пошук ефективних засобів побудови нового, домінують, як правило, праві настрої. І саме праві партії зміцнюють державу, що підтверджує досвід Англії, Франції, Німеччини, Італії тощо.

Вдосконалення досягнутої стабільності (коли “політичний” човен розхитується щонайменше) здатні непогано здійснювати центристи, які апелюють до найчисленнішого середнього класу власників та до основних суспільних цінностей. І тим забезпечують прогрес. Про це свідчать позитивні результати правління центристських (передусім християнських) партій у Швеції, Швейцарії, Голландії, Люксембургу та інших країнах.

Проте, коли в цивілізованих суспільствах посилюється феномен “лівизни”, зазвичай тривогу б’ють і політики, і оглядачі, бо всі вони небезпідставно вважають, що “лівизна” – це загроза цілісності й стабільності суспільства, правам і власності його громадян. Адже наміри лівих цілком прозорі:

“Мы на горе всем буржуям
Мировой пожар раздуем”.

І це – незважаючи на те, що в таких пожежах гинуть насамперед прості люди: діти, жінки, немічні, захисниками ніби то яких оголошують себе ліві. Ще десять років тому дехто з аналітиків прогнозував: зусиллями правлячої компартії “ліві” ідеї в Україні настільки дискредитовані, що тепер вони доживають у нас свої останні дні. Дійсно, люди тоді ніби прокинулися від вікового сну і запитували себе, як же можна було терпіти голодомори й репресії, розправи з інтелігенцією і насильство над селянством та безліч інших злочинів більшовизму, котрі відбилися жахливою плямою на совісті ленінської “гвардії” (тут мова йде передусім про компартійну верхівку). Останні публікації вітчизняних дослідників просто вражають масою фактичного матеріалу про звірства комуністичних дикунів, від чого стає справді моторошно⁸¹.

Пам’ятаю, як моя передчасно посивіла бабуся, Агафія Дмитрівна, безпристрасно, ніби народний літописець, оповідала про речі, від яких стискувалося серце. Ще в дівочі літа вона застала *перший совіцький голодомор* (1921-1922). Правда, як виходець із бідної сім’ї, бабуся згодом одна з перших у селі вступила до колгоспу. Незважаючи на це, вона й надалі мусила вислуховувати образи, матюки і погрози з боку знахабнілих начальників-партійців, які знущалися над беззахисною жінкою, чоловік якої поїхав на навчання до інституту. За “недоїмки” колгосп відібрав у неї корову й зерно, тому під час *другого совіцького голодомору* (1932-1933) двох дітей довелося годувати лободою. І вони чудом вижили, тоді як деякі збожеволілі батьки ... поїли своїх дітей. Виснажені люди пухли і помирали, а тих, хто хоч на ладан, але ще дихав, партійний кур’єр з міста обіцяв “викрити” як “контру” й “куркульських недобитків”. Тож із 9 тисяч сільчан цей страшний голод пережила ледве половина. Все це пізніше я встановив, працюючи в архівах. А бабуся розповідала про сотні трупів, які лежали повсюди в селі...

Дідусь, Сергій Данилович, смертельно поранений на фронті, помер у 1944 з надією, що після розгрому фашистів життя народу, в тому числі його рідних, покращає. Наївний, він так і не усвідомив, що залишає свою землю й сім’ю на поталу тим посіпакам, котрі в своєму звірстві й гітлерівцям носа втруть. Отож, після війни для вдів і сиріт фронтовиків компартія організовувала новий, *третій совіцький голодомор* (1946-1947), і підвищені “трудові” норми. Пізніше я, здивований школяр, перепитував свого батька, Павла Сергійовича, що то є за “трудодень”, який не можна виробити протягом трудового дня!..

За такого новітнього рабства чи кріпосництва на селянина фактично дивилися як на “бидло: він не мав посвідчення і нікуди не міг виїхати. Свого часу, поступивши до Київського університету, я спромігся отримати паспорт лише після того, як пред’явив виклик на навчання з цього вищого навчального закладу. Ось чому, коли паспортизація села здійснилася реально, молодь, як очманіла, кинулася в місто, де теж правила компартія, але де працівників ще не встигли повністю перетворити на “худобу”.

Такими діями компартія, здавалося б, підписала вирок собі й “лівим” ідеям. Тому в 1991 році ніхто не піднявся на її захист, а осміяні лєнінці терміново перебралися до “окопів”. Громадськість вирішила, що “найпрогресивніша” партія і “безсмертний” Ілліч, нарешті, зіграли в ящик. Перед нами відкрилася європейська перспектива. Але ... Її не вдалося реалізувати.

Користуючись нерішучістю нової влади та деструктивною позицією представників влади старої, комуністичний монстр оговтався й викараскався з “окопів”. Викараскався, щоб з фанатичною приреченістю кинутися в свій “последний и решительный”. І пішло наше життя навперекіс, коли добро всіляко шельмувалося, а зло торжествувало.

То ж на останніх виборах до Верховної Ради у 1998 році ліві отримали 37,26 відсотка голосів виборців і заблокували курс України на реформи. Причому, якщо на загальнонаціональному рівні компартія вийшла на перше місце, блок соціалістичної й селянської партій зайняв третє місце, а прогресивно-соціалістична партія – восьме, то в Сумській області остання посіла вже друге місце. У нас за цю партію проголосували 161 365 чоловік, що склало більше 15 відсотків усіх голосів, поданих за неї в 27 регіонах України!

Саме наша область дала Україні таких непередбачуваних політиків, як Н. Вітренко і В. Марченко, котрі своєю поведінкою шокують увесь православний люд. Саме наш обласний центр обрав депутатом комуніста-ортодокса В. Тропіна, який у парламенті входить до групи найфанатичніших більшовиків, які не приховують своєї зневаги до всього українського – мови, культури, історії, символів, держави взагалі, а народ лякають новим опудалом сталінізму.

Мабуть, тільки в нас простежується такий “феномен” – чим людина старіша, тим вона “лівіша”. І насамперед це стосується частини ветеранів війни та праці, які в своїй немочі й злиденності легко стають жертвами демагогічної, але багатообіцяючої комуністичної пропаганди, що накопичила великий досвід одурманення мас. Тому її підступні гасла про бідність як благо, і заможність, як зло,

дезорієнтують змучених людей. Нещасними як мед на губах сприймаються безвідповідальні заяви Н. Вітренко про те, що вона “закриє” вокзали, аеропорти і кордони, щоб “переловити” і “пересаджати” наших “капіталістів” (своїх же комуністів).

Насправді ж антибуржуазну й антиринкову риторику лівих не слід сприймати серйозно, бо їх реальна співпраця з тіншовими бізнесовими структурами явно суперечить цьому. Більшовики, здається, вирішили “поставити під сумнів” навіть Святе Письмо, яке стверджує: “Ніхто двом панам служити не може, – бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або буде триматись одного, а другого знехтує” (Мт. 6, 24). Для лєнінців можна “все”. Тому недавній редактор газети “Лєнінська правда” В. Сіряченко (він же секретар обкому компартії) міг одночасно працювати ще й редактором газети “Предприниматель”. Тобто, зранку служити комуністам, а ввечері – їх “ворогам”, капіталістам. І що, партія засудила його? Ні, навпаки, перевела на підвищення до Києва.

Пропагуючи зрівнялівку, комуністичні вожді готові забрати в чужих “буржуїнів” усе, щоб потім його поділити і ... “з’їсти”. Правда, рівність тут не передбачається, бо ділитиме комуністичний апарат, а він завжди ділив так, як у одній казці лисиця ділила шмат сиру, що його знайшли ведмежата: майже весь сир з’їла сама, а маленьким дурникам залишила жалюгідні дольки. Якщо ліві й надалі за таким принципом будуть вирішувати соціально-економічні проблеми народу, невдовзі їм доведеться кинути гасло: “Пролетарі всіх країн СНД, обмінюйтесь торбами!”

То може ми з припідка впали, що дозволяємо носіям облудної й кривавої ідеї настільки дурити себе? Зрештою, яким чином край, що дав народу П. Калнишевського й М. Куліша, І. Багряного й О. Олєся та багатьох інших патріотів України, тепер схиляє голову перед “яничарами”? Що це, випадковість, парадокс?

Ні, висновок може бути один: у значної частини наших земляків проявився симптом “лівизни” як хвороби духу. А зумовлений цей немічний стан відповідними “бацилами” чи причинами, на частині з яких ми й зупинимосся.

Передусім тут дав про себе знати порубіжний (з Росією) статус Сумщини, завдяки чому вона, подібно іншим східним областям, довго піддавалася комунізації, тобто посиленому політичному тиску союзної компартії з перших днів її правління. Наприклад, у моєму селі “совіцьку” владу в 1917 році приїхала встановлювати “трійка” більшовицьких пройдисвітів: комісар, путана у шкіряній куртці і

атеїст. Останній був “найрозумнішим”, бо невпинно повторював: “Я знаю одно – что Бога нет!..”. Інші й цього “не знали”. Комісар тільки лякав селян наганом, а путана запам’яталася тим, що в однієї жінки вкрала блузку, а ще в однієї – хустку...

Негативно впливали на формування патріотичних почуттів міграційні процеси, які зумовили послаблену форму ментальності в краї. Здається, тільки в нас українець мовчки погодиться, що він – “хохол”. Якщо до цього додати факти зміцнення комуністичних структур кадрами відставників-політпрацівників, що осідали тут, та розмитість демократичних рухів, стане зрозуміло, що політично ліві давно підготували собі ґрунт на наших теренах.

Територія області стала також одним із перших в Україні “полігонів”, де апробовувались економічні моделі комуністичного режиму. Надалі ж, відчуваючи залежність від енергоносіїв та ринків збуту сусідів, сумчани часом, як флюгер, реагували на зміни політичної кон’юнктури в “матушке-Рассеї”. Нині ж важелі економічного впливу на електорат мають і спритні та перефарбовані комуністичні ділки, які успішно освоїли ринковий простір.

Українське порубіжжя завжди було об’єктом посиленої ідеологічної експансії КПРС. Причому, облудна пропаганда здійснювалася всіма засобами. Приміром, якщо до репертуару місцевого хору входило 6-9 пісень, дві третини мали бути про компартію, Леніна та Сталіна. Водночас край включався в посилений процес русифікації як суттєвої передумови “лівизни”. Цей процес захопив дитсадки, школи й ВНЗ, засоби масової інформації, літературу й кіно тощо. Все це разом і заклало бацилу “лівизни” в свідомість наших земляків-страждальців. Звичайно, симптоми духовного “захворювання” в кожного з “інфікованих” є різними, тому й прописати спільний “рецепт” неможливо. Можна лише зачепити основні проблеми цієї галузі, запропонувавши їх на розгляд читача.

Сьогодні слід посилити насамперед роз’яснювальну роботу, поєднавши тут зусилля інтелігенції й громадських організацій, працівників ЗМІ та політичних партій, що стоять на державницьких засадах. Хотілося б, щоб одночасно влада здійснила на всіх рівнях комплекс заходів, завдяки яким окреслилася б перспектива змін на краще. Передусім це стосується погашення заборгованості по зарплаті, вдосконалення системи розрахунків за житло і комунальні послуги, заходів в області цінової й податкової політики тощо.

Напередодні доленосних президентських виборів – третіх в історії незалежної України, – які відбудуться в 1999, є нагальною

потреба активізації спільних дій правих і центристів. Адже вибори дадуть відповідь на питання, куди ми спрямуємо свій погляд у третьому тисячолітті. Тільки Президент-державник зможе стати гарантом входження України в цивілізований світ. А коли все благополучно, ніхто не чекає приходу Шіви.

Проте саме це не влаштовує лівих комуно-більшовицьких радикалів, які нині прагнуть підірвати основні засади нашого суспільного устрою, аби викликати “справедливе” обурення мас. Звичайно, в лівих стільки правди, скільки в решеті води. Правда, часом ми чуємо, що ліві, бачте, досить “різні”. Але ця байка не переконлива. Бо якщо комуністи-симоненківці ратують за відновлення СРСР і клянуть усе наше національне, то “прогресивні” соціалісти-вітренківці пропонують Союз у формі туманної “співдружності” з казарменним соціалізмом, за яким до того ж майорить кумач із Леніним на чолі. Отже, між яскраво-червоним радикалом П. Симоненком і ще червоною й амбітнішою Н. Вітренко така відмінність, яка, за висловом їх спільного кумира Ульянова-Леніна, існує між чортами різного кольору⁸².

Тому на наших сучасниках лежить історична відповідальність за день завтрашній. Розуміння цього продемонструвала одна 90-річна бабуся, котра сказала мені, що голосуватиме на виборах за те життя, якого хочуть її онуки, а не за те, яке прожила сама. Якщо в день виборів і кожен з нас пригадає очі дітей та онуків, а не червоні прапори свого батальйону чи колгоспної ланки, – наші нащадки ніколи не спізнають сумної і соціально безглуздої долі Павлика Морозова чи Павлика Корчагіна.

... Алегоричний образ деструктивного Шіви здатний привабити знедолених і люмпенів, бо вони, як їм здається, вже не мають чого втрачати. Тому свого часу в ім'я цього Бога неіміщі індуси навіть жертвували життям. Але тільки в нашому краї заради руйнівного ідеалу (комуністичного “Шіви”) на вівтар молоха насильницьки було кинуте мільйони людських життів, серед них стариків, жінок, дітей. Якщо ми все це забудемо, ми ризикуємо по-новому пережити всі жахи “більшовицького раю”. Більше того, нас проклянуть наші діти й онуки, очі яких закриють не тільки сльози, але й темрява. Бо світло гасне, коли приходить Шіва...

*Серпень 1999,
Суми*

*“Демократія не потрібна і шкідлива
після перемоги пролетарської революції,
оскільки протилежна диктатурі.
Демократичні свободи лише заважають
здійсненню царства комунізму”
(М. Бердяєв.
Истоки и смысл русского коммунизма)⁸³*

2.10. ВІДКИНУТИ СТАРИЙ МОТЛОХ⁸⁴

Наближається до завершення остання велика політична акція України в ХХ столітті – всенародні вибори Президента (1999). Від того, кому ми віддамо остаточну перевагу, залежить, з яким потенціалом увійдемо в нове тисячоліття, як житимемо в ньому. Ось чому нині так важливо не помилитись у виборі.

Україна все ще перебуває під враженням результатів першого туру президентських виборів, який зафіксував небачену раніше гонку претендентів – їх було 13, тобто стільки, скільки на президентських виборах 1991 і 1994 років разом узятих. До того ж, характерним для останніх виборів стало прагнення запропонувати на рубежі тисячоліть ледве не всі, наявні в інтелектуальному “обігу”, варіанти суспільно-політичного розвитку.

Проте, узагальнивши ці варіанти, побачимо, що їх два – державницький і антидержавницький. Така ситуація зумовлена специфікою нашого попереднього поступу. Тому і результати першого туру відбили рівень розвитку суспільної свідомості. У другий тур із претендентів вийшли два: нині діючий Президент України **Леонід Кучма** і керівник комуністів України **Петро Симоненко**. Звичайно, дехто хотів би бачити в другому турі інших кандидатів, але ... є такі, яких ми самі заслуговуємо. Хоча, звичайно, гірко, що на тлі наших об’єктивних і суб’єктивних проблем кожен третій із активних виборців страждає “комплексом лівизни”... І не помічає того факту, що від ідей сьогоднішніх лівих так і тхне нафталіном.

Отже, як бути тим, хто підтримував інших кандидатів? Питання не просте. Саме другий тур має дати відповідь, хто з претендентів

отримає змогу реалізувати свою програму. Що ж ми маємо на сьогодні?

Підбиваючи підсумки попереднього розвитку, ми справді відзначаємо суттєві проблеми, з якими зіткнулися в перехідному періоді нашої історії. Правда, в Україні були збережені стабільність і відносна спрогнозованість політики. Ми маємо мир і надію на поступові зміни на краще в сфері економіки; певна увага приділяється духовному життю. Хоча й зауважень до нинішньої адміністрації є багато, її недопрацювання помітні скрізь. Але, на жаль, ми не маємо третього кандидата.

Бо другий претендент, Петро Симоненко, з позицій запліснявілої комуністичної догми, всіляко прагне не пустити нас до світу. І це при тому, що наш народ уже був у “комуністичному раї”. І бачив, що комунізм не призвів і не міг призвести ні до чого доброго.

А ми ж усі хочемо, щоб у нашій країні жилося не гірше, ніж у Фінляндії, котра вирвалася з більшовицьких лабетів, не гірше, ніж у країнах Прибалтики, де здійснюються радикальні реформи. Соціалізм справді може гарантувати лише убогість; і, навпаки, суспільства, які поривають із соціалістичною системою, досягають відчутного соціально-економічного прогресу, що в наш час ще раз підтвердили країни Балтії, де вже не один рік утримується пристойний рівень заробітної плати, котрий пострадянському “совкові” може тільки снитися. Цей рівень такий, що він навіть зумовив переорієнтацію російськомовного населення, яке вже не волає про “порушення його прав” у прибалтійських країнах. Шовінізм московітів програв бій їх шлунку. Водночас висока національна свідомість, економічні реформи та незалежна зовнішня політика – ось ті фактори, котрі зумовили прогрес титульних ницій Литви, Латвії, Естонії.

Соціалістичний чи комуністичний устрій розглядається там як анахронізм, і це мудро. А мудрі народи і живуть так, як заслуговують своєю мудрістю. То ж нехай Бог дасть мудрість і нашому електорату. Вибирати доведеться з двох. А реальність сьогодні така, що в нас просто немає іншого вибору, як голосувати проти П. Симоненка, хоча і на любов до його опонента ми не хворіємо.

Правда, комуністи-ортодокси, переважно віку біблійних патріархів, що готові, здається, розсипатися на порох лише від помаху крил метелика, сьогодні особливо агресивно демонструють старий як світ, набір стереотипів: “заборонити”, “припинити”, “зупинити”, “не допустити” тощо. Тут і безпардонна лайка на адресу Міжнародного Валютного Фонду, і заявлена теза про “загальну рівність”,

яка здатна паралізувати ініціативу, бо реально постає як найбільша несправедливість. За умов її реалізації будуть лише “забирати”, а не виготовляти. Проте забране швидко з’їдається. А далі що? Руїна.

Читаєш програму П. Симоненка і дивуєшся: до якої ж міри комуністам-радикалам не дає спокою прагнення кинути наш народ у пащу ненажерливого Молоха?! Мало їм трьох попередніх голодоморів (1921-1922, 1932-1933, 1946-1947), бо не додушили “націоналістів” чи то ба, українців взагалі. Тому й хочуть реанімувати ту комуно-соціалістичну систему, з якою не може зрівнятись ніяка інша система за виміром горя, принесеного власному народові.

То невже ми знову дозволимо грубо ошукати себе? Невже пустопорожні обіцянки демагогів-безбожників стануть для нас привабливішими за реалістичний погляд на стан речей? Адже часто там, де м’яко стелять, твердо спати. До того ж засинають там під солодкі слова казочки, а прокидаються під міліцейські свистки та ревіння сирен “ГУЛАГов”. Чи не в повчальному минулому, за часів якого було страчене життя цілого покоління селян, котрих комуністи заганяли до колгоспів, а “експлуататорів”-куркулів вивозили в холодних вагонах до Сибіру й Казахстану?! Так “виховували” тих селян, котрі були батьками й дідами нинішніх жителів міста, які зуміли втекти від трудоднів і колгоспних ланок, але тепер їх хочуть привчити марити за ними знову.

Може дітям замучених Совітами селян почали снитися рожеві сни про голодомори? Чи ці голодомори забулися за “давністю” літ? Чи не пам’ятається те, що саме партія Леніна й Сталіна, Єжова й Берії, багатьох інших злочинців, які своїми “подвигами” дали “фору” навіть діянням вампірів третього рейху, виявилася причетною до нашого відставання від Європи сьогодні? А це ж саме та партія, у вірності ідеям лідерів якої “товарищ” Симоненко так часто полюбляє клястися. То ж невже ми хочемо зла своїм дітям і онукам?

Все може повторитися – і репресії, і голодомори, і насильства над совістю, і розстріли священиків, і заслання “сектантів” (московсько-більшовицький термін!), і черги за хлібом, і холодні табори... Комуністи не загаються загнати нас залізною рукою в свій “рай” чи в небуття. Страшно навіть уявити, що може трапитися у випадку нового торжества червоних. Навіть небезпека громадянської війни не зможе порівнятися з цим. О, ліві швидко складуть списки “зайвих”, а решті доведеться зі співом пролетарських “шлягерів” простувати на більшовицькі демонстрації. І тоді в третє тисячоліття увійде не український народ, а залишки вирізаного “стада”, яке погодилося бути “приправою” до марксистського столу. Так, нам

ніхто не допоможе, якщо ми вдруге оберемо долю “бидла” і ляжемо під комісарів. Ось тоді ми справді станемо “нічим”!

Але цього легко уникнути. Лише слід не забувати про історичність нашого вибору. Бути чи не бути – залежить від того, як ми проголосуємо. Тож відкиньмо старий мотлох комунізму і обновімося душею. Продемонструємо високу зрілість: хай наша рука ніколи не зупиниться проти прізвища більшовицького кандидата і тим не дасть відсікти себе.

Особливо хочеться звернутися до ветеранів і пенсіонерів: не дайте знову ошукати себе. Проголосуйте так, як цього хочуть ваші онуки та правнуки. А я чудово знаю, що молодь не хоче йти до комунізму. Вашим онукам жити у третьому тисячолітті. Тож подаруйте їм це тисячоліття! І вони будуть вдячні вам за це. Тоді у вас ніколи не виникне питання, чому молодь так мало уваги приділяє ветеранам. Бо уваги буде достатньо.

Все це може бути. Ми самі здатні перебороти свої проблеми, аби тільки нам вистачило здорового глузду. Отже, об’єднаймося, станьмо воєдино і скажімо: “ні” – засмальцьованим і демагогічним комуністичним експериментам! Не упустимо свою останню можливість уже завтра обрати передумови людського життя. Ми повинні його обрати. І це останній шанс для України в другому тисячолітті.

2.11. КОЖНОМУ СВОЄ?⁸⁵

Недавно чув виступи комуністичних “ораторів” на мітингу, де зібрався невеличкий, але агресивний натовп людей переважно похилого віку. Не моргнувши оком, новітні “ціцерони” давали, проте, звичні обіцянки “накормить народ”, якщо він знову приведе їх до влади. І подумав про себе, що насправді більшовики завжди турбувалися передусім про власні (а не “народні”) шлунки та власне (а не народне) благополуччя. Навчилися ж вони цьому у свого ватажка...

Із відгуків рідних про В. Ульянова-Леніна⁸⁶, які за совіцьких часів були зібрані в окремому виданні, з’ясовуються цікаві подробиці його життя. Ніде не працюючи і ведучи паразитичний спосіб існування, Ілліч далеко не змарнілим прийшов у революцію. Спочатку його утримував батько, а потім мати, яка купила йому хутір Алакаєвку за 50 верст від Самари, де синок полюбляв вечеряти молочком, що діставалося надурняк⁸⁷. Марія Іллівна сподівалася, що безпутний дорослий син зацікавиться хоча б “сільським господарством.

Але нахилу у Володимира Ілліча до нього не було”. Пізніше Ілліч зізнавався: “Мати хотіла, щоб я господарством на селі займався. Я почав був, та бачу, стосунки з селянами ненормальними стають”⁸⁸. А чому б селяни мали поважати ледаря й бездару? Адже фізично Ілліч взагалі не любив працювати, тому пізніше в анкеті Інституту мозку так і відзначав: “Майстерством і ремеслом ніяким не займався”⁸⁹.

Краще вже революція! Тим більше, що навіть у в’язниці “борець” не надто страждав. За словами сестри Леніна, “мати приготувляла і приносила йому тричі на тиждень передачі”; крім того щодня “він мав платний обід і молоко”⁹⁰. Не горював Ілліч і в Шушенському, де мав змогу їздити до приятелів, разом з якими проводив час “дуже весело: гуляли, вирушали на далеке полювання і на купання”, бо “ніякого нагляду фактично не було”⁹¹. Погуляли б вони в пізніших більшовицьких “ГУЛАГах”!..

Особливо кохався Володимир Ілліч у полюванні. Надія Константинівна розповідала: “Восени ідемо далекими просіками. Володимир Ілліч каже: “Знаєш, якщо заєць зустрінеться, не стрілятиму, ремня не взяв, незручно буде нести.” Вибігає заєць, Володимир Ілліч палить”. Коли ж під час весняної повені Єнісей розливався й затоплював великі території, “мужні революціонери”, як свідчила Н. Крупська, брали човна (“взяти” його не було проблемою!) та й “їздили на острови за зайцями”. Нещасним тваринам нікуди було сховатися на острівцях, тож “бігають, як вівці, кругом. Цілий човен настріляють, бувало, наші мисливці”⁹². Чи ж дивно, що через невеликий проміжок часу більшовики і щодо своїх колег продемонстрували дикий садизм “мисливців за черепами”?!

“Не промах” були у Леніна і друзі. Так, один із них, Промінський, “збирався повернутися у Польщу на роботу і знищив незліченну кількість зайчат, щоб заготовити хутро на шубки дітям... Сам він став комуністом, комуністкою стала пані Промінська, комуністами стали діти”⁹³. Ось такі були нові “дідусі Мазаї”!

А як же складалися справи революціонера в еміграції? Також непогано. У Женеві Ілліч і Надійка мали солідні апартаменти, де вони ласували улюбленими “сиром та яйцями”, які “запивали вином та водою з джерел”⁹⁴. У Парижі теж “квартира була велика, світла і навіть із дзеркалами над камінами”⁹⁵. Потім поселилися на узбережжі, де Ленін “купався в морі”, бо “море й морський вітер він дуже любив”⁹⁶. Ще б пак, не любити Атлантику!.. Він і РАЙ на Капрі любив, де організував цілу “школу” для таких, як сам, пристрасних шанувальників моря й морського вітру!

Ласували “емігранти” на партійні кошти та награбоване Сталіним і “товаришем Камо”, який приїжджав “з динамітом у чемодані”⁹⁷. Жив Ілліч за рахунок сумського “експропріатора” Василя Гаїваса, злочини котрого вождь покривав перед судом у Брюсселі⁹⁸. Та й Марія Іллівна не дрімала: “Я посилала йому (сину – І. М.) в Париж м’ясне (шинку, ковбаси)... Після переїзду його в Краків я посилала йому рибне (ікру, балик, оселедці та ін.) і солодке...”⁹⁹

Читаєч, напевне, думає, що, підступно захопивши владу, Ілліч нагодував і народ? Аби ж то... Н. Крупській з цього приводу скаржилася сила-силенна народу. Так, рядовий службовець Данилов писав, що “ЧК відібрала в нього останні три пуди борошна та інші продукти, за півтора року добути його працею на сім’ю в чотири душі.” Солдатка Єфімова, чоловік якої вже п’ятий рік був у полоні, не могла прогодувати двох дітей, бо весь хліб забрали Совіти...¹⁰⁰.

Катуючи народ, більшовики морили його холодом і голодом, а самі об’їдалися, як Гаргантюа й Пантагрюель. Про це свідчить їх грабіжницька “продовольча” політика в Україні, що передбачала рейди по селах різних “продзагонів” і “комбідів”, “військово-революційних комітетів” і “комнезамів” тощо. Їхній пекельний ватажок розсилав директиви своїм яничарам у нашому краї, аби ті масово вивозили хліб з України для московського та петербурзького “пролетаріату”, хоча пролетаріату попадали тільки крихти з комісарського столу. Не втрачало актуальності “продовольче” питання і за часів епігонів Ілліча, коли воно стояло на порядку денному більшості з’їздів компартії та більшовицьких рад.

Особливо непоправної шкоди нанесли сільському господарству України такі кампанії, як “колективізація” і “ліквідація куркульства як класу”. Вже весною 1928 року з ініціативи Й. Сталіна були вжиті надзвичайні заходи по заготівлі хліба, що ґрунтувалися на свавіллі й насильстві, перманентних кадрових чистках, боротьбі з “економічною контрреволюцією” тощо. В листопаді 1929 року пленум ЦК ВКП (б) зобов’язав маріонетковий ЦК КП (б) У “прискорити темпи колективізації в республіці” (в Україні – І. М.), показати в найкоротші строки “зразки організації великого громадського господарства не тільки на території окремих регіонів, але навіть на суцільних площах, які охоплюють цілі округи”, забезпечити “суцільну колективізацію всього степового району України”.

Побачивши, куди дме вітер, ЦК КП (б) У прагне тепер виявити власну ініціативу. В січні 1930 року він ухвалює свої “заходи” проти куркульства, що зобов’язували первинні партійні організації приступити до розкуркулення у районах суцільної колективізації.

Вже через п'ять місяців по тому парторгани звітували з місць – розкуркулення проведене в 450 з 583 районів республіки! Незважаючи на такі “успіхи”, через тиждень приймається нова постанова з заходами по остаточній ліквідації куркульських господарств у районах суцільної колективізації (а такі райони охоплювали чи не всю Україну!), які дозволяли застосовувати на місцях “всі необхідні (?) засоби боротьби з куркульством і виселення їх за межі окремих районів і країв (областей)”. Подібні “заходи” здійснювалися в руслі злочинної сталінської тези щодо подальшого загострення класової боротьби в міру просування до соціалізму. І це був переддень більшовицьких голодоморів у 30-х рр., які викосили мільйони селян. Останні ж тим провинилися, що утримували дармоїдів, які нахабно забирали селянський хліб, морочачи голови тим, хто його вирощував, своїми абсурдними “ідеями” й “принципами” щодо “побудови” найтемнішого майбутнього.

У той же час самі більшовицькі вожді були такими ж далекими від ідейності, як і від помірності в набиванні шлунку. Так, сам Ленін, за спогадами сучасників, відзначався нетерпимістю до інакомислячих, був грубим у поводженні з ближніми, котрих безпідставно називав такими негідними словами, як “падлюка”, “проститутка”, “наволоч”, “бовдур”, “дурень”, “говно” тощо.

Як “спадщину”, вождь залишив після себе кліку справжніх монстрів. Охоплений в останні свої дні фізичними й духовними недугами як наслідком аморального способу життя, і усвідомлюючи неминучість свого відходу в пекло, В. Ульянов-Ленін (по матері – **Бланк**) в душі “методології” свого вчителя К. Маркса (**Мардохая**), продиктував і передав більшовицькій партії свій “заповіт” – “Лист до з'їзду”, де в найнепривабливіших тонах зобразив своїх “бойових побратимів”. Правда, XIII з'їзд РКП (б) (1924), якому адресувалося це послання, вже не прислухався до слів маразматичних хворого параноїка і, турбуючись про власне благополуччя, обрав політбюро в складі 7 чоловік – усіх представників ленінської “гвардії”: Й. Сталіна (**Джугашвілі-Кобу**), Л. Троцького (**Лейбу Бронштейна**), Л. Каменєва (**Розенфельда**), Г. Зінов'єва (**Гершко Анфельбаума**), О. Рикова, Н. Бухаріна й М. Томського. Продовжували справляти вплив на партійні справи й інші “патріоти”, приміром К. Радек (**Собельсон**), котрі змінили В. Володарського (**Мойсея Гольдштейна**) та його сподвижників. Дещо пізніше набув впливу голова РНК СРСР В. Молотов (**Скрябін**) та йому подібні...

Аналіз кадрового складу верхівки більшовицької партії показує, що переважну більшість її (часом до 90 відсотків) складала

євреї та денаціоналізовані росіяни, яких не хвилювали проблеми патріотизму. Так, свого часу з 59 членів ЦК ВКП (б) євреїв було 43, з 20 членів Раднаркому євреїв було 19, а в пізнішому уряді СРСР 10 євреїв стали наркомами, а 12 – заступниками. Саме цими обставинами пояснюється те, що ще в роки першої світової війни більшовицька верхівка виступала за поразку “своєї” країни. Хоча сам комунізм завжди поставав як різновид шовінізму!¹⁰¹ Подібно фашистам чи яничарам, більшовики теж весь час зводили рахунки один з одним. І скільки ж тих “антипартійних блоків” та “ухилів” знав комунізм! Троцькістський, зінов’євський, бухарінський, “децисти”, “робітничча опозиція”... Їхнім ідеологам інкримінувалися напівбожевільні-напіфантастичні прагнення, за якими йшли суворі вирокі. Аналіз цієї практики нерідко змушує здригатися від огиди.

У 1934 році, коли соціалізм “в основному” був побудований, що й констатував XVII з’їзд ВКП (б) (“з’їзд переможців”), із обраних у 1924 р. до політбюро на своєму посту залишався лише Сталін, якого Ленін критикував найбільше. Решта були “покарані”. Проте невдовзі виявилось, що “перемога” є неповною, оскільки, бачте, не всіх “ворогів” було “викрито”. Епігони Леніна не могли не зреагувати на це. Тому 1 108 делегатів (із 1 961 делегата з’їзду “переможців”) протягом 1937-1939 рр. були репресовані, а зі 139 членів і кандидатів у члени ЦК ВКП (б), обраних на цьому з’їзді, невдовзі були знищені 110 чоловік. Пізніше серед знищених виявилися і найактивніші шукачі “ворогів народу” – комуністи Генріх Ягода (*Гершико Ієгуда*), Ніколай Єжов та Лаврентій Берія, на совісті яких – мільйони людських життів. І такі кадрові потрясіння не вщухали й надалі¹⁰². Так, М. Хрущов засудив “культ особи” свого вчителя Й. Сталіна, Л. Брежнєв паплюжив “волюнтаризм” свого наставника М. Хрущова, М. Горбачов піддав критиці “застой” свого покровителя Л. Брежнєва, а самого М. Горбачова опікувані ним комуністи й сьогодні проклинають як “зрадника”.

Обґрунтовуючи “необхідність” міжкланової боротьби, більшовицька верхівка “величала” своїх суперників по партії не інакше, як “бандой”, “врагами народу”, “агентами иностранных разведок”, “зловонной кучей людских отбросов” і т.п. Але ж саме ця банда, саме ця “куча” вела і веде нас у “нікуди”, бо хіба ж не з неї (“кучи”) вилізли олігархи – лазаренки й суркіси, волкови й ахметови – разом із їхніми “співбратами”, колишніми парторганами, комсоргами й профорганами?! А зачинателем і творцем цієї “кучи” був сам Ілліч.

Виплекані ним ідеї суперечили людській природі, тож і не витримали випробування часом. Світ розвивався за об'єктивними законами, а не за тими, що були придумані Іллічем. Останній разом зі своїми однодумцями завів країну в таку безвихідь, з якої народи, що населяли її, не можуть вибратися й досі, а в останні роки комуністичного правління просто потонули в затяжній кризі. Правда, за часів Л. Брежнєва нащадкам замучених теж дали трішки поїсти, передусім посинілої ковбаси. Отже, “кожному своє”? То ж не приведи, Господи, повторити ті часи. Тоді та ковбаса стане кісткою в горлі обдуреного народу.

Нині ортодоксальні комуністи стверджують, що їхня партія “перебудовується”. Якби ж то так... Насправді вона не відкинула жодної з 5 фундаментальних засад свого вчення: а) насильницька зміна суспільного устрою; б) монополія на владу; в) суспільна власність; г) інтернаціоналізм; д) атеїзм. Просто передостанній пункт трансформувався в шовінізм, останній розбавлений тезою про “значну” (?) роль московської церкви в суспільному житті України, а по перших трьох пунктах незмінна позиція комуністів просто приховується.

Можливо, сьогодні епігонам більшовизму хотілося б “шаленіти, як левам”, так, як це осатаніло робили їх попередники. Але марні потуги! Проти логіки історичного розвитку нічого не вдієш. Тому й сказано: “Се гряде скоро” (Одкр. 22, 20). А це означає, що “лютим звірам” давно вже “пораховано дні”!..

*Читацьке віче.
Духовність.
Конфесійно*

2.12. ПОСЯГАННЯ НА СВЯТИНЮ¹⁰³

Не так давно черговий вияв небезпечної, “залякувальної” активності продемонструвала Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП), яка виступила перед державними органами України з клопотанням (чи швидше – вимогою) про передачу їй споруд Почаївської Свято-Успенської лаври у власність чоловічого монастиря УПЦ МП.

Як відомо, Почаївська лавра знаходиться на території Тернопільської області, але справедливо вважається національною святинею всього українського народу. Як доводять науковці, вона була заснована близько 872 року учнями слов'янських просвітителів Кирила й Мефодія, і впродовж майже тисячоліття – до XIX ст. – підтримувала в нашому народі національну свідомість, етнічні традиції та звичаї. З нею пов'язана діяльність таких видатних письменників і діячів вітчизняного православ'я в XII-XVII ст., як Климент Смолятич, Іов Почаївський, Іван Вишенський, Кирило Транквіліон-Ставровецький та багато інших.

Протягом століть монастир славився церковним будівництвом, різьбою та малярством, досягненнями в області книгодрукування, іконописання, церковній атрибутиці та розспівах. Ще з XVII ст. там зберігаються Чудотворна ікона Божої Матері, нетлінні мощі святого Іова та інші національні святині – символи соборності українського народу, до яких у всі часи линули парафіяни та прочани, в тому числі сумчани. Правда, посередницькі послуги для наших земляків сьогодні пропонує (і, звичайно ж, небезкоштовно!) саме Московська церква, завдяки якій у Лаврі панує іноземна (російська) мова. І це тоді, коли, як справедливо відзначав відомий в Україні релігієзнавець, кандидат філософських наук, доцент Арсен Гудима, Почаївська лавра від часу свого заснування протягом майже тисячі років не мала *нічого спільного* з Московською церквою, її візантізмом, догматизмом і віронетерпимістю.

Проте колонізаторів зі Сходу завжди вабив Почаївський монастир як надійний бастион християнства на західних рубежах України, котрий вони прагнули перетворити на осередок московського шовінізму й русифікації. Тому в 1831 р., використавши факт підтримки ченцями монастиря учасників польського повстання проти царизму, чужа для нашого народу влада насильницьки підпорядкувала Лавру Москві. З того часу ми не знаходимо *жодного* (!) прикладу, щоб Почаївська Лавра стояла в обороні самобутності українського народу. Навпаки, московські ігумени не допускали поширення національних ідей та поглядів у дусі Київського християнства, забороняли служіння українською мовою, викорінювали прадавні традиції українського православ'я.

Всі ми й сьогодні бачимо, що діячі Московської церкви збурюють релігійне протистояння в суспільстві, ображають почуття

віруючих інших конфесій, стверджують у нашій державі дух нетерпимості. Особливо жорстку позицію займає Московська церква в східних регіонах України, де вона перетворилася по-суті на агресивний осередок антиукраїнства.

Нахабно й підступно проводячи русифікаторську політику, відверто демонструючи зневагу до національних традицій, керівництво УПЦ МП воліло б відвернути увагу парафіян від того факту, що саму цю церкву роз'їдають корупція й аморальні прояви серед духовенства, суцільна комерціалізація процесу задоволення духовних потреб мас, завдяки чому чи не кожен Дім Молитви перетворився на “печеру розбійників” (Мт. 21, 13), де віра нерідко продається оптом і в роздріб.

У храмах УПЦ МП (в тому числі сумських) постійно можна бачити протизаконно вивішені листівки-“дацзибао” як свідчення середньовічного за формою і змістом фанатизму войовничої церкви. В цих листівках напівосвічені промосковські духовники беруть на себе сміливість розмірковувати про “канонічність” і “неканонічність” церков, про їх “святість” і “благодатність” тощо, роздмухують таким чином у сіспільстві небезпечне вогнище конфесійного протистояння і релігійної нетолерантності. Тож чи відповідатиме діяльність Почаївської лаври засадам правової держави, коли вона стане твердиною послідовної віронетерпимості Московського патріархату?!

Ось чому кожному свідомому громадянину нашої держави зрозуміле справедливе обурення мільйонів віруючих, які не хочуть, щоб власністю саме іноземних панів (у рясах чи без них) ставали не тільки наші заводи, фабрики та трубопроводи, але й наші духовні святині, зрештою – наші душі. Ці святині мають залишатися власністю України, а не Московської церкви. А опікуватися цими святинями довіримо церкві, яка стоятиме на патріотичних засадах, пропагуватиме віротерпимість, гуманізм і миролюбність. І тільки Єдина Помісна Соборна Церква здатна виконати таку місію. На утвердження такої Церкви в Україні мають бути спрямовані зусилля патріотично налаштованих державників, зрештою, всього українського народу. До цього процесу можуть долучитися й ті представники Московського патріархату в Україні, в яких не зовсім померло відчуття приналежності до рідної землі.

2.13. СТРАШНА НЕ “ПРАВДА”, А БРЕХНЯ!¹⁰⁴

У пересічного читача не можуть не викликати обурення публікації в новоспеченому виданні “Казачье слово”, яке розповсюджується по місту в комплекті з газетою “Ваш шанс”. Маємо на увазі матеріали “слова” – “Переяславская рада: национальная катастрофа или спасение для Украины” за підписом “Николай Коваленко”, анонімний матеріал “Украинский фашизм: страшная правда об УПА”, підбірку бридких анекдотів та заяву так званого “Сумського полку слобідського козацтва Герасима Кондратьєва”¹⁰⁵.

З цього приводу наголошуємо, що ми не знаємо ніякого “казачього” формування, оскільки в Україні були і є “козаки”, але ніколи не було “казаков”. Навіть люди, обізнані в питанні козацьких формувань в Україні (до таких автор, як сотник¹⁰⁶ Українського козацтва, відносить і себе) нічого-нічогосінько не чули про так зване “слободское казачество”, на стутус “органу” якого претендує зазначений “листок”. Чи не ті це “казакі”-провокатори, які за вказівкою шовіністичних кіл поширювали свої листівки-пасквілі на мітингу, де виступав лідер опозиції В. Ющенко?!

В Україні й, зокрема, на Сумщині відомо про козацькі об’єднання, які роблять корисну справу для України і виборюють кращу долю для її народу. Бо українські козаки-лицарі завжди виступали оборонцями своєї землі та її народу, захищали вдів, сиріт і немічних, відстоювали культуру, мову, звичаї й віру предків, і готові були життя своє покласти за свободу рідного краю. Навіть навіть К. Маркс високо цінував благородство козаків¹⁰⁷. Справжній козак і сьогодні оберігає нашу історичну пам’ять і не плює в душу власному народові, бо прагне до того, аби квітнула й збагачувалася рідна земля, аби посмішка, а не відчай осявали обличчя її трудівників.

Натомість псевдокозаки (“казакі”) в “кращих” традиціях гебелівсько-сталінської пропаганди намагаються виставити за істину свої небезпечні ідеї. Наведені публікації побудовані на паплюженні представників національно-визвольного руху, спотворенні й образливому тлумаченні нашої історії, залякуванні читача небезпекою неіснуючого “українського фашизма”. Зокрема, смакується вигадане авторами “звір’яче тотальне винищення сотень тисяч ні в чому невинних мирних жителів”, яке ніби то здійснювали вояки ОУН-УПА. Якщо ж згадати той факт, що бандерівський рух поєднував до півмільйона українців – його учасників (а бандерівці, на думку

“слободських казаків”, – “фашисти”), тоді виходить, що фашистами є всі українці, які хочуть бачити свою країну незалежною... Так ново-явлені “казакі” політизують минуле в душі мрій і сподівань нинішніх шовіністів. Подібна неправда є більше, ніж страшною!

Суть згадуваних матеріалів полягає не в висвітленні правди, а в тому, щоб зганьбити нашу історичну пам'ять про героїчне минуле, нав'язати нам чужі цінності, моральні норми й ідеали, аби, зрештою, сформувати комплекс меншовартості в свідомості великого й шляхетного українського народу, принизити його національну гідність, відмовити йому в праві на самостійний розвиток. І такі дії з боку окремих російськомовних видань стали традиційними. В “Казачьем слове” теж помітна не тільки профанація козацької ідеї, але й свідомо мета – переідеологізація народних мас, нав'язування їм духу нетерпимості й ненависті як до всього чужого, так і до свого, рідного.

Правда, нас закликають “с благодарностью посмотреть” в бік ... Росії. Але за що ж “благодарить”? За всі ті “блага”, якими обдарували Україну царі й більшовики? За жорстокість Петра I, розлюченість О. Меншикова, самодурство Павла I, звірство Аракчеева, свавілля Миколи I? За знищення “камуністами” культуру й мораль, за голодомори й репресії, за “ГУЛАГи”, переслідування дисидентів і віруючих?

Нам твердять, що наші вчені пишуть “неправильні” підручники, які ... не подобаються шовіністам! Насправді ж саме в наведених нами публікаціях простежується суцільне спотворення історії, фактичне знуцання над нашим минулим. При цьому автори, здається, не обізнані з елементарними правилами дослідників-науковців, які передбачають опору на автентичні, сучасні подія джерела, а не на “документи”, сфабриковані пізніше під контролем провладних цензорів. Козацькі літописи й російські акти потребують критичного підходу, оскільки за умов імперської ідеології вони увібрали в себе силу-силенну фактичних помилок і перекручених даних. Правда, є ще польські, шведські, молдавські, німецькі, турецькі й інші документи, які в сукупності можуть об'єктивно передати дух часу. Проте вони не цікавлять ані Ніколая Коваленка, ані його однодумців, які компонують свою, потрібну їм “історію”.

В результаті маніпуляцій останніх Богдан Хмельницький, цей великий син українського народу, постає як “підніжки” Москви, тієї Москви, яка постійно порушувала досягнуті з ним домовленості і проти якої він ще раніше неодноразово ходив у походи разом з поляками. Шовіністичну пресу не цікавить той факт, що Богдан уклав

більше 15-ти договорів з Кримом, Швецією, Туреччиною, Угорщиною, Молдавією, Московщиною (тодішня назва Росії) та іншими державами¹⁰⁸. І в жодному з них (у тому числі Переяславському) не йшлося про фактичне “приєднання” України до когось або “злиття” з кимось. Це були оборонні союзи. Свій військовий, адміністративний і дипломатичний талант гетьман спрямовував на те, щоб роз’єднати суперників, не дати їм змоги виступити єдиним блоком, створити сприятливі умови для розбудови незалежної України “від Сяну до Дону”.

На цьому тлі так звану “Переяславську раду” 1654 слід сприймати лише як міф. Оскільки вона була нелегітимною (в ній брали участь близько 300 рядових переяславців та група козаків за відсутності переважної маси старшини), а значить, і її рішення не могли мати сили закону і були лише декоративним актом. Зрештою, ніяких рішень там і не було прийнято. Гетьман мав інші наміри. Угода, приписувана Переяславу, мала місце в укладених у Москві Березневих статтях, оригінал яких пропав. А те, що маємо – це підробка царських урядовців, яку під тиском московських військ підписували гетьмани, починаючи з Юрія Хмельницького (1659).

Жалюгідним аргументом постає і так звана “присяга” цареві. Адже не було відповідної присяги В. Бутурліна, не було обіцянки, що цар дотримуватиметься свого слова. А значить, за вимог тодішнього права, одностороння присяга була недійсною. До того ж вона проводилася під тиском. Але навіть за таких умов “присягали” одиниці. Наприклад, у великому полковому місті Корсуні – лише 96 чоловік. В цілому ж по Україні – 127 338 чоловік¹⁰⁹. Населення України тоді складало понад 5 млн. чол. (цікаво, де Ніколай Коваленко викопав цифру в 1 млн. чол. – адже за такого населення неможливо було зібрати армію повстанців у 300 тис. чол., бо ніякі ресурси не дозволяють поставити до війська більше 10 відсотків населення). Отже, “присягу” вирвали лише в 2,5 відсотків ($\frac{1}{40}$ частини) населення України.

Та, незважаючи на тиск, царю не присягали ряд козацьких полків разом зі своїми полковниками, яких знала вся Україна (І. Богун, Й. Глух, І. Сірко, І. Гуляницький та ін.), Запорозька Січ. Рішуче відмовилися присягати Українська православна церква разом з Київським митрополитом Сильвестром Косовим, ченці Києво-Печерської Лаври разом зі своїм архімандритом, хоча цю позицію церкви теж перекручує “слово”.

Коли ж московський уряд зрадив Україні й пішов на сепаратний мир із Польщею (1656), підписаний без участі представників

гетьмана, який мав право дипломатичних зносин з іншими державами, коли московські урядовці почали чинити наругу над українським населенням, Богдан уклав союз із Швецією й Угорщиною (1657), маючи намір остаточно порвати з царем, чому перешкодила його передчасна смерть. Ось чому є всі підстави вважати, що саме царські послы підсипали отруту гетьману під час останнього побачення з ним, коли він засудив політику царя¹¹⁰. Зразу ж після цього побачення Богдан зліг (хоча до того не хворів) і за кілька тижнів зійшов у могилу.

Нам зрозуміле обурення козаків такими діями союзника. Тому в наступні роки гетьмани Іван Виговський, Юрій Хмельницький, Петро Дорошенко та інші неодноразово виганяли московські залоги з України. Остаточним, формальним анулюванням усних домовленостей у Переяславі стала Гадяцька угода І. Виговського з Польщею (1658). Коли ж у Росії впала монархія (1917), “присяга” цареві взагалі перестала бути актуальною. Тому й жест В. Чорновіла як гетьмана в 1992 році по скасуванню Переяславської “угоди” був просто символічним.

Якби автори антиукраїнських пасквілів любили землю, по якій ходять, якби вони шанували український народ, чиїм хлібом, салом і горілкою так звикли смакувати різні “перекотиполе”, тоді б вони не дивилися на український народ як на раба за своєю сутністю, що, мовляв, тільки й мріє, аби засунути свою голову в чужий хомут. Якби “казакі” познайомилися з матеріалами десятків міжнародних наукових конференцій, де абсолютна більшість провідних учених блискуче розвіяла “переяславський міф”¹¹¹, тоді б нам не доводилося червоніти за сумнівні висновки газетних “опусів”.

Так, Переяслав був історичним фактом (як і захоплення Москви татарами, поляками, французами). Хоча в історії він займає мізерне місце. Це усвідомлював і Богдан, якого ще в 30-ті роки ХХ ст. комуністична пропаганда шельмувала як “предателя и врага украинского народа” (бо він, мовляв, не хотів піти назустріч “віковічному” прагненню українського народу “злитися” в обіймах з “братнім” російським народом!). На сьогодні ми завоювали право самостійно визначати, хто є ворог, а хто – національний герой. То ж якби в Переяславі чи ще де небудь і було колись щось вирішено (чого так хочеться шовіністам), сьогодні на основі тих “рішень” ми не зобов’язані об’єднуватися ні з Монголією, ні з Туреччиною, ні з Польщею, ні з Росією, хоча наші предки й уклали з цими державами угоди, обумовлені потребами часу. Так само, як і росіяни не приречені нині “єднатися” з Польщею, хоча на початку XVII ст.

московські бояри й передавали полякам Москву та обирали царями то польського ставленика Лжедмитрія I, то польського королевича Владислава. Ми маємо свою землю, щедро зрошену кров'ю рідних пращурів, і покликані берегти пам'ять про їхні подвиги, любити, як і вони, свій край.

Натомість автори “казачьих” творінь демонструють антиісторизм і українофобство, уподібнюючись принципам бульварної преси. А може це від незнання суті предмета? Як би там не було, нам нав'язується не просто російський, але російсько-шовіністичний варіант історичної пам'яті. Водночас у частині російськомовних видань ми не знайдемо матеріалів ні про великі постаті українського минулого, ні про діячів сучасної української культури. Коли щось і згадується, то обов'язково – з приправою “дьюгтю”. Саме такий дьюготь, замішаний на ненависті до героїв визвольних змагань у часи другої світової війни, вилито на вояків ОУН-УПА. В чому тільки не звинувачуються люди, які віддали життя за свободу України! Тієї України, яка й сьогодні ділиться хлібом-сіллю навіть із тими, хто нагадує персонажа байки І. Крилова “Свиня під дубом”.

Так звані “слободські казаки” могли б звернутися до історичних документів, які відображають діяльність ОУН-УПА. І дізнатися, що в 1939 році населення Західної України з букетами квітів і з національними прапорами зустрічало радянські війська як визволителів, бо надто вже набридло польське панування. Натомість комісари розгорнули терор проти “націоналістів”, почали заганяти їх в осоружні колгоспи. Не ОУН-УПА вторгнулася в російські землі, а більшовики принесли в Галичину й на Волинь свої звірячі принципи. Чого варті тільки більшовицькі репресії проти українського населення Західної України в 1939-1941 роках, від яких постраждало близько двох мільйонів чоловік, тобто чверть населення краю! І як “ренегати”, потерпали навіть комуністи західних областей.

Пам'ятав народ і про десятки тисяч політичних в'язнів, розстріляних більшовиками перед їх відступом з Галичини в 1941 році. До речі, серед розстріляних було й багато польських громадян, за якими лле крокодилячі сльози “казаческій” листок. Тому невдовзі польський гніт почав усвідомлюватися нашим народом як “благо” у порівнянні з комуністичним “раєм”. Не випадково окремі українці на перших порах навіть у німецькій армії хотіли бачити визволителів від червоної чуми. Проте ці сподівання не справдилися. Бо коричневий чорт ніскільки не кращий за чорта червоного.

Ось чому на Правобережній і в Західній Україні розгорнувся масовий антифашистський рух, в результаті якого цілі райони були

визволені “націоналістами” від окупантів. Попри сумне минуле, ОУН-УПА намагалася взаємодіяти з червоними партизанами, хоч вони й прийшли на Правобережжя переважно з пропагандистською місією. Але більшовики вбачали в бандерівцях лише “українско-німецьких буржуазних націоналістів”. Тому невдовзі оунівці розгорнули боротьбу на два фронти, і проти гітлерівців, і проти більшовиків. Тобто, проти фашистів різних модифікацій – німецько-гітлерівських і радянсько-сталінських. І така позиція не подобається шовіністам? То хто ж їх тоді примушує жити в ненависній їм державі?! За Хутором-Михайлівським землі вдосталь.

Проте, коли шовіністи твердять про “звірства” бандерівців щодо мирного населення, запитуємо, чи хоч трішечки знайомі ці ідеологи з правилами логіки, не кажучи вже про факти?! Адже навіть радянські комісари погоджувалися, що саме завдяки підтримці місцевого населення так довго трималися бандерівці. А таку підтримку можна було заслужити лише захистом прав простого люду. До того ж, якби повстанці протиставляли себе народові, чи могли б вони до сьогодні користуватися великою повагою серед населення Західної України? Сьогодні відомо, що війська НКВС нерідко перевдягалися в форму повстанців, знищували місцеве населення, аби дискредитувати діячів національно-визвольного руху. Але, розуміючи, чиїх це рук справи, народ масово підтримував УПА.

Отже, кого слід назвати “фашистами”? Українців, які боронили рідну землю, свої сім’ї від усякої нечисті, чи комуно-більшовицьких окупантів, які, не гірше за гітлерівців, прагнули в ріках крові невинних людей потопити їхнє прагнення до свободи? А щодо співробітництва з гітлерівцями, то воно масово мало місце саме з боку більшовиків, які в 1939 р. уклали з німецькими фашистами “дружній” пакт Молотова-Ріббентропа, проводили спільні з гітлерівцями навчання військ, паради, а потім з двох боків напали на Польщу. Цим актом Сталін разом з Гітлером розв’язав другу світову війну. Ось чому це була добра воля Заходу, що в другій світовій війні він підтримував Радянський Союз, який через злочинні експерименти своєї верхівки сам став жертвою фашистської агресії.

Невже це невідомо авторам опусів? Мало ймовірно. Проте вони продовжують таврувати вояків ОУН-УПА, які боронили рідну землю. І передусім від військ НКВС. Ну що ж, агресором у цій війні виступали не українці. Саме з Росії в Україну були направлені спецзагони для каральних операцій. А на війні – не до моралі. То ж і бандерівці не в коханні зізнавалися енкавеєсівцям. А шовіністам хочеться, щоб народ цілував п’яти своїм ворогам? Це те ж саме,

коли вимагають, щоб чеченці “гуманніше” діяли проти російських окупантів на території Чечні або щоб іракці не так жорстоко чинили проти американських військ, які завоювали суверенну державу (тероризм ми не беремо до уваги).

Цього теж не хочуть помічати “казакі”-шовіністи, бо їм за всяку ціну потрібен образ українця-людожера, який, мовляв, зневажає все неукраїнське, а тому заслуговує на презирство. Щоб сформува-ти такий вигаданий образ, газетка помістила підбірку примітивних анекдотів, з яких постає печерний українець, який, бачте, зоологічно ненавидить росіян.

Подібний абсурд може плекати лише той, хто не сповна розуму чи з печі впав (що одне й те ж), або ж він є запекли ворогом українського народу. Українці з часів Трипільської культури не посягали й не посягають на чуже. Але й своїм не поступляться чужинцям. Немає нікому загрози й з боку українських націоналістів. Проблему створюють ті, хто розглядає боротьбу з націоналізмом як засіб духовного роззброєння вільнолюбивого народу.

Націоналізм – це не просто ідеологія, це стан душі. Не можна бути великим патріотом, не будучи націоналістом. Тому фактично націоналістами є більшість французів на чолі з Президентом Ж. Шіраком, більшість поляків разом із О. Квасьневським і т.д. Бо вони люблять свої країни і турбуються за їх громадян. А ось шовіністи прагнуть до диктату й зверхності свого народу над близькими і далекими сусідами.

Ми хочемо жити в мирі й добросусідстві з усіма народами, в тому числі російським, оскільки ми – цивілізована нація. Прагнути до порушення такого добросусідства можуть лише дикуни-шовіністи. Сьогодні інші реалії, ніж у часи Середньовіччя. Тому ніхто не збирається мститися росіянам за те, що князь О. Меншиков за наказом Петра I сплюндрував у 1708 році Батурин, або лаяти монголів за те, що хан Батий у XIII ст. спустошив Україну. Свого часу, завдяки “мудрій” національній політиці більшовицької партії, керівництво каральних органів НКВС на 90 відсотків складало євреї й росіяни. Але ж ми не перекладаємо відповідальність за численні репресії й геноцид, які чинилися в Україні покидьками від цих народів, на весь ізраїльський чи російський народи. Водночас українці усвідомлюють, що любити (а це значно більше за толерантність) можна лише того, хто поважає нашу історію, культуру, звичаї й традиції, хто сьогодні бажає нам блага, а не зла.

В Україні мешкають представники різних націй, для яких вона стала рідною. Коли ж у нашому домі нахабніє той, хто цей дім не

будував, ми просто покликані захистити спокій у своїй домівці. Ось чому публікації на кшталт зазначених навіть надмірно толерантний українець розцінює як намір шовіністичних кіл зневажити українців в Україні, розпалити расову, національну й релігійну ворожнечу в нашій країні, відволікти наш народ від вирішення завдань побудови демократичної процвітаючої Української держави. Подібні підступні дії з боку українофобів збурюють небезпечні тенденції в суспільстві, а це вже сфера компетенції правоохоронних органів. Кожен громадянин України має гарантоване Конституцією право на захист своїх честі й достоїнства.

P.S. Даний матеріал був уже поданий до друку, коли вийшов черговий номер газети “Ваш шанс”. А в ньому не тільки взято під захист т.з. “казаков”, але й вилито відро помий на Віктора Ющенка¹¹², який, безперечно, не має ніякого відношення ні до Переяславської “ради”, ні до сумської газети. Правда позитивними результатами діяльності уряду В. Ющенка запеклі писаки-українофоби користувалися активно. Але інтереси олігархів, ворогів В. Ющенка, їм дорожчі. Ну, що ж, шовіністи показали, звідки в них ростуть ноги. І нагадали нам, що таки не стане вовк ягнятком...

ЕПІЛОГ

1. ЕПІЛОГ, З ЯКОГО ПОЧИНАЄТЬСЯ ПРОЛОГ¹¹³

Ностальгійно-лайливе тужіння за символами
вчорашнього дня безсиле перед логікою оновлення,
продиктованою самою історією

Незважаючи на всі перипетії повсякденного життя, оновлюються і молодіють наші міста й містечка. У повній мірі це стосується також міста Суми. Реконструюються його вулиці й місця відпочинку громадян, змінюється на краще вигляд житлових будинків, навчальних закладів, торгових об'єктів і адміністративних споруд. Усі ці заходи міськради викликають схвалення й підтримку сумчан, які, природно, люблять рідне місто і хочуть бачити його ще привабливішим.

Водночас усе настійливіше звучать думки громадськості про необхідність увічнення пам'яті тих, хто заснував і розбудував Суми, а не тих чужинців із Московії, котрі вписали чорні сторінки в наше минуле. Тому люди вимагають остаточного усунення і відправлення на звалище історії старих символів і атрибутів, як таких, що не тільки не витримали випробування часом, але й є образливими для наших почуттів сьогодні.

Солідаризуючись із такими прагненнями сумчан, представники демократичних сил міста, партій демократичного спрямування, організували біля пам'ятника Тарасу Шевченку мітинг громадськості, який пройшов під гаслом “Ні – тоталітарному минулому!”

“Звільнення центрального майдану Сум від пам'ятника Леніну – це перемога здорового глузду й історичної та політичної логіки, – зазначив у своєму виступі на мітингу один із представників громадськості. – Це був просто абсурд, коли на площі Незалежності України стояла статуя ворога цієї незалежності, на совісті якого – початок небачених в історії репресій проти власного народу. Отже, звільняючись від

подібної символіки, ми тим самим кажемо рішуче “Ні!” тоталітарному минулому”.

Такими ж думками були пройняті виступи інших учасників мітингу. Відрадно, що на нього прийшло багато молоді – представників того покоління, яке, на щастя, розминулося з “єдино верним ученієм”. Вони прийшли, бо думають так само, як і виступаючі, бо не хочуть жити з догмами вчорашнього дня. Це прагнення читалося і на їх обличчях, і на обличчях людей зрілих та літніх, що теж прийшли на мітинг. Всі його учасники одностайно підтримали заходи по впорядкуванню центра міста і виступили зі зверненням до органів влади зняти останні “реліквії” минулого, які ганьблять людську пам’ять.

І на цьому можна було б поставити крапку, якби не ще один мітинг, скликаний у той же день комуністами біля постаменту, що його донедавна “попирав” ногами бронзовий Ілліч. Чисельно незначний – зібралось трохи більше сотні чоловік, – цей мітинг, проте, вирізнявся надзвичайною крикливістю присутніх. Складалось враження, що люди втратили своїх рідних чи Батьківщину. Хоча мова йшла лише про металево-бетонне страховисько, котре оратори вимагали (!) повернути на осиротілий постамент. Питається, навіщо? Чи не задля того, щоб воно й надалі лякало запізнілих перехожих?

В агресивності настроїв, що панували на площі, автор цих рядків переконався особисто, коли після закінчення демократичного мітингу разом з колегами підійшов до цих людей, щоб по-дружньому поговорити з ними про наші болісні проблеми сьогодення. Де там! У відповідь понеслася відбірно-непристойна лайка. За все життя я не чув стільки образ, прокльонів і погроз, як за ті кілька хвилин спілкування з “захисниками вождя”.

Сумно ставало від усвідомлення того, наскільки тоталітарний режим понівечив свідомість цих сивочолих чоловіків та жінок, якщо замість властивої своєму віку стриманості вони демонстрували крайній рівень нетерпимості. Дехто з них навіть не приховував бажання розправитися з інакомислячими, якби мав на це сили.

Впевненості гурту войовничо налаштованих пенсіонерів додавав народний депутат-комуніст В. Тропін, який з рішучим виглядом походжав туди-сюди поміж людей. Разом зі своєю “недоторканістю” він сприймався як наочний вияв готовності дідусів і бабусь постояти “до последнего” за знятого ідола.

Хто уважно стежить за роботою Верховної Ради, той знає, що в її стінах В. Тропін досить скромно афішує свої ділові якості. Виборці не чули ні його полум’яних промов, виголошуваних там, ні конструктивних пропозицій, подаваних до парламентських комісій. Натомість звикли до ситуації, коли кожен приїзд до Сум *депутат* Володимир

Ілліч (так справді звати Тропіна – І. М.) використовує для того, щоб проголосити свої комуністичні гасла біля підніжжя *бронзового* Володимира Ілліча (“копії” керівника московських комуністів – І. М.). Може йому все таки краще було б частіше бувати в трудових колективах та налагоджувати співробітництво з місцевою владою заради здійснення реформ? Але компартія реформ не визнає. Не визнає, очевидно, з однієї простої причини: робити реальні реформи незрівнянно важче, ніж проголошувати пустопорожні й дешеві гасла...

Сумчани обрали В.Тропіна до парламенту не задля того, щоб він ішов у “последний и решительный бой” заради вузько політичних інтересів своєї партії, а щоб він захищав права людей у Верховній Раді. І тут маються на увазі також права пенсіонерів, спекулювати на труднощах яких досить негарно. Я розумію цих людей і усвідомлюю, як їм нелегко живеться, але ж ні грубість, ні мертвий ідол не нагодують їх! Невже В. Тропін не знає цього?

Зрештою, не нагодував би й той живий кривавий “вождь”, руки якого заплямовані кров’ю не лише вистежених на відпочинку зайців, яких новоявлених “дедушка Мазай” не рятував, а безжально забивав¹¹⁴, проте й сотень, і тисяч робітників і селян, вчителів і священників, котрих більшовики замучили, репресували, розстріляли у тих перших концтаборах, які були вибудовані вже за вказівкою Леніна. У реальному житті Ілліч ніколи не був схожим на ту “ікону”, яку з нього пишуть комуністичні лідери.

“Не сотвори собі кумира”, – заповідав усім нам Господь (Вих. 20, 4). Але ця Божа заповідь, як і всі інші, ніколи не визнавалася комуністами, тому вони й не дотримувалися її. Більшовики й досі прагнуть реваншу, хочуть повернути нас у тенета догм, не просто далеких від християнських цінностей, але й прямо протилежних їм. Саме для цього їм необхідні мертвий ідол та зловісний прапор – прапор кольору крові...

Переважній більшості сумчан (як і громадян України в цілому) ідол не потрібний. Нема до нього справи ні молоді, ні людям зрілим. Тому атрибути сатанинського минулого не повинні бовваніти над нашими душами. Тут навіть дискутувати нема про що. Пам’яті варті герої, а не вороги народу. Ми хочемо побудувати ту демократичну процвітаючу Україну, яка віддасть належну шану своїм кращим синам і дочкам, а не звіряче налаштованим політикам.

Тоталітаризм відійшов у небуття. Логічний епілог йому дописує сама історія. Нове покоління бере з минулого ідеї й символи, котрі здатні служити майбутньому. Адже шани людської гідне лише те, що є справді святим для людей.

Ідолу ж несправедного “вождя” місце, справді, на Дурівщині, там, біля залишків металевого дракона, рідним братом якого, власне, й був сам цей “вождь” як релікт минулого.

*“І я бачив звірину, що виходила з моря,
яка мала десять рогів та сім голів...
Горе землі та морю,
до вас бо диявол зійшов,
маючи лютість велику,
знаючи, що короткий час має!”
(Одж. 13,1; 12,12)*

2. АЛЕГОРИЧНИЙ ЕПІЛОГ ПОЗА ПРОЛОГОМ¹¹⁵

Я був тоді вже в тій землі, де все здається не таким, як у залишеним краю. Там, кажуть, інші зеленіють і цвітуть сади, там дзюркотять уже нові струмочки, там ніжно-мальовничі і міста, і села, там слово звеселяє душу, бо воно відділене від куколю і від терниці. Там руку подають, щоби підтримати знеможену людину. І там нема привілля матюкам.

Там споглядав я незліченних і дивакуватих сіреньких качок, що залишаються і взимку поблизу озер та річечок, де кожний рік вони проводили свій люблять час... І, у задумі, милувався ними.

Там серед ідилічних краєвидів якось я почув громоподібний голос, що лунав згори мов сурма. Й він звелів:

– Я, Ангел твій, передаю тобі наказ Господній, щоби озирнувся ти назад і описав усе, що там побачиш!

І, обернувшись, я простежив тисячі людей, що йшли кудись безладно й навмання, такими собі юрбами великими й потоками. Були ці люди досить незвичайні вже хоча б тому, що їхні очі морок застилав, на їхні вуха глухоти накладено печатку, та й німота, здавалося б, навік скувала почорнілі вже вуста. Брели ці “легіони” через рівчаки, ярки і пустирі, навіть не прагнучи знайти прості дороги та мости.

Багато цих, кого зморив тягар років, хвороб та інших немочей, не в змозі витримати сей скорботний шлях, валилися додолу, в бруд, і жалібно зверталися за допомогою до тих, хто міг ще йти. Але ніхто не поспішав до них, щоби звести на ноги чи хоча б утішити словами.

Аж ось один юнак-Самаритянин спробував допомогти знесиленим страждальцям. Вони ж вороже поглядали в бік руки, котру настійливо все простягали їм. Тоді Самаритянин вирішив підняти вже стареньку згорблену вдову, яка була полишена всіма в цьому гидотному багні. І що ж я бачу! Дивина!.. Нещасна почала клясти на всі застави і рятівника, і рід його, і всіх його близьких. При цьому, бідна, прославляла тих, хто залишив її посеред бруду і канав. Уважно придивившись, я помітив, що таких страждальців маса – хто співав “осанну” душогубам і натомість лаяв на чім світ стоїть наймилосердніших “самаритян”.

“То, значить, не німі вони”, – подумав я.

– Вуста відкрито, справді, їм, але вони спроможні лиш підтримувати зло і шельмувати повсякчас добро, – ніби читав мої думки небесний голос.

Усі ці люди дуже схожими були один на одного, хоча все ж вирізнялися посеред них поводитирі. Один з них, Ритор, хитрістю здобувши вищі титули, тепер благав цей натовп, попри все, дійти успішно до ... “дільниць” (що се таке, тоді я ще не розумів), аби підтримати... Кого ж саме “підтримати” – те я не міг почути серед цього гомону юрби. Той Ритор говорив і говорив пусті слова, але ніхто з тих, хто проходив мимо, не посмів тираду цю словесну припинити...

Там був і Демагог, що викликав собою зацікавлення, хоча не стільки невиразною персоною, скільки потугами своїми передродовими, котрі доки що не увінчались результатом. Та Демагог продовжував напружуватися і обіцяв таки невдовзі народити ... книгу (“монографію”), чим, зрештою, і викликав він сльози співчуття у багатьох жінок.

– О, Господи! – підвів я очі вгору. – Чи не допоможеш розродитися йому?

– Тут Господу нема чого робити, – знов почув я голос, що лунав згори. – Бо Демагог той яловий!..

Так ось чому він демонструє видимість бурхливої діяльності! Діяльність справжня просто неможлива тут!

Посеред натовпу брели і три страхіття – Фурії, далі – Горгона і тому подібний пустоцвіт. Від нього відвернув я погляд як від явища, не гідного уваги.

– Запам’ятай їх, – знову Ангел заgrimів, – вони ж бо й є тут головним знаряддям Сатани. Їх роль, на жаль, вагоміша за всі їхні “таланти”. Бо ж є вони занадто зручними при цім дворі, де правлять Ритор з Демагогом. Натомість тим, хто здатний мислити, ніколи не дозволять стать пророками в своїм краю.

Я спробував поглянути (з огидою) на цих створінь, але увагу раптом привернув розкішний трон, що невідомо звідки він з’явився тут,

на болотистім березі ріки, яка текла посеред лісу. Довкола нього і з'юрмився незліченний натовп.

– Всі, як один, проголосуєм за ... – й потонула кінцівка фрази Ритора в шаленім натовпу ревінні, як узрів він, що на трон зійшов Дракон, а біля лап його сів Демон – помічник Дракона (скрізь почулось – “кандидат”).

Саме за нього, з'ясувалося, і слід було тепер “голосувати”.

– Я побудую вам нові дороги, – пропищав той кандидат, втягнувши в плечі голову, яку розчулено погладив велетенською лапищею Дракон.

А звідусіль неслися вигуки: “Обрати!..” І доки намагавсь я усвідомити, що означає те “*обрати*”, як Дракон махнув своєю лапою. І вмить його загін прислужників рогатих витяг звідкись два наповнені мішки та й поволік їх до самого трону. І кожному, хто підійшов до трону, з одного мішка давали трішки гречки, з другого – по круглій паляниці. Потім люди йшли до столу, де отримували аркуші паперу (се б то “*бюлетні*”). На аркушиках тих зробити кожен мав відбиток пальцем, змоченим в багно, та й передати їх якомусь із чортів пекельної “*комісії*”.

А сам Дракон поглянув на прислужників і їм суворо наказав:

– Скажіть усім, що коли хто голосувати буде не за Демона, то я закрию школи й дитсадки.

Потім, подумавши, додав:

– І всі крамниці теж!..

Нарешті гаркнув на своїх прислужників:

– А вам я роги відкручу, якщо не будете уважні. Бо не так важливо, як голосувати, лише потрібно правильно “*порахувати*”.

Аж ось з'явився біля столу той юнак, що намагавсь допомогти вдові. Він закликав людей не вірити Драконові і скинуту полуду зі своїх очей. Та й нагадав, що “вже часу не буде” (Одкр. 10, 6). Тут Ритор біля нього став і намагавсь переконати гордого Самаритянина схилитися до лап Дракона. А збоку зашипіла знов Горгона, що плела клубки інтриг, наклépів та інсинуацій. При цьому Фурії зловтішно наспіхалися над цим бунтівником як “білою вороною”. А Демагог навіть забув, що має народити книгу. Та це не діяло на юнака, який продовжував звертатися до розуму й сердець “*електорату*” (се таке звучало слово).

Тепер Драконові набридло бути “добрим”. І знову лапою махнув він. Зразу ж після цього натовп навіжений підхопив Самаритянина того і, як злочинця, поволік до трону. А потягли його, як зауважив Ангел, родичі нещасних, що вони їх залишили серед бруду і страждань. Невдовзі все змішалось в скаженім гарцюванні, лементі й штовханні натовпу з Горгоною і Фуріями на чолі. І та юрба, нарешті,

затоптала милосердного Самаритянина... А далі почала тріумф свого обранця святкувати. Бо Демон переконливу отримав перемогу – проти нього було подано один тільки єдиний голос, решта – “за”. То ж я перепитав у свого Ангела:

– Хто той сміливець, що не побоявся він Дракона?

– Бачиш, серед тих, кого примушували йти на ша́баш цей, було немало хворих, котрих Лікар за вказівкою Дракона попередив: він не зможе поручитися за успіх лікування, якщо хтось проголосує всупереч “високому” наказу. Та виявився там один невиліковно хворий – саме йому і нічого було втрачати...

– А ці чому голосували “за”? – я показав на групу тих циган, що їх сюди везли надіслані Драконом вантажівки. – Тим навіть гречки не давали. Та й лікуватися не треба їм...

– О, цих годує ринок. І про це їм своєчасно нагадали. Тому якби вони цього не зрозуміли, їм довелося б знов хвосту крутити коням, а не “бізнес” свій вести.

Я був пригнічений до краю. Бо розумів, що саме страх – це й є той справжній монстр, який так поневолив душі тих людей. Боятись їх навчив Старий Дракон, тепер ці дії чинить його спадкоємець. Нещасні так бояться втратити роботу, житло чи шматочок хліба, що страх спотворив їх фізично і духовно. Вони перетворилися по суті на вовків і на гієн, що ладні зжертви одне одного, не розуміючи того, що місця попід сонцем вистачає всім...

– О, Господи, чи є в них шанс в земній юдолі вибороти щастя?

І голос Ангела прорік останнє:

– Бог дав їм вільну волю і свободу вибору. Вони ж обрали те, що бачив ти. То ж буде ша́баш зла тривати до тих пір, доки в нещасних не прокинеться бажання зупинити вакханалію і фараонів, і драконів. Господь наш так сказав: “Ось нове все творю!” (Одкр. 21, 5). І Він створив людину самотійно. Та навіть Він не може врятувати чоловіка, якщо той не бажає порятунку сам...

...І я прокинувся, і озирнувся навкруги. Так вірити хотілося, що ось тепер “ста́лось нове” (2 Кор. 5, 17). Тоді б ніщо не заважало споглядати, як у проталинах хлюпочються качки, як над водою стелеться туман і як його розсіює проміння вранішнього сонця...

Січень 2001,

Тернопіль

ДОДАТОК

Мозговий Ярослав Іванович народився 26 жовтня 1988 року в місті Суми.

У 1995-2005 навчався в Сумській спеціалізованій школі I-III ступенів № 25, яку закінчив із золотою медаллю. Нині – студент Української академії банківської справи. Бере активну участь у спортивній, культурно-масовій та краєзнавчій роботі. Під час літніх канікул виїжджав у оздоровчо-трудові табори на збирання врожаю (в Україні). По програмі “Camp Counselor USA” відвідав США, а по програмі співробітництва НБУ і Бундесбанку – Німеччину.

Переможець і призер 21-го конкурсу молодечої творчості, проголошеного Літературно-мистецьким клубом ім. Василя Симоненка в Мельбурні (Австралія).

Я.І. Мозговий

ГІРКЕ ВІДЛУЧНЯ МИНУЛОГО¹¹⁶

Цю історію мені розповідав мій батько, йому – мій дідусь, а тому – мій прадід, що й був учасником подій, про які я хочу написати.

На початку вересня 1943 року Радянська Армія вела тяжкі бої з гітлерівцями, намагаючись вибити їх із території Сумщини. Після взяття нею чергового населеного пункту всіх чоловіків, які ще могли тримати в руках зброю, радянське командування мобілізувало в діючу армію і без підготовки кидало на фронт. Багато хто з цих людей були хворі, німецькі, не мали військових навичок, тому невдовзі вони першими ставали жертвами жорстокої війни.

9 вересня було звільнене село Чернеча Слобода, що нині входить до складу Буринського району. Там жив мій прадід, Мозговий Сергій Данилович (1902-1944), який до війни працював у сільській школі вчителем математики. Він був дуже хворий, тому в 1941 році його не взяли в армію. Але тепер у 1943 році всіх чоловіків – від юнака до старого – було призвано на фронт.

Новобранці, в тому числі мій прадід, з боями рухалися на Захід. Чимало втрат вони понесли під Конотопом, де серед відкритого поля їх атакували німецькі літаки. Проте дідусь виявився одним з небагатьох, хто не був навіть поранений, хоча він ішов в атаку майже на повен зріст. Казали, його й куля не брала...

Поповнювані новобранцями, батальйони наближалися до Десни. Її форсування в середині листопада 1943 року стало одним із драматичних етапів великої битви за Дніпро. Радянське командування не жаліло людей, яких забирали в армію зі звільнених сіл. Бо вони перебували на окупованій території і тепер мали кров'ю змити свою "провину". І ніхто не думав про те, що саме Радянська Армія та її командування були винні в тому, що ворог окупував нашу землю.

Однієї ночі почалося форсування Десни. З того берега били німецькі кулемети, а радянські воїни на плотах і на човнах переправлялися через річку. Офіцери гнали їх на вірну смерть, погрожуючи пістолетами. Сердитий майор з підрозділу дідуся аж охрип від крику "вперед", "вперед". Ворога атакували прямо "в лоб", під шаленим вогнем. Тому вниз по річці пливли тіла загиблих, а їх співслуживці, теж приречені на смерть, простували далі...

До того берега, вже в сутінках, Сергій Данилович дістався разом із двома бійцями з його роти. Вони ніяк не могли отямитися від усвідомлення трагічної долі багатьох побратимів, які знайшли свою смерть у не-привітних водах ріки. Поліг при переправі і майор. А три радянських воїни закріпилися в окопі на узліссі і вперто відстрілювалися від гітлерівців. Коли ж серед ночі розпочався холодний дощ, німці припинили атаки і відійшли, щоб зігрітися в бліндажах.

Два наші воїни сховалися під деревами. Сергій Данилович теж кинувся під високого дуба. І тут пролунав вибух – місце там було заміноване. Дідуся відкинуло на кілька метрів. Скривавлений, із уламком дерева в грудях, він довго лежав у калюжі крові, доки його й товаришів не підібрали санітари, які разом із регулярними частинами нарешті дісталися до правого берега Десни.

Але було вже запізно. Мій прадід обмерз і втратив надто багато крові. Тому невдовзі його, як безнадійного, відправили з медсанбату додому – помирати біля рідних. Кашляючи кров'ю, він розповідав моєму дідусеві (йому було тоді стільки ж років, як мені тепер) про ту страшну війну. Невдовзі життя залишило його...¹¹⁷

Багато людей полягло в тому побоїщі, яке було затіяне за спиною нашого народу. Ось чому я не хочу, щоб коли-небудь мої ровесники і старші земляки з України знову віддавали своє життя за чужі їм інтереси, за чужих правителів і за чужу владу, яка робила сиротами багатьох дітей з України.

*Жовтень 2000,
Суми*

Мозгова Ірина Іванівна народилася 17 березня 1981 року в місті Шостка Сумської області. В 1987-1997 навчалася в Сумській спеціалізованій школі I-III ступенів № 25, яку закінчила з золотою медаллю. Працювала викладачем Сумського державного педагогічного університету (факультет іноземних мов), який перед цим закінчила з відзнакою.

Закінчила аспірантуру філософського факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Нині працює викладачем Національного університету "Києво-Могилянська академія" в м. Києві. Має низку наукових праць. Брала участь у роботі ряду міжнародних наукових конференцій, у тому числі за кордоном. Проводить активну просвітницьку роботу, цікавиться культурним життям, захоплюється спортом.

Irina Mozgova

HOUSING INDUSTRY UNDER THE CONDITIONS OF CRISIS¹¹⁸

One of the most complicated social problem of our time in the our eastern region of Ukraine is the housing problem which includes housing

security and the welfare in the micro-districts and in the recreation areas. This problem arose during communist times and since this time has become deeper. All this is caused by the inadequate budgetary financing, imperfect legal foundations, indifference of the residents and the absence of control in the local housing economy.

It is necessary to unite the actions of the different local institutions to tackle this problem. The local Soviet authorities should stir up the creation and development of the green areas by involving in this activity enterprises and organisations, public and educational institutions. The crucial changes in the maintenance and reconstruction of roads are also necessary.

Today the workers of the housing industry are still working unsatisfactory in the introduction of power economizing technologies, although it could result in the economic increment by 25-30 per cent. But indeed, some services, for example "Vodocanal", have no facilities necessary for the wide introduction of the new technologies in the sphere. That's why the investments from the local budget are necessary here. Unfortunately the local authorities weakly invest in the new construction of the object of housing industry importance.

As a result the financial situation in this branch is still unsatisfactory. Nowadays the debts are higher than annual cost of various services. It means that during the year the workers of the housing economy gave these services free of charge, they did it because couldn't leave the hospitals, schools and kindergartens without heat and water.

It is necessary to make a crucial change to tackle these problems in the housing sphere. First of all it is necessary to reduce the expenses in these services and to raise their efficiency. People should pay only for the services, which they receive. Local authorities must efficiently control the housing services, analyze all the expenses, improve the functions of these services in order not to allow them to hide their mistakes. We actually need to have new form of monitoring of using gas and water. Unfortunately our community services don't want to do this.

We can offer different means for introduction of the competition into the sphere of service. Our party can take an active part in the formation of the committees, which might supervise the reforms in the housing industry. In addition this work should be carried out in the contact with the local authorities.

Alongside with this the organs of local authorities must contribute to the foundation of the association of the residents who have private, state and rented flats, because they are most interested in the implementation of

the reform. And finally it is necessary to involve into housing industry the enterprises of various forms of property. It would provide the opportunity of using the potential, which is not still realized by the housing industry.

The housing industry in Ukraine is in permanent crisis like the rest of the sphere of the postcommunist system. It is agonising and reluctant to reforming itself. Thus only drastic measures to transform the Ukrainian society towards civilized Europe may ensure a real brilliant future for our glorious nation.

*February 2001,
Sumy-Kiev*

І.П. Мозговий

ВІХИ ГАНЕБНОГО ШЛЯХУ¹¹⁹

а) З'їзди і конференції КПУ (з 1918)¹²⁰

З'їзд	Дата проведення	Місце проведення	Кількість делегатів		Чисельність членів партії	
			з ухвальним голосом	з дорадчим голосом	Членів	Кандидатів
1	5-12.07.1918	Москва	65	154	4 364	
2	17-22.10.1918	Москва	125		Бл. 9 000	
3	1-6.03.1919	Харків	214	35	Понад 23 000	
4 конф.	17-23.03.1920	Харків	242	38	Понад 25 000	
5 конф.	17-22.11.1920	Харків	378	129	75 113	
6 Всеук. к.	9-14.12.1921	Харків	339	92	68 092	
7 Всеук. к.	6-10.04.1923	Харків	224	40	56 415	14 972
8 Всеук. к.	12-16.05.1924	Харків	402	215	101 585	
9	6-12.12.1925	Харків	492	271	98 129	69 475
1 Всеук. к.	17-21.10.1926	Харків	140	228	105 440	67 765
10	20-29.11.1927	Харків	736	387	145 623	58 026
2 Всеук. к.	9-14.04.1929	Харків	271	303	244 241	
11	5-15.06.1930	Харків	700	502	210 105	109 347
3 Всеук. к.	6-9.07.1932	Харків	253	359		
12	18-23.01.1934	Харків	738	427	300 113	153 413
13	27.05.-3.06.1937	Київ	513	172	331 726	
14	13-17.06.1938	Київ	474	95	200 469	85 349
15	13-17.05.1940	Київ	552	133	379 630	257 284
16	25-28.01.1949	Київ	657	85	572 950	111 325
17	23-27.09.1952	Київ	771	116	676 190	101 642
18	23-26.03.1954	Київ	877	66	780 615	53 162
19	17-21.01.1956	Київ	859	60	838 300	57 100
Позачер. 20	16-17.01.1959	Київ	884	90	11 62 997	119 535
21	16-19.02.1960	Київ	894	93	1 256 700	131 788
22	27-30.09.1961	Київ	1 423	147	1 432 806	147 363
23	15-18.03.1966	Київ	1 517	113	1 977 119	145 697

З'їзд	Дата проведення	Місце проведення	Кількість делегатів		Чисельність членів партії	
			3 ухвальним голосом	3 дорадчим голосом	Членів	Кандидатів
24	17-20.03.1971	Київ	2 197	102	2 424 350	110 211
25	10-13.02.1976	Київ	2 316		2 536 772	89 036
26	10-12.02.1981	Київ	2 387		2 933 564	
27	6-8.02.1986	Київ	2 384		3 084 282	104 572
28 ¹²¹	19-23.06.1990	Київ	1 687			
	13-14.12.1990					
1 Всеук. к. ¹²²	6.03.1993	Макиївка				
	19.06.1993	Донецьк				
1 (29)	19.06.1993	Донецьк	529			
2 (30)	11-12.03.1995	Київ	391			
3 (31)	11-12.10.1997	Київ	457			
Позач. 4 (32)	15.05.1999	Київ	247		бл. 140 тис. чл.	
5 (33)	24-25.06.2000	Київ	549			
Позач. 6 (34)	5.01.2002	Київ	293			
Надзвич. ¹²³	25.05.2002	Київ	203			
Позач. 7 (35)	26.05.2002	Київ	204			
Об'єднан. 36	26.05.2002	Київ	398			
37	21.06.2003	Київ	571			
Позач. 38	4.07.2004	Київ	296			
39	25-26.06.2005	Київ	657		95 тис. чл.	
Позач. 40	27.11.2005	Київ	295			
Позач. 41	2.08.2007	Київ	281			
42	21-22.06.2008	Київ	667		103 тис. чл.	
Позач. 43 ¹²⁴	19.10.2008	Київ	294			
	3.10.2009					
МЗБЛЛС ¹²⁵	20.10.2009	Київ	800/150			

б) Комуністичні “п’ятирічки” (1928-1990)¹²⁶

Черговість “п’ятирічки”	Терміни планування “п’ятирічки”	Форум, на якому схвалені директиви п’ятирічного плану	Рік обговорення директив	На якому “форумі” схвалені директиви в Україні	Рік обговорення в Україні
I	1928-1932	XV з’їзд ВКП (б) ¹²⁷	1927	X з’їзд КП (б) У	1927
		XVI конф. ВКП (б)	1929	II Всеукр. конф. КП (б) У	1929
II	1933-1937	XVII конф. ВКП (б)	1932	XII з’їзд КП (б) У	1934
		XVII з’їзд ВКП (б) ¹²⁸	1934		
III	1938-1942	XVIII з’їзд ВКП (б)	1939	XV з’їзд КП (б) У	1940
IV	1946-1950	1 сесія ВР СРСР 2 скликання	1946	8 сесія ВР УРСР 1 скликання	1946
V	1951-1955	XIX з’їзд ВКП(б)	1952	XVII з’їзд КП(б)У	1952
VI	1956-1960 ¹²⁹	XX з’їзд КПРС	1956	XIX з’їзд КПУ	1956
		XXI з’їзд КПРС	1959	XX з’їзд КПУ	1959
VII	1961-1965 ¹³⁰	XXI з’їзд КПРС	1959	XX з’їзд КПУ	1959
VIII	1966-1970	XXIII з’їзд КПРС	1966	XXIII з’їзд КПУ	1966
IX	1971-1975	XXIV з’їзд КПРС	1971	XXIV з’їзд КПУ	1971
X	1976-1980	XXV з’їзд КПРС	1976	XXV з’їзд КПУ	1976
XI	1981-1985	XXVI з’їзд КПРС	1981	XXVI з’їзд КПУ	1981
XII	1986-1990	XXVII з’їзд КПРС	1986	XXVII з’їзд КПУ	1986

в) Керівні органи в структурі ЦК КПУ

1. Закордонне бюро ЦК КП (б) У (9.09.1918 – 01.1919).
2. Виконавче бюро ЦК КП (б) У (25.10.1918 – 01.1919).
3. Президія ЦК КПУ (01.1919 – 6.03.1919, 10.1953 – 24.06.1966).
4. Політичне бюро ЦК КПУ (6.03.1919 – 27.09.1952, з 24.06.1966).
5. Організаційне бюро ЦК КП (б) У (6.03.1919 – 27.09.1952).
6. Секретаріат ЦК КПУ (з 23.11.1920).
7. Бюро ЦК КПУ (09.1952 – 10.1953).

г) Перші (генеральні) секретарі ЦК КПУ¹³¹

1. П’ятаков Георгій Леонідович (12.07. – 9.09. 1918).
2. Гопнер Серафима Іллівна (09. – 24.10.1918) – в. о. секретаря ЦК КП (б) У, хоча сама не була членом ЦК КП (б) У.
3. Квірінг Еммануїл Йонович (24.10.1918 – 6.03. 1919) – із числа євреїв.

- П'ятаков Георгій Леонідович (2) (6.03. – 30.05.1919) – діяч, який у 1937 був *репресований* своїми ж більшовиками.
- 4. Косіор Станіслав Вікентійович (30.05.1919 – 23.11.1920).
- 5. Молотов В'ячеслав Михайлович (Скрябін) (23.11.1920 – 22.03.1921) – діяч, який пізніше був засуджений компартією.
- 6. Кон Фелікс Якович (22.03. – 14.12.1921) – із числа євреїв. Відповідальний секретар.
- 7. Мануїльський Дмитро Захарович (14.12.1921 – 10.04.1923).
 - Квірінг Еммануїл Йонович (2) (10.04.1923 – 5.04.1925) – діяч, який у 1937 був *репресований* своїми ж більшовиками. У березні 1925 – січні 1934 перший секретар тимчасово називався генеральним секретарем.
- 8. Каганович Лазар Мойсейович (5.04.1925 – 14.07.1928) – із числа євреїв.
 - Косіор Станіслав Вікентійович (2) (14.07.1928 – 27.01. 1938) – діяч, який у 1938 був *репресований* своїми ж більшовиками.
- 9. Хрущов Микита Сергійович (27.01.1938 – 3.03.1947) – в. о. першого секретаря до 18.06.1938.
 - Каганович Лазар Мойсейович (2) (3.03. – 26.12.1947) – діяч, діяльність якого пізніше була засуджена компартією.
- 10. Хрущов Микита Сергійович (2) (26.12.1947 – 12.1949) – діяч, діяльність якого пізніше була засуджена компартією.
- 11. Мельников Леонід Георгійович (12.1949 – 24.06.1953).
- 12. Кириченко Олексій Іларіонович (24.06.1953 – 26.12.1957) – перший українець на цій посаді.
- 13. Підгорний Микола Вікторович (26.12.1957 – 07.1963).
- 14. Шелест Петро Юхимович (07.1963 – 25.05.1972) – діяч, діяльність якого пізніше була засуджена компартією.
- 15. Щербинський Володимир Васильович (25.05.1972 – 28.09.1989).
- 16. Івашко Володимир Антонович (29.09.1989 – 22.06.1990) – покинув компартію України напризволяще і перебіг до Москви.
- 17. Гуренко Станіслав Іванович (22.06.1990 – 30.08.1991/26.05.2002) – представник донецького клану. У 1991 компартія як злочинна організація була заборонена. Пізніше стверджував, що до 2002 очолював діяльність чи то “підпільної”, чи то напівлегальної компартії старої генерації.
- 18. Симоненко Петро Миколайович (з 19.06.1993) – представник донецького клану. Очолив відновлену компартію. У 2002 ініціював об'єднання з чи то діючою легально, чи то діючою “в підпіллі”, чи то діючою напівлегально компартією старої генерації на чолі з С. Гуренко.

ПРИМІТКИ

Вступ

¹ Матеріал друкується вперше.

Розділ 1

² Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1992, 19 червня) під назвою “Ай, Моська...”.

³ Мороз О. Партія завжди буде на боці переважної більшості трудящих // Відродження. – 1992. – № 1.; Олійник Б. Оцінки // Там само; Ромащенко В. Громадська організація чи політична партія? // Там само; Стрімкий М. Потяг до панства // Там само; Шиловцев Ю. Ленін служив народу // Там само.

⁴ Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1992, 30 жовтня).

⁵ Ленін В. І. Об’єднане засідання ВЦВК, Московської Ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів і професійних спілок 4 червня 1918 р. // Ленін В. І. Повн. збір. тв. – Т. 36. – С. 386.

⁶ Про загрозу націоналістичного екстремізму та націонал-фашизму в Україні // Відродження. – 1992. – № 7; Социализация общественной жизни – объективная необходимость; тощо.

⁷ Козирев П. Обережно: фальсифікація // Відродження. – 1992. – № 7.

⁸ Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1993, 19 лютого) під назвою “Факти є. Якщо не заплющувати очі”.

⁹ Мудрак М. Извращенная история разрушает современность // Відродження. – 1993. – № 2; Галушка А. Перебріхана історія // Там само. – № 5.

¹⁰ Шутько М. Емоції – добре. Хотілося б ще й фактів... // Добрий день. – 5 лютого 1993 року.

- ¹¹ Дашкевич Я. Національна самосвідомість українців на зламі XVI-XVII ст. // Сучасність. – 1992. – № 3. – С. 65-74.
- ¹² Літопис руський: пер. Л. Махновець. – К., 1989. – С. 198-370.
- ¹³ Воссоединение Украины с Россией: документы и материалы: в 3 т. – Т. 3: 1651-1654 годы. – М.: АН СССР, 1953. – С. 534-543.
- ¹⁴ Січинський В. Чужинці про Україну. – К.: Фірма “Довіра”, 1992. – С. 131.
- ¹⁵ Історія русів / пер. І. Драча. – К. : Рад. письменник, 1991. – С. 257-260.
- ¹⁶ Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1994, 14 січня).
- ¹⁷ Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1994, 11 березня).
- ¹⁸ Ленин В. И. Доклад о внутреннем и внешнем положении республики на совещании актива Московской организации РКП (б) 9 октября 1920 г. // Ленин В. И. Полн. собр. соч. – Т. 41. – С. 338.
- ¹⁹ Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1994, 8 квітня).
- ²⁰ З 1999 – доктор філософських наук, з 2002 – професор.
- ²¹ Сьогодні – член ВО “Свобода”.
- ²² Матеріал друкувався зі скороченнями в “Фрунзенці” (1994, 8 квітня).
- ²³ Ленин В. И. Задачи союзов молодежи // Ленин В. И. Полн. собр. соч. – Т. 41. – С. 313.
- ²⁴ Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1994, 29 квітня).
- ²⁵ Ленин В. И. Лев Толстой как зеркало русской революции // Ленин В. И. Полн. собр. соч. – Т. 17. – С. 209.
- ²⁶ Ленин В. И. Задачи союзов молодежи // Ленин В. И. Полн. собр. соч. – Т. 41. – С. 313.
- ²⁷ Майорченко М. Вибір перед виборами // Відродження. – 1994. – № 2; Кудренко А. Сила депутата – в его избирателях // Уик-енд. – 1994. – № 12; Урманко П. За кого голосовать // Ваш шанс. – 24-30 марта 1994; Юрко Г. А де ж науковий підхід, панове? // Ленінська правда. – 8 квітня 1994 року; Жогло М. Обіцянками народ не нагодуєш // Там само.

- ²⁸ Шутько М. Відступнику не може бути довіри // Ленінська правда. – 8 квітня 1994 року; Шутько М. Відступнику не можна довіряти // Сумська новина. – 8 квітня 1994 року.
- ²⁹ Викторов С. Пейзаж после битвы // Уик-енд. – 1994. – № 14; Бабинець Т. Що день прийдешній нам готує? // Сумщина. – 30 березня 1994 року; Колієнко Б. Вибори: перший тур // Добрий день. – 1 квітня 1994 року; Мозговий І. Я вам довіряюсь // Там само; Нам допоміг би Мозговий... // Там само; Як ми проголосували // Червоний промінь. – 2 квітня 1994 року; Назар П. С., Поставний В. В. Хай вистачить мудрості // Добрий день. – 8 квітня 1994 року; Вручимо мандат Мозговому! // Там само; Мозговий І. Ще засяє зоря // Там само. – 15 квітня 1994 року.
- ³⁰ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Вашем шансе” (1994, 16-22 червня).*
- ³¹ Колієнко Б. М. Звіт про джерела коштів власних виборчих фондів та їх використання кандидатами в народні депутати України по Ковпаківському виборчому округу № 344 // Добрий день. – 29 квітня 1994 року; Ману, ману, ману... (Взгляд на выборы в Ковпаковском округе сквозь “финансовую призму”) // Ваш шанс. – 5-11 мая 1994 года.
- ³² *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1994, 24 червня).*
- ³³ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1994, 7 жовтня).*
- ³⁴ Волошин А. Я верю в завтрашний день // Ленінська правда. – 20 серпня 1994 року.
- ³⁵ Ленін В. І. О. М. Горькому // Ленін В. І. Повн. збір. тв. – Т. 48. – С. 222.
- ³⁶ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Нашому слові” (2002, серпень) і в “Самостійній Україні” (Київ. – Січень-лютий-березень 2003. – С. 30-36).*
- ³⁷ Воссоединение Украины с Россией: документы и материалы: В 3 т. – Т. 3: 1651-1654 годы. – М.: АН СССР, 1953. – С. 534-543.
- ³⁸ Устав об управлении Украинской Православной Церкви // Журн. Моск. Патриархии. – 1991. – № 5. – С. 2.
- ³⁹ Там само.
- ⁴⁰ Там само. – С. 4.
- ⁴¹ Конституція України. Офіційне видання. – К.: Укр. центр правничих студій, 2006. – С. 18-19.

- ⁴² Закон про свободу совісті та релігійні організації // Право і релігія: Зб. матеріалів та нормативно-правових актів / під ред. В. В. Костицького. – Івано-Франківськ: ЛІК, 2000. – С. 14.
- ⁴³ Кримінальний кодекс України. Офіційний текст. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – С. 78-79, 86-87.
- ⁴⁴ Там само. – С. 78.
- ⁴⁵ Там само. – С. 86.
- ⁴⁶ Там само. – С. 180.
- ⁴⁷ Закон України “Про звернення громадян” // Конституційне законодавство України (законодавчі акти, коментар, офіційне тлумачення). Зб. нормативних актів / авт.-упоряд.: С. В. Лінецький, М. І. Мельник, А. М. Рішелюк. – К.: Аттіка, 2000. – С. 303-306.
- ⁴⁸ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Нашому слові” (2003, березень).*
- ⁴⁹ Канони, или Книга правил Святых Апостолов, Вселенских и Поместных, и Святых Отцов. – СПб.: Об-во святителя Василия Великого, 2000. – С. 16.
- ⁵⁰ Постанови Пленуму Верховного Суду України із загальних питань судової діяльності та в цивільних справах / за ред. В. Т. Машеренка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 220.
- ⁵¹ Там само. – С. 219-220.
- ⁵² Цивільний кодекс України. – Харків: Одиссей, 2005. – С. 95.
- ⁵³ Постанови Пленуму Верховного Суду України із загальних питань судової діяльності та в цивільних справах / за ред. В. Т. Машеренка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 116-124.
- Постанова Пленуму Верховного Суду № 7 від 28 вересня 1990 р. “Про застосування судами законодавства, що регулює захист честі, гідності і ділової репутації громадян та організацій” втратила силу на підставі Постанови Пленуму Верховного Суду України № 1 від 27 лютого 2009 р. “Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи”.
- ⁵⁴ Там само. – С. 122.
- ⁵⁵ Там само. – С. 117.
- ⁵⁶ Закон про свободу совісті та релігійні організації // Право і релігія: Зб. матеріалів та нормативно-правових актів / під ред. В. В. Костицького. – Івано-Франківськ: ЛІК, 2000. – С. 13-26.
- ⁵⁷ Див. у цій книзі матеріал: “1.12. Апологія неправди”.

Розділ 2

- ⁵⁸ Европейская поэзия XIX века. – М.: Худож. лит., 1977. – С. 453.
- ⁵⁹ Матеріал друкувався в “Доброму дні” (1995, 31 березня) під назвою “Принижені, розтоптані, чекаємо “месію...””.
- ⁶⁰ Мозговий І., Кузьміна Т. та ін. Школа ... абсурду // Добрий день. – 17 лютого 1995 року.
- ⁶¹ Іваній В., Бугаєнко В. та ін. Чи не досить абсурду? // Добрий день. – 24 лютого 1995 року; Полетаєв О., Тимошенко А., Левченко С. та ін. Лист до редакції // Там само. – 10 березня 1995 року; Нестеренко П. Творці “школи абсурду” // Демократична Україна. – 30 березня 1995 року.
- ⁶² Ленін В. І. Як мало не погасла “Іскра”? // Ленін В. І. Повн. збір. тв. – Т. 4. – С. 329-330.
- ⁶³ Матеріал, написаний у співавторстві з М. Карпенком і В. Ломакою, друкувався з незначними скороченнями в “Доброму дні” (1995, 19 травня) і зі значними скороченнями – в “Українському слові” (1995, 22 червня).
- ⁶⁴ Плутарх. Избранные жизнеописания: В 2 т. – Т. 2. – М. : Правда, 1990. – С. 494.
- ⁶⁵ Ленін В. І. Стан і завдання соціалістичного Інтернаціоналу // Ленін В. І. Повн. збір. тв. – Т. 26. – С. 35-36.
- ⁶⁶ Матеріал написаний у співавторстві з П. Товстухою, друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1995, 10 жовтня).
- ⁶⁷ За гаслами – бутафорія // Діалог. – 14 квітня 1995 року.
- ⁶⁸ Ленін В. І. Ще раз про профспілки, про поточний момент і про помилки тт. Троцького і Бухаріна // Ленін В. І. Повн. збір. тв. – Т. 42. – С. 269.
- ⁶⁹ Всеобщая декларация прав человека от 10 декабря 1948 г. // Права человека: Сборник международных документов. – М.: Юрид. лра, 1998. – С. 16.
- ⁷⁰ Кодекс законов о труде Украины. Закон Украины “О коллективных договорах и соглашениях”. Жилищный кодекс Украины. – Х.: Основа, 1933. – С. 85.
- ⁷¹ Там само. – С. 98.
- ⁷² Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1997, 21 листопада).
- ⁷³ Матеріал друкується вперше.

- ⁷⁴ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1998, 27 лютого) під назвою “Виборчі програми кандидатів у народні депутати України по виборчому округу № 157: Мозговий Іван Павлович”.*
- ⁷⁵ *Матеріал друкувався з незначними скороченнями в “Новині” (1998, 23 квітня).*
- ⁷⁶ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Доброму дні” (1998, 5 червня).*
- ⁷⁷ Маркс К. Вісімнадцяте брюмера Луї Бонапарта // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. – Т. 8. – С. 117.
- ⁷⁸ Хоменко О. В., Лукашенко Р. В. Кандидати в народні депутати України // Добрий день. – 13 лютого 1998 року.
- ⁷⁹ Предборский В. Политические смотрины // Данкор. – 16 января 1998 года; Победа демократии или поражение “демократических амбиций”? // Ваш шанс. – 29 января 1998 года; “... Кого хочешь – выбирай” // Выборы-98; Объединение “Выборы-98” отказало в поддержке представителю “Громады” // Ваш шанс. – 26 февраля 1998 года; “Выборы-98”, похоже, сделали свой выбор... // Там же. – 5 марта 1998 года; “Солидарность” выступила за консолидацию демократов... // Там же. – 19 марта 1998 года.
- ⁸⁰ *Матеріал друкується вперше.*
- ⁸¹ Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Репринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення: хронологічний довідник. – К.: Наук. думка, 1995. – 687 с.; Истархов В. Удар русских богов. – М.: Тип. “Геодезия”, 2000. – 368 с.; ін.
- ⁸² Ленін В. І. О. М. Горькому // Ленін В. І. Повн. збір. тв. – Т. 48. – С. 222.
- ⁸³ Див.: Бердяев Н. Истоки и смысл русского коммунизма. – М.: Наука, 1990. – С. 104.
- ⁸⁴ *Окремі фрагменти матеріалу друкувалися в “Доброму дні” (1999, 4 листопада) під назвою “Подаруймо майбутнє дітям і онукам”, а також використовувалися автором під час виступів по радіо і на телебаченні.*
- ⁸⁵ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Сумщині” (2002, березня).*
- ⁸⁶ Спогади про Володимира Ілліча Леніна: В 5 т. – Вид. 2-е. – Т. 1: Спогади рідних. – К.: Політвидав України, 1987. – 611 с.
- ⁸⁷ Там само. – С. 137, 139.
- ⁸⁸ Там само. – С. 138.

- ⁸⁹ Там само. – С. 570.
- ⁹⁰ Там само. – С. 49, 69.
- ⁹¹ Там само. – С. 57, 220.
- ⁹² Там само. – С. 222.
- ⁹³ Там само. – С. 220.
- ⁹⁴ Там само. – С. 267.
- ⁹⁵ Там само. – С. 323.
- ⁹⁶ Там само. – С.334.
- ⁹⁷ Там само. – С. 336.
- ⁹⁸ Ленин В. И. Листок о Гайвасе // Полн. собр. соч. – Т. 47. – С. 228.
- ⁹⁹ Спогади про Володимира Ілліча Леніна: В 5 т. – Вид. 2-е. – Т. 1: Спогади рідних. – К.: Політвидав України, 1987. – С. 72.
- ¹⁰⁰ Там само. – С. 539.
- ¹⁰¹ Богослов Б. Сіонізм проти українців. – Одеса, 1998. - С. 76.
- ¹⁰² Справочник по истории Коммунистической партии Советского Союза. 1898-1991 // www.knowbysign.info/2_KPSS/08980.asp; Соловьев А. А. Съезды и конференции КПСС: Справочник. – 2-е изд., испр. п доп. – М. : Политиздат, 1986. – 335 с.; История Коммунистической партии Советского Союза. – Изд. 5-е, доп. – М.: Политиздат, 1976. – 782 с.; Шлаен Л. Красная инквизиция // Зеркало недели. – 20-20 ноября 1999 года.
- ¹⁰³ *Матеріал друкувався з незначними скороченнями в “Тернополі вечірньому” (2003, 3 квітня) під назвою “Збережімо національну святиню!”, в “Нашому слові” (2003, травень) під назвою “Ні – потунам Московської церкви!”, в “Слові Просвіти” (2003, 21-27 травня) під назвою “Зберегти національну святиню”.*
- ¹⁰⁴ *Матеріал друкувався зі скороченнями в “Нашому слові” (2004, березень-квітень).*
- ¹⁰⁵ Коваленко Н. Переяславская рада: национальная катастрофа или спасение для Украины // Казачье слово. – 21 января 2004 года; Украинский фашизм: страшная правда об УПА // Там же; Заява Сумського полку слобідського козацтва Герасима Кондратьєва // Там само; Анекдоти // Там само.
- ¹⁰⁶ Нині – полковник.
- ¹⁰⁷ Див. матеріали, опубліковані в журналі “Молода гвардія” (М., 1926. – № 1. – С. 107 та ін.)
- ¹⁰⁸ Див.: Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький: хроніка життя та діяльності. – К.: Наук. думка, 1994. – 262 с.

- ¹⁰⁹ Воссоєдинення України з Росією: документи і матеріали: В 3 т. – Т. 3: 1651-1654 роки. – М.: АН СРСР, 1953. – С. 534-543.
- ¹¹⁰ Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький: хроніка життя та діяльності. – К.: Наук. думка, 1994. – С. 239-244 с.
- ¹¹¹ Переяславська рада 1654 року / редкол.: П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. – К.: Смолоскип, 2003. – XX+890 с.; Переяслав (1654) в історії Української Церкви: науковий збірник / редкол.: проф. А. М. Колодний та ін. – Київ-Тернопіль: Поліграфіст, 2003. – 207 с.; Переяславська рада: історичне значення та політичні наслідки: Матеріали наук.-практ. конф. / упоряд.: М. Т. Товкайло. – К.: Просвіта, 2003. – 168 с.; Сергійчук В.І. Переяславська рада – трагедія України і програш Європи. – К.: Діокор, 2003. – 136 с.; Переяславська угода 1654 року: історичні уроки для українського народу. – К.: НІСД, 2004. – 26 с.; Солонець О. Міжнародна дискусія напередодні Переяславських святкувань // Слово Просвіти. 1-7 січня 2004 року; та ін.
- ¹¹² Не словом, а делом // Ваш шанс. – 18 лютого 2004 року.

Епілог

- ¹¹³ *Матеріал друкувався зі значними скороченнями в “Сумщині” (2000, 19 травня).*
- ¹¹⁴ Спогади про Володимира Ілліча Леніна: в 5 т. – Вид. 2-е – Т. 1: Спогади рідних. – К.: Політвидав України, 1987. – С. 222.
- ¹¹⁵ *Матеріал, написаний під враженням місцевих виборів у 2000 році, через цензурні обмеження раніше не був надрукований. Друкується вперше.*

Додаток

- ¹¹⁶ *Матеріал був переданий до шкільного музею, на замовлення якого він і підготовлений. Друкувався зі скороченнями в “Сумщині” (2003, 12.09.) під назвою “Подвиг праїдів для нас священний”.*
- ¹¹⁷ *Матеріал підготовлений на замовлення партії Християнсько-Демократичний Поклик Нідерландів і переданий на міжнародний семінар.*
- ¹¹⁸ Дані про Мозгового С. Д. включені до видання “Книга скорботи України. Сумська область. – Т. 1. – Суми : “Мрія-1” ЛТД, 2003. – С. 645-646”, де зазначено: “*Мозговий Сергій Данилович, 1902 р. н., с. Чернеча Слобода, українець, учитель. Призваний в 1943 р. Рядовий. Помер від ран, квітень 1944 р. Похований на сільському*

- кладовищі*”. Насправді Сергій Данилович похований, згідно його передсмертної волі, в саду садиби, де він мешкав.
- ¹¹⁹ *Матеріал підготовлений спеціально для цього видання.*
- ¹²⁰ 1-3, 9-17 з’їзди проходили як з’їзди КП (б) У, 4-8 конференції КП (б) У – на правах з’їздів.
- ¹²¹ З’їзд проводився у два етапи.
- ¹²² Конференція проводилась у два етапи.
- ¹²³ З’їзд проводили члени компартії, у свій час очолюваної С. Гуренком. Саме її діяльність була призупинена Указом Президії ВР України від 28.08.1991, і заборонена її ж Указом від 30.08.1991. На з’їзді більшовики оголосили про невизнання указів і про те, що їх партія, мовляв, діяла і в період заборони, ледве не підпільно, а С. Гуренко залишався її керівником. На з’їзді прийняте рішення про злиття ефемерного утворення з партією П. Симоненка, що й відбулося 26 травня 2002 року на об’єднавчому з’їзді. Подібний реверанс дав підстави П. Симоненку вивести початки його партії від 1918 року, що, звичайно, не міняє антинародної суті новоспеченого більшовицького симбіозу.
- ¹²⁴ З’їзд проводився у два етапи.
- ¹²⁵ Так званий “міжпартійний з’їзд блоку лівих та лівоцентристських сил” (“міжпартійний з’їзд лівого блоку”), утворений 14.09.2009. До нього увійшли компартія України й такі маргінальні утворення, як “соціал-демократична партія України (об’єднана)” на чолі з Ю. Загороднім, “партія справедливості” на чолі з С. Ніколаєнком та “союз лівих сил” на чолі з В. Волгою.
- ¹²⁶ Так звані “п’ятирічки” (“п’ятирічні плани розвитку народного господарства СРСР”) протягом 60-ти років забезпечували ідеологічне обґрунтування діяльності компартії по “будівництву світлого майбутнього”, будови якого забрали мільйони людських життів. Жоден із п’ятирічних планів не був виконаний навіть із основних показників. Україна виступала як придатак союзної системи, де з’їзди компартії України дублювали рішення КПРС.
- ¹²⁷ Увійшов в історію як “з’їзд колективізації”. Його лінію закріпив XVI з’їзд ВКП (б) (1930, “з’їзд розгорнутого наступу соціалізму по всьому фронту”).
- ¹²⁸ З’їзд увійшов в історію як “з’їзд переможців”. На ньому були озвучені покаяння Г. Зінов’єва, Л. Каменєва, Н. Бухаріна, О. Рикова, М. Томського.

- ¹²⁹ План двох останніх років “п’ятирічки” (1959-1960) внаслідок її невиконання був включений як складова до “семирічки” (“семирічного плану розвитку народного господарства СРСР”, 1959-1965), директиви якого були затверджені XXI з’їздом КПРС (1959).
- ¹³⁰ План цієї “п’ятирічка” включений як складова до плану вищезначеної “семирічки”.
- ¹³¹ В липні 1918-листопаді 1920 – секретарі ЦК КП (б) У; в листопаді 1920 – березні 1925 – перші секретарі ЦК КП (б) У; в березні 1925 – січні 1934 – генеральні секретарі ЦК КП (б) У; в січні 1934-жовтні 1952 – перші секретарі ЦК КП (б) У; в жовтні 1952-серпні 1991 – перші секретарі ЦК КПУ.

SUMMARY

Ivan Mozgovyi. The death-agony of imitators. – Sumy:
MacDen, 2010. – 120 p.

The author of the monograph, the Doctor of Philosophy, the Professor, Head of the Chair of Social subjects and Humanities of Ukrainian Academy of Banking, continues the discussion, that he began in his previous work “Anomalies of spirit”. The essence of political “intrigue” as a social phenomenon the attempt of its “sacralization” in pseudo-religious forms is analyzed in this book in an accessible form, on the basis on practical experience, which was reinterpreted during lecturing on religious culture and political science.

The inner spiritualessness connected with deformed theomachic of the old nomenclature, with the anti-social and immoral position of the new nomenclature, i.e. those political forces that in their unavailing efforts to stop the history in fact just hamper the spiritual, socio-political and economical development of the nation, its advancement to the civilized associations is exposed in this scientific research.

The hope in inevitability of triumph of everything new and progressive over the old and decayed is expressed in this book.

The book is intended for students, teachers of higher educational establishments, teachers of schools, for everybody who is not impartial to the historic desting of native Ukraine.

ЗМІСТ

ПРОЛОГ	5
Розділ I. МОРАЛЬ І ПОЛІТИКА	8
1.1. Стара байка.....	9
1.2. Біля витоків фальсифікацій.....	12
1.3. Фактів достатньо	17
1.4. Не тільки пепсі	23
1.5. Мораль, політика і приватна власність.....	24
1.6. “Закон, а не свавілля...”	28
1.7. У день завтрашній.....	35
1.8. Ще раз про моральність	38
1.9. Безосновательно, но приятно!	42
1.10. Хто – з семи?	43
1.11. Що вибираємо, те й маємо	46
1.12. Апологія неправди.....	50
1.13. Суддя в “ролі” Господа Бога?	58
Розділ II. ПОЛІТИКА Й ІДЕОЛОГІЯ.....	63
2.1. Очікуємо “месію”	64
2.2. Гірка тема.....	67
2.3. Вільні чи офіційні?.....	71
2.4. Вони не повинні пройти.....	76
2.5. Привиди з’являються вночі.....	81
2.6. Виборча програма.....	85
2.7. Втрачене покоління?	86
2.8. Після екстазу – апатія?.....	90
2.9. Коли приходять Шіва.....	95
2.10. Відкинути старий мотлох.....	101
2.11. Кожному своє?	104
2.12. Посягання на святиню.....	109
2.13. Страшна не “правда”, а брехня!	112
ЕПІЛОГ	
1. Епілог, з якого починається пролог	120
2. Алгоричний епілог поза прологом.....	123
ДОДАТОК	
<i>Мозговий Я.І.</i> Гірке відлуння минулого	127
<i>Mozgova Irina</i> Housing industry under the conditions of crisis	129
<i>Мозговий І.П.</i> Віхи ганебного шляху.....	125
ПРИМІТКИ.....	136
SUMMARY	146

Наукове видання

Мозговий Іван Павлович

АГОНІЯ ЕПІГОНІВ

Комп'ютерний набір *Н. М. Семенченко, І. П. Мозговий*
Коректор *Г. І. Хвостенко*
Верстка *Н. А. Височанська*
Художник *А. В. Міщенко*
Малюнок на обкладинці *І. П. Мозговий*

Здано до складання 15.01.2010. Підписано до друку 19.01.2010.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарн. "Таймс".
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 9,19. Обл.-вид. арк. 7,63.
Тираж 300 пр. Вид. № .
Видавництво "МакДен".
40022, Суми, вул. Тополянська, 16.